

3. BERARIAZKO ARRETA ADINGABEEI

Adingabeak eskubidedun subjektuak dira baina, gainera, beren ezaugarriengatik, biztanle multzo bereziki ahula edo zaugarria ere badira, eta bermatu behar zaizkien berariazko eskubideak dauzkate. Horregatik, multzo horrek, Arartekoarentzat, berariazko eta lehentasunezko arreta merezi du.

Arartekoak biztanleriaren sektore horren eskubideen defentsari emandako lehentasunezko arreta, aurten, jarduera ildo desberdinetatik joan da. Nagusiki:

- I. Bereziki behartsuak diren, edo zaugarritasun handiko egoeretan dauden adingabe multzo batzuen arazo zehatzak analizatu eta jarraipena egitearen bidetik.
- II. Kexak ebaztetik eta berariazko gomendioak egitetik.
- III. Ofiziozko jardueretatik, egoera bereziki larri edo gizarte oihartzun handikoen aurrean.
- IV. Biztanleria sektore honekin lan egiten duten gizarte eragileekin, elkarteekin eta erakundeekin elkarlanean aritzetik.
- V. Beren eskubideen kultura hedatzetik.

Atal honetan 2006an, haien eskubideen defentsan burutu diren jarduera nagusiak laburbildu nahi izan dira, goian esandako jarduera ildoetako bakoitza bereiztuta. Gainera, azkeneko puntu batean aurreko urteetan egindako hainbat gomendio, lege edo araudien bidez garatu behar zirenak, ekarri dira gogora.

I. **SEKTORE BEREZIKI ZAURGARRIEN ARAZOEN AZTERKETA ETA JARRAIPENA**

Adingabeen multzoaren barruan, aldi berean, beren eskubideei dagokienez arrisku bereziak dituzten azpi-multzo edo sektoreak daude. Ararteko erakundeak lehenetsi ditu eskaini die behartsuagoak diren edo premia bereziak dituzten haur eta nerabeen sektore horiei. Batez ere lan monografikoak eta ezohiko txostenak eta horien inguruko jarraipena eginez bideratu du arreta hori. Horrela, aurten, jarraipena, batez ere, ondoko zazpi sektore hauetara xedatu da:

- 1) Haur eta nerabe babesgabeak (arrisku eta babesgabezia egoerak).
- 2) Bakarrik dauden adingabe atzerritarrak.
- 3) Adingabe lege-hausleak (neurri judizialen mende daudenak).
- 4) Sasoikako langileen seme-alabak (eskolatu gabe daudenak).
- 5) Hezkuntza premia bereziak dituzten ikasleak.
- 6) Haurrak eta nerabeak, buruko gaixotasun arazoak dituztenak.
- 7) Atxilotutako adingabeak: atxilotetaren baldintzak.

Lehen esandako zazpi sektore horiez gain, azkeneko urtean zenbait jarduera burutu dira, horiek bezain zaugarriak diren beste egoera edo sektore batzuekin lotuta: eskolatutako adingabe atzerritarrak, ijitoak, eskola jazarpena, sexu gehiegikeriak... Berariazko atal batean jaso ditugu, hemen (8).

Agerian jarriko den moduan, esandako sektore horietan guztietan ezin izan da jarraipen berdinek egin. Zenbait kasutan (adibidez, bakarrik dauden adingabe atzerritarren kasuan), aurtentxosten monografiko xehatua egin da; beste batzuetan, berriz, jarraipena administrazio eskudunei informazioa eskatzera, edo ofiziozko bisita edo jarduera batzuk egitera mugatu behar izan da.

Azkenik, lehenengo bloke honi bukaera emateko, sektore bakoitzean zeharreko ibilbidearen amaieran, hemen (9. atalean) gogoeta orokorrago batzuk aipatu ditugu, denei ukitzen baitiete, gehiago ala gutxiago.

1) **Familiaren babesik ez duten haur eta nerabeak**

A) **Aurrekariak**

Ararteko erakundeak ezohiko txostena atera zuen, babesik gabeko haurren eta nerabeen arretari buruz, 1997ko irailean. Lana egiteko 150 espediente aztertu ziren (lurrealde historiko bakoitzetik 50), eta gure Erkidegoan sasoi hartan zeuden 63 arreta zentroak ikustera joan ginen. Txostenak, ondorio modura, aztertutako alderdi asko hizpide zituzten 42 gomendio zehatz proposatu zituen:

- adingabeen babesari buruzko lege esparruari eta eskumenen banaketari buruz;
- zerbitzuen sarean lan egiten duten profesional desberdinei buruz;
- norbanakoen beharrei erantzuteko egitarauari buruz;
- igarpen, erabaki, parte hartze, ikuskapen eta abarretako prozedurei buruz;
- egoitza zerbitzuen antolakuntza eta funtzionamenduari buruz;
- zerbitzu horien kontrolari eta ebaluazioari buruz...

Bai txostenean bertan, bai ondorengo jarduketetan ere, nabarmen hobegarriak diren alderdiak edo lehenesten diren beharrak aipatzeko orduan, gure erakundeak honako hauek azpimarratu ditu, bereziki:

- araudi erkide bat behar da, arretarik gabeko adingabeen arretaren funtsezkoa alderdiak arautzeko, gure Erkidegoaren multzoan;
- litezkeen erantzun desberdin guztiak baliatu behar dira (familietakoa harrera, premialdietako zentroak, eguneko zentroak...);
- lurrealde historiko desberdinen artean erakundeek ematen dituzten erantzunetan alde handiak igarri dira;
- babesgabezia egoerak igartzeko mekanismoak hobetu behar dira;
- oinarriko gizarte zerbitzuak, hezitzaile espezializatuak eta komunitateko beste zerbitzu batzuek harremanetan eta koordinatuta egon behar dute;
- irteerako, beren jatorrizko edo gizarte autonomiako esparruetan gizarteratzeko egitarauak;
- haur eta nerabeek eta beren familiek parte hartzeko mekanismoak erraztu behar dira;
- beren zerbitzuen ebaluazio kualitatiboa eta aldioroko kontrola bideratu behar dira.

Txostena aurkeztu zenetik, urtero-urtero, gure erakundeak egoeraren jarraipena egin du, ekimen desberdinen bitartez: ofiziozko espedienteak sail edo erakunde esku-dunen aurrean, aldioroko bilerak erakunde horietako arduradunekin, bisitak hiru lurraldeetako harrera etxe edo zentroetara... Eusko Legebiltzarrarentzako ohiko txostenetan, urtero-urtero, jarduera horien emaitza laburtu da.

Gainera, duela bost urte, txostena egin zenetik nahikoa denbora joan zela iritzita, eta haurrak babesteko behar eta politiketan izandako aldaketak kontuan hartuta, ahalegin berezia egin zen informazioa eguneratzeko eta, horrela, gauzak zelan joan diren eta zer lortu den baloratu ahal izateko. Horretarako, egindako bisitez gain (batez ere bakarrik dauden adingabe atzerritarrentzako eta jokabide arazo larriak dituzten nerabeentzako zentroetara), administrazio eskudunetako bakoitzarengana jo genuen, eta informazio xehatua eskatu genien, ondoko atalei buruz:

1. Urtebetetik gorako indarraldia duten plan eta egitarauak, familietan esku hartzeari, bitarteko zerbitzuei, familien banaketei eta babes sistematik irteteari buruz.
2. Arreta zuzeneko lantalde teknikoetan, profesioaletan eta lantaldeen arteko koordinazioan sartutako aldaketa esanguratsuak.
3. Erabakiak hartzeko prozeduretan sartutako aldaketa esanguratsuak (batzorde teknikoak, erabakitze organoak...).
4. Arrisku eta babesgabezia egoerak igartzeko sartutako hobekuntzak.
5. Hartutako adingabeen bizikidetzara arauak eta parte hartzeko eta kexatzeko mekanismoak finkatzea.
6. 2000 eta 2001 urteetako espedienteen eta artatutako biztanleen datuak.
7. 2000 eta 2001 urteetako familien bereizketen babes neurrien gaineko datuak (egoitzetako harrerak, familietako harrerak, adopzioak...).
8. Nazio eta nazioarteko adopzioen gaineko berariazko datuak.
9. Egoitza zerbitzuen sarearen datuak, tamainaren, titularitatearen, edo zentro bakoitzaren zereginaren arabera.
10. Zerbitzuen eta egitarauen funtzionamendua ebaluatu, ikuskatu eta kontrolatzera begira sartutako hobekuntzak.
11. Bakarrik dauden adingabe atzerritarren kolektiboari buruzko berariazko datuak.

Zenbait ataletan, eskatutako informazioa datu kuantitatiboetan edo adierazgarritan zehazten da, hasierako txosteneko datuekin konparazioak egiteko moduan, gauzak zelan bilakatu diren ikusteko. Jasotako informazio piloa 2001eko txostenean islatu zen, laburtuta, lurraldez lurralde. Gainera, gogoetako amaierako atal batean, ondorio, joera eta alderdirik aipagarrienak jaso ziren (ikus. 2001eko txostena, 1.1.5 atala). Aipatutako txosten horretan xeheki jaso eta aztertutako datu orokor horiek alboratuta, azkeneko urteotan, gure erakundearen arreta eta jarraipena, bereziki, bakarrik dauden adingabe atzerritarrengana bideratu dira.

Gainera, iaz, Arartekoak lehentasunezko arreta eta jarraipena eskaini zizkien zenbait egoera bereziki larriri, hala nola, J.C. nerabeak Hondarribian bere buruaz beste egin izanari, eta babes zentro batetik ihes egindako bi nerabereren hilketari. Horren guztiaren berri aurreko txostenean eman genuen (ikus. 2004ko txostena, I. kap., 1.1.5. atala).

Azkeneko urte honetan, hurrengo atalean landuko dugun bakarrik dauden adingabe atzerritarren gaineko txostena eta jarraipen zereginak albo batera utzita, Arartekoaren esku hartzeak oso arazo zehatz bat izan du jomugan; ez da oso gai ezaguna eta, ziurrenik, gehituz joango da edo gehituz joan daiteke: beren amek jasandako tratu txarrek zuzenean eragiten dieten adingabeen berariazko arreta.

B) **Azkeneko urte honetako jarraipen jarduketa nagusiak**

Aurtengo jarraipen jarduketei dagokienez, bi gai baino ez ditugu aipatuko hemen: topaketa guneak eta adopzioak.

Topaketa guneak

Azkeneko urte honetan kexa desberdinak jaso ditugu, eta bilera bat baino gehiago egin dugu elkarte desberdinekin, topaketa guneen arazoaren inguruan. Gipuzkoakoak ziren denak.

Agertu diren arazoak, funtsean, ondokoekin dute zerikusia:

- Topaketa guneak kudeatzeko moduarekin.
- Zerbitzuaren jarraitasunaren bermeekin.
- Administrazio eta sail desberdinen konpromisoa ere desberdina dela, zerbitzuari eusteko orduan.
- Ez dagoela topaketa gunerik berariazko harrera egoera batzuetarako (hartutako adingabearen eta bere familia biologikoaren arteko harremana)...

Arazo horietako asko zerbitzu horiek arautuko dituen oinarrizko araudirik ez dagoelako sortzen dira, edo zerikusia izaten dute horrekin, zein urtetan zerbitzu horiek arautzea, antolatzea edo betetzea zein administrazioari zegokion garbi ez izatearekin.

Arartekoak gai honetan esku hartu duenean, Kidetza elkarteak, Gipuzkoako Harrera Familien Elkarteak eta norbanako batzuek, eskainitako zerbitzuak gogobetetzen ez zituelako, edo irizpide batzuekin kritikoak zirelako, mahai gainean jarri dizkioten arazoei erantzuten saiatu da. Nabarmentzen dira, halaber, genero indarkeria jasan duten eta famili barruko indarkeria jasan duten emakumeentzako ACOVIDEM Gipuzkoako elkartearen bidez gure erakundearengana jo duten emakumeek jarritako kexak. Emakume horiek ere Gipuzkoako famili topaketarako guneen funtzionamenduarekin ados eta pozik ez daudela jakinarazi digute, ez dituztelako, beren esanetan, bisitak zelan doazen ondo kontrolatuko denik ziurtatzeko behar beste neurri hartzen eta, horrek, senar ohiekin, indarkeria sexista tarteko, banaketa prozesuan sartuta dauden eta seme-alabekin bisitetara joaten diren emakumeak kezkatzen ditu.

Erreklamazioa egin digun elkarteak Gipuzkoako topaketa guneak kudeatzen dituen erakundeak luzatzen dituen txostenak ez direla bat ere objektiboak ere salatu du, bereziki. Txosten horietan bisitak zelan joaten diren kontatzen dute eta, salaketagileen esanetan, bisiten garapena deskribatzera mugatu beharrean, sarritan balorazio elementuak ere sartzen dituzte, profesionalen abal egokirik gabe eta, adingabe horien arretaz arduratzen

diren oinarrizko gizarte zerbitzuen irizpidearen kontra eginez ere. Salaketagileen kezka nagusia da txosten horiek agintari judizialei ematen zaizkiela, eta erabakigarriak izan daitezkeela banaketa edo dibortzio kasu arazotsuetan seme-alaben zaintza zein bisita erregimena finkatzeko orduan.

Kexa desberdin horiek ikusita, gure erakundeak Gipuzkoan famili topaketetarako gune horiek zelan antolatzen diren ikertzea erabaki du, zein erakundek kudeatzen dituen, zer irizpideren arabera adjudikatu zaien zerbitzu horren kudeaketa, eta ea kudeaketarako jarritako irizpide edo ildo bereziak betetzen ari diren ala ez argitu nahirik. Topaketa gune horiek, egun, Kidetza elkarte pribatuak kudeatzen ditu, eta Eusko Jaurlaritzako Etxebizitza eta Gizarte Gaietarako Saisetik eta Gipuzkoako Foru Aldunditik jasotzen dituen laguntza publikoen bidez finantzatzen du zerbitzua. Elkarte horrek baiesten du zerbitzu hori profesionaltasunez eta objektiboki kudeatzen dutela, adingabeen segurtasuna bermatuz, Ertzaintzarekin horren gainean sinatutako protokoloa kontuan hartuta. Esan dute, halaber, salaketa horien jatorria zaintza duten gurasoak topaketa gune horietara, epaileak ebazitako bisitak egitera, borondate handirik barik joaten direla da.

Gure erakundeak, Eusko Jaurlaritzako Eregimen Juridikoko Idazkaritza Nagusiak egindako txosten juridiko baten bitartez, jakina zuen gai honetako eskuduntza Etxebizitza eta Gizarte Gaietako Sailarena dela, Etxebizitza eta Gizarte Gaietako Sailaren egitura organikoa eta funtzionala zehazten dituen azaroaren 15eko 315/2005 Dekretuaren 14.a) eta 14.s) artikuluen, eta Haurrak eta Nerabeak Artatu eta Babesteko otsailaren 18ko Eusko Legebiltzarraren 3/2005 Legearen 47 eta 104.1 artikuluen arabera. Horrela, Etxebizitza eta Gizarte Gaietako Saisetik esan ziguten, eskuduntza hori berena izanik, 2006an familien topaketarako guneak araupetzeko araudia egingo zutela. 2006 urtea joan da baina ez dute araudirik prestatu. Informazio eske joan gatzazkienean, Etxebizitza eta Gizarte Gaietako Sailak topaketa gune horien funtzionamendua arautzen dituen Dekretuaren zirriborroaren printzipioak aipatu dizkigu eta,aldi berean, argitu du Sailak 2006aren amaieran Foru Aldundiekin egin zuen bilera batean, erabaki zutela bereiztuko zituztela, batetik, haurrentzako babesak, harrera eta egoitzetako egitarauen erabiltzaileentzat izatekoak diren eta Aldundien mende dauden baliabideak eta, bestetik, sistema judicialari lotutako familientzako topaketa gune izateko baliabideak, Etxebizitza eta Gizarte Gaietako Sailaren esanetan, Justizia, Lan eta Gizarte Segurantzaren Sailarekin zerikusi zuzena baitute. Alabaina, geroago ziotenez, gai hori ez dago Sail horren eskuduntzen artean eta, hartara, badirudi Etxebizitza eta Gizarte Gaietako Sailak hartuko duela horren ardura oso- osoa. Horregatik, gure erakundeak famili topaketako gune horiek, gure iritziz, etorkizunean zein irizpiderekin kudeatu beharko liratekeen jakinarazi gura dio Sailari.

Egun alor honetan aurkitzen dugun panorama nahasia da, eta prekariotasun eta segurtasun juridikorik gabeko egoeraren adierazgarria da, gure iritziz. Egoera hori Gipuzkoako topaketa guneetan (salaketa desberdinak jaso ditugu hemen gune horiek direla-eta) bereziki nabari da, baina beste lurraldeetan gune horiek homogeneoki ez kudeatzean ere igartzen da. Horregatik, gure asmoa esparru horretan ardura edo erantzukizunik duten administrazio desberdinekin harremanetan segitzea da, bereziki Eusko Jaurlaritzako Etxebizitza eta Gizarte Gaietako Sailarekin, oraingo egoera berrikus dezaten, eta Euskadiko topaketa guneen sistema osora funtzionatzeko irizpide gutxieneko eta erkideak jar daitezzen eskatzeko, adingabeen interesa lehenetsiz, eta gurasoei berdintasunezko tratamendu objektiboa eskainiko dien prestazio egoki, profesionalizatu, eraginkor

eta lurraldez lurraldekoa ziurtatuz eta, ondorioz, adingabeentzako erabat neutrala den eremua bermatuz. Nolanahi ere, Gipuzkoan jaso ditugun salaketak ikusita, eta aurki datorren arauketatik etorriko den kudeaketa sistema berria finkatzen ez den bitartean, komeniko litzakete, gure ustez, topaketa gune horien funtzionamendua kontrolatzeko mekanismoren bat artikulatzea.

Txosten hau interako, Eusko Jaurlaritzako Etxebizitza eta Gizarte Gaietarako Saileko Gizarte Ongizateko zuzendaritzako hainbat arduradunekin egin genuen bilera batean, irizpide hauekin bat datozela eta gai horri buruz, topaketa guneak baliabide publiko modura kudeatu behar direlakoan, prestazio sistema artikulatzeko asmoa daukatela jakinarazi ziguten. Horregatik, pentsatzekoa da 2007an esparru hori araututa geratuko dela eta, esandakoaren haritik, topaketa guneen oraingo panorama arauen bidez finkatuko duten parametro berrietara egokitzeari ekingo zaiola.

Adopzioak

2006an hainbat erreklamazio jaso genituen Errusia eta Txinako haurren nazioarteko adopzio espedienteen gainean.. Lehen kasuan, tramitazio luze eta garestiaren ostean, sorterrietan prozedura judizialak motibo argirik barik geldituta zeudelako kezkatuta zeuden hainbat bikote etorri zitzaizkigun. Bigarreanean, erreklamaziogileak keXu ziren, foru aldundiek, ados, adopziogilearen egokitasuna egiaztatzeko eskatzen duten baldintza batengatik, hau da, adopziogileen eta adoptatuaren artean gehienez 42 urteko adin diferentzia egongo dela.

Garrantzitsua da, honen gainean, gure erakundera etortzen diren pertsonak adopzioa eskatzen dutenak izan arren, guk esparru honetan esku hartzen dugunean ez dugula “adoptatzeko eskubidea” berez babes gai hartzen. Gure ikuspegitik, adingabea da eskubide subjektua eta, ondorioz, horren gainean egin dezakeguna haurrak adopzioak bere garapenari kalterik egin ez diezaion duen eskubideak zehaztuko du. Ohartzen gara, orobat, adoptatzeko epe eta baldintzen zentzuzkotasunari buruzko gure irizpenek kontuan hartu behar dutela erakundeen nahia haurren eskubide hori ahal den neurrian bermatzea dela.

Ikuspegi horretatik, gestioak egin ditugu prozedurak arintzen saiatzeko eta, aldundiek adin tarteari buruz jartzen duten mugari dagokionez, foru agintariak irizpide horiek malgutu behar dituztela iruditu zaigu. Horri buruz prestatu dugun eta txosten honetan oso-osorik jaso dugun gomendioan xeheki argudiatzen den modura, onena litzateke adin tarte horrek muga finkorik ez izatea, ezpada belaunaldi tarteak adingabearen garapenean zelan eragingo duen kasu bakoitzean adin tarte eta gainerako inguramenduak aztertuz aurreikusi eta aztertzea.

2) Bakarrik dauden adingabe atzerritarrak

A) Aurrekariak

Babesik gabe dauden nerabeen sektorearen barruan, bakarrik dauden adingabe atzerritarrak ezaugarri eta behar bereziko multzoa dira. Horregatik, azkeneko bederlatzi urteotan Arartekoak lehenatasunez behatu die, ofiziozko jarduera ugarirekin, zerbitzueta

profesional eta arduradunekin bilerak eginez, harrera zentro guztietara aldioro joanez... Horren guztiaren berri aurreko urteetako txostenetan eman dizuegu.

Azkeneko urtean jarraipen lanak biziagotu ziren, eta ezohiko txostena ere egin zen, Eusko Legebiltzarreko Lehendakariari irailaren 7an eman zitzaiona, eta Giza Eskubideen eta herritarren eskarien Batzordean azaroaren 16an eztabaidatu zutena. Lan horren lehenengo laburpentxo bat urteko txosten honetxen IV. kapituluak daukaze.

- Gipuzkoako zentroetan sortutako auzietan.
- Entrega polizialen gaian.
- Iruña Okan zentro berria irekitzeko proposamenak piztu zuen gatazkan.

B) Azken urte honetako jarraipen jarduketak nagusiak

Azkeneko urtean, zoritxarrez, bakarrik dauden adingabeen alorra bereziki arazotsua izan da, eta Arartekoari sarritan esku harrarazi dio, oso esparru desberdinetan:

- bisita berriak lurralde historiko desberdinetako harrera zentroetara;
- ofiziozko jarduketak, egoera arazotsuen ondorioz;
- bilerak harrera zerbitzuetako arduradun instituzionalekin;
- bilerak famili bateratzeen prozesuetan eta araugintzan eskudun diren Gobernuko lurralde ordezkariekin;
- bilerak eta informazio trukea etorkinak babesteko elkarte desberdinekin;
- hobekuntza edo koordinazio proposamenak, Estatuko arartekoari zein beste autonomi erkidego batzuetako arartekoei zuzenduta;
- prestakuntza edo gizarte sentsibilizazioko jardunaldietan parte hartzea;
- ofiziozko jarduketak inplikaturako beste sail edo zerbitzu batzuetar zuzenduta...

Horrekin guztiarekin jarraipena egiteko informazio baliagarri ugari geneukan. Alabaina, gaia gizartean garrantzi eta oihartzun handia hartzen ari zela kontuan hartuta, baita, barbarako, harrera zerbitzuetan etengabe aldatu diren gauzak ere ikusita, kome-nigarri begitandu zitzaigun foru aldundi bakoitzarengana ofizioz jotzea, babes sistemen arduradun gorenak direlako, hainbat datu eta informazio eguneratzeko.

Kasu honetan, jarraipen ondoretarako, gaia konplexua eta txostena eta gomendio-ak luzeak direnez, gomendio bakoitzari buruzko informazio zehatz eta xehatua eskatu beharrean, kome-nigarriago begitandu zitzaigun bilakaeraren adierazle, edo lehendik genituen beste informazio batzuen osagarri edo kokagarri izango zitezkeen kopuruzko zenbait datutan zentratzea.

Datuak eskatu genizkien Arabako Foru Aldundiko Gizarte Ongizate Sailari, Bizkaiko Foru Aldundiko Gizarte Ekintza Sailari eta, Gipuzkoako Foru Aldundiaren kasuan, Giza Eskubide, Lan eta Gizarteratze Sailari eta Gizarte Politikarako Sailari, biek dituztelako eskuduntzak eta erantzukizunak alor honetan.

Azkeneko bi urteetako zenbakizko datuei dagozkienez (2005 eta 2006; gogoan izan ezohiko txostenean aztertutako azkeneko datuak 2004koak direla), ondoko hauek eskatu genituen:

- 1) Sail bakoitzaren mendeko baliabideen sarean egindako aldaketak, eta baliabideen egoera 2006ko abenduaren 31n:

- Adingabeen sektorearen eskueran jarritako baliabideen zerrenda, eta edukiera, kokapen, ezaugarri, instalazioen egoera, egokitasun, edo adingabeen beharrei erantzuteko gaitasun, eta beraiantzat beren beregi ez diren beste baliabide batzuen erabilpenari buruzko oinarrizko datuak.

2) Baliabideen kudeaketan eta antolamenduan egindako aldaketak:

- Kudeaketaz arduratzen diren elkarte edo erakundeak, indarreko itunen ezaugarriak, ikuskapen mekanismoak, figura profesional berriak sartzeari, arreta ratioak, kontratatutako segurtasun zerbitzuak...

3) Artatutako herritarrei buruzko datuei dagokienez:

- Urtean zehar zenbat adingabe "berri" hartu diren (harrera berriak, 2005ean, 2006an).
- Urtean zehar zenbat adingabe hartu diren guztira (2005, 2006).
- 2005-12-31 eta 2006-12-31n hartutako adingabeen kopurua.
- Emantzipatzeko baliabideetan artatutako gazteen kopurua, 2005-12-31n eta 2006-12-31n.
- Sailaren balorazioa, artatutako biztanleen bolumena erabilgarri dauden baliabideen erantzun ahalmenaren aldean.
- Artatutako adingabeen ezaugarri batzuei buruz ikusitako aldaketa esanguratsuak (adina, jatorria, esperantzak, beharrak...) eta zentro eta baliabideetan izandako ondorioak.

4) Adingabeen egoerari eta administrazioari erregularizazioari dagokienez:

- Dokumentuen tramitazioaren ardura duten zerbitzuak.
- Urtean zehar (2005, 2006) gain hartutako tutoretza kopurua.
- Urtean eskatutako bizileku baimenen kopurua (2005, 2006).
- Urtean lortutako bizileku baimenen kopurua (2005, 2006).
- Bizileku baimena lortzeko denbora, batez beste (2005, 2006).
- Urtean eskatutako lan baimenen kopurua (2005, 2006).
- Urtean lortutako lan baimenen kopurua (2005, 2006).
- Lan baimena lortzeko denbora, batez beste (2005, 2006).
- Sailak familiak berriro biltzeko egindako eskariak, eta urtean zehar zenbat famili biltzetan lagundu behar izan duten (2005, 2006).

Datu eta kontu horiek alboratuta, gure txostenean beste administrazio eta sail batzuek ere lagundu behar zutela azpimarratzen genuen. Izan ere, gure gomendio batzuk, zehazki, hezkuntza administrazio, osasun sistema, gazteentzako justizia sistema, polizia zerbitzu edo udal zerbitzuetara (errolda, gizarte zerbitzuak...) bezalako instantzietara zuzentzen ziren. Arartekoa ofiziozko jarduketak bideratzen ari zen halako alor batzuetan, erakunde eskudunen aurrean. Horregatik, informazio gehigarri modura, sail bakoitzari esandako instantzia horietatik jasotzen duten laguntzari eta instantzia horien inplikazio handiagoa, edo laguntza

edo koordinazio handiagoa behar edo eskatuko luketen alor, arazo edo beharrei buruzko balorazioa eskatzen ari gintzaizkien.

Gainera, Gipuzkoaren kasu zehatzean, “bakarrik dauden adingabe atzerritarren arretarako baliabideen egoerari buruzko txostenean” planteatzen zituzten puntuetakoren bat berrartuz, 2005eko maiatzaren 30ean, besteak beste, honako informazio zehatz hauek eskatu genizkien:

- Beste sail eta zerbitzu batzuekin bakarrik dauden adingabe atzerritarrekin jarduteko protokoloa betetzearen inguruan koordinatzeko izandako bileretan (fiskaltza barne) lortutako emaitzak.
- Protokolo horren oraingo testua, edo egin zaizkion aldaketak.
- Premiazko harrera baliabideetan gehienez sei hilabete egoteko muga mantentzen den, eta ea, Gizarte Politikarako sailarekin ados, “zentzuzko erantzun eperik finkatu den bakarrik dauden adingabe atzerritarrekin egiten diren egoitzetako harrerarako proposamenentzat”.

1. **Lurralde historiko bakoitzaren datuak, aldaketak eta balorazioak**

1.a. **Arabako Lurralde Historikoa**

Arabako Foru Aldundiaren Gizarte Ongizate Sailaren gure informazio eskaeraren erantzuna urtarrilaren amaieran jaso genuen, eta mahairatutako gai bakoitzaren gaineko informazioa ematen zaigu. Jarraian, bertan azaldu dizkiguten datu nagusiak laburbilduko ditugu.

1) Baliabideen sarean sartu diren aldaketei buruz eta 2006ko abenduaren 31ko egoerari buruz.

Sailaren erantzunean bereizten dira berariazko baliabideak eta berariazkoak ez direnak eta, bakoitzaren gainean, ezaugarriak, mugak... aipatzen dituzte. Horrela:

- Baliabide espezifikoak:
  - Zabaltzen zentroa-Gurutze Gorria: lehen harrerarako, 12 plaza.
  - Zabaltzen zentroa-Carlos Abaitua: autonomiarako prestakuntzako bigarren faserako, 6 plaza.

Lehen kasuan, sailaren balorazioa – Arartekoaren erakundearena bezala – da Gurutze Gorriaren eraikineko instalazioetan ez dagoela adingabeen behar material eta hezkuntzako beharrei behar bezala erantzuterik. Carlos Abaitua aterpetzeko instalazioetan, berriz, arreta egokia emateko aukera dago (aterpetxearen beraren barruan horretarako gaitutako pisua).

- Baliabide ez-espezifikoak:
  - Bosco Etxea zentroa (neska adingabe atzerritarrentzat, babesgabe dauden beste nerabe batzuekin batera).
  - Sareko egoitza baliabide orokorren sarea, lehen harreraren ostean erabiltzen dena (adibidez, egun, Pablo Uranga etxea, edo Castillo de Portilla zentroa).

- Egoitza osteko jarraipen egitaraua, diru, hezkuntza eta kultur babesaren ematen diena.

Sailak erantzunean aipatu ez arren, komeni zaigu gogoratzea, hemen, Arabako Foru Aldundiak hainbat ahalegin egin dituela Zabaltzen-Gurutze Gorria zentroaren mugak gaitzetzeko, lehen harrera baldintza hobekien dituzten beste zentro batzuetara eramanez, baina ez dute oraindik ezer lortu, kritikak edo ukoak ez bada.

2) Baliabideen kudeaketan eta antolamenduan egin diren aldaketei dagokienez, ondoko elementu hauek nabarmenduko ditugu:

- Zabaltzen programa kudeatzen segitzen du, lankidetzaren itun baten bidez, 2003tik, San Francisco de Sales elkartearekin.
- Gizarte Ongizateko Foru erakundeak behar duen babes teknikoaren ematen dio elkarteari. Egitarauaren gainbegiratzeko teknikoaren ere berari dagokio eta, zeregin hori, batez ere, itunaren eta zentroen eta kasuen jarraipena egiteko aldioroko bileren bitartez burutzen du.
- Zabaltzen-Gurutze Gorria zentrorako segurtasun iraunkorren zerbitzu bat kontratatu da, eta 2007rako figura profesional berria (psikologoa) sartzea aurreikusten da.
- Gurutze Gorriarekin alfabetatzeko eta eguneroko bizimodurako tailerren jarduerak garatzeko dagoen lankidetzaren ituna mantentzen da, eta 2006an itun berria sinatu dute Gasteizko Konpentsazio Hezkuntza eta Okupazio Prestakuntzarako Partzergoarekin.

3) Artatutako herritarrei dagokienez, honako hauek dira daturik oinarritzkoenak:

	2005	2006
– urtean zehar hartutako adingabe “berriak	42	38
– urtean zehar guztira hartutako adingabeak.....	54	54
– abenduaren 31n hartutako adingabeak	16	16
– emantzipatze baliabideetan hartutako adingabeak 12/31n.....	10	16

Sailak berak dauden baliabideen erantzun ahalmena eta artatutako den biztanleriaren bolumena baloratzean, ikusten duena da zentroak erantzuteko duen ahalmena ez dela beti lehen harrerarako nahikoa izaten eta, Zabaltzen-Gurutze Gorria zentroaren esparruan hezkuntza jarduketak antolatzeke zailtasunak daudela, espazioaren ezaugarrien eta ordutegi erabilgarrien aldetik. Gabezia hori nabarmenagoa da adingabeen karakterizazioa ondoren esango dugun modura aldatu denean.

Artatutako adingabeen ezaugarrietan igarritako aldeketei dagokienez, hauxe azpimarratuko genduzte: zentroetan denbora gehiago ematen dutela, kalean bizitzaren eskarmentu handiko adingabeak gehitu direla (2005), jatorrizko familien oso mende dauden adingabeak, landu bako migrazio proiektuaren dutenak (2006), eta bizileku baimenaren bila ari den eta behin baimena duela famili ingurunera itzultzen den multzoa gehitu direla.

4) Adingabe horien administrazio egoera eta erregularizazioari dagokienez, hona hemen, funtsean, emandako datuak:

	2005	2006
– Urtean zehar gain hartutako tutoretzak	16	12
– Eskatutako bizileku baimenak	13	12
– Lortutako bizileku baimenak.....	7	11
– Bizileku baimena lortzeko denbora, batez beste.....	7 hilabete	Urtebete
– Eskatutako lan baimenak		
egoitza harrerako gazteek	1	1
jarraipeneko gazteek	6	1
– Lortutako lan baimenak		
egoitza harretako gazteek	1	1
jarraipeneko gazteek	6	1
– Lan baimena lortzeko denbora, batez beste	20 hilabete	28 hilabete
– Sailak eskatutako famili biltzeak.....	--	--
– Sailaren laguntza behar izan duten famili biltzeak		
familiak berak eskatuta	--	3*
poliziak eskatuta	1	1**

Lehen kasuan estatuan bizi diren senideekin bildu dira. Bigarreanean, Gobernuaren lurralde ordezkariari Kataluniako auzitegiaren ebazpena jakinarazi zaio, Kataluniatik Arabara bere kabuz joan zen adingabe bat familiarengana itzultzeko agindu baitzuen. Epailaren erabaki hau betetzea izapidetzen ari da oraindik.

5) Sailak beste instantzia batzuekin elkarlanean aritzeari buruz, eta inplikazio handiagoa edo koordinazio hobea eskatuko luketen behar edo arazoei buruz egiten duen balorazioari dagokionez, hauxe da sailak bakoitzari buruz esplizituki esan diguna:

- Hezkuntza Administrazioa: lankidetza positiboa (eskolatzea). Zailtasunak HPZetara sartzeko abendutik aurrera, eta INEMeko ikastaroak egiteko.
- Osasun sistema: lankidetza positiboa (TIS, analitikak). Adingabeen diagnosian eta adina finkatzean berehalakotasuna hobetu behar da.
- Auzitegi sistema: hiru une edo egoeratan beharrezkoak diren hobekuntzak planteatzen ditu: sarrerak (fiskaltzak harrera zentro batean sartzeko ebaztea, babes erakundearekin aurretiaz inolako diligenziarik bete barik), ahozko saioak (azkarragoak, ustezko delitu jokabideen aurrean), eta neurri judizialak betetzea (babes-erreforma koordinazio iraunkorreko neurrien sistema).
- Polizi zerbitzuak: koordinazio balekoa. Zenbait agentek fiskalak adingabe bat inon sartzeko agindua ematen duenean zein zerbitzutara jo behar duten argiago jakin beharko lukete, baita kasua nora bideratu behar duten hobeto koordinatzen ere, inoiz adingabea Adingabearen Sailera eraman eta han utzi baitute, zegokion teknikariak kasua hartu arte egon barik. Nolanahi ere, kasu puntualak baino ez dira.
- Udal zerbitzuak: oso lankidetza ona udal sail desberdinekin: gizarte alorreko larrialdiak, errolda, herri eta auzo etxeetako arduradunak, garraioetarako txartelak lortzea, eta abar.
- Gobernuaren lurralde ordezkariak: Sailarentzat kezkarria da gobernuaren lurralde ordezkariak tutoretzapeko adingabeen dokumentazioari buruz eman-

dako erantzuna, hasierako bizileku baimena emateko babes zentroan gutxienez bederatzi hilabete emanaraztea oso interpretazio murriztailea egitea baita, bere ustez. Arartekoaren erakundearekin bat dator esandako bederatzi hilabete horiek baimena emateko epe goren beharko luketela, eta ez eskari prozesua abiatzeko gutxienerako epea.

Bizileku baimenak berriztatzeari buruz, kezkatzeko beste elementu bat ere planteatzen du. Gizarte eta hezkuntza ikuspegitik sailaren esku hartzea ez da adinez heldu bihurtu eta, ondorioz, tutoretza agortzen denean amaitu behar: babes programa adingabea heltzean hasi eta gaztea, heldu, bere kabuz bizitzeko gai dela erakusten duenean amaitzen da. Kasu horietan, ordea, ez dira sailak gazteen harrera osteko jarraipeneko programako parte hartzeari buruzko egiaztagiririk onartu, haien beharrak asetzeko diru laguntzekin, lehenago onartu baziren ere. Hori kaltegarria da lan aurreko gaikuntza prozesuetan ondo parte hartu duten gazteentzat, bizileku baimena berritzea ukatzen dietenean kolpe handia jasaten baitute, kalte egiten die gazte horiek ikasteko duten motibazioari, etorkizunik ez dutelako, eta giza baliabideak eta baliabide teknikoak inbertituz gizarteratu eta laneratzera xedatzen den tutoretza eta gizarte zereginari ere, adingabe direnengan ez eze, beren kabuz bizitzeko modu normalizatua lortzeko zorioan daudenean ere.

Gai hautako batzuk jorratu zituzten Arartekoak eta Arabako Gobernuaren lurralde ordezkariak bilera batean.

1.b. **Bizkaiko Lurralde Historikoa**

Bizkaiko Foru Aldundiaren Gizarte Ekintza Sailak urtarrilaren erdialdera erantzun zigun, eta informazio horrek, funtsean, ondoko elementu hauek biltzen ditu:

- Haurren Zerbitzuak egindako txostena, gure informazio eskarian planteatutako bost gai multzoei xeheki erantzuten diena.
- Bazterketaren kontrako Borroka Zerbitzuak egindako txostena, emantzipatze programak hizpide nagusia.
- Hainbat dokumentu erantsi, aipatutako bi txosten horietako lehenari:
  - Lankidetzeta ituna Bizkaiko Foru Aldundiaren (Gizarte Ekintza Saila) eta Tercios Capuchinos erakundearen artean (Zabaloetxe-Loiu zentroa eta Santurtziko Casa del Mar kudeatzeko).
  - Berdin Bilboko Landalan Elkartea lan eta gizarteratzeko elkartearekin (lehen harrerako zentroa kudeatzeko: hasieran Berrizen eta, ondoren, Zornotzan) (2006-12-15).
  - Berdin Berritu Hezkuntza Elkartearekin (Barakaldon egoitza zentro bat kudeatzeko) (2006-5-8).
  - Aurreko ituna aldatzea (bi plaza gehitzeko) (2006-11-13).
  - 56 orrialdeko dokumentua “Bizkaian MENAS pertsonak hartu eta gizarteratzeko ibilbidea” (2005eko abendukoa).

Jasotako informazio guztitik jarraipena egiten ari gatzazkien gaiekin loturarik zuzenena duten datuak atera eta laburbilduko ditugu hemen.

1) Baliabideen sarean egindako aldaketei, eta 2006ko abenduaren 31ko egoerari buruz.

Ondo dakigunez, bereziki 2001etik aurrera, bakarrik dauden adingabeen arretara xedatutako baliabideak haziz joan eta behar berrietara egokitzen saiatu dira. Azkeneko urtean egin diren aldaketa nagusiak hauek izan dira:

- Lehen harrerako zentroa Berrizetik Zornotzara eraman dute, 50 plazaraino gehituz.
- 2006an bizikidetza atal berria ireki zuten Barakaldon (hasieran 12 plaza zituen, eta gerora 14).
- San Adrianeko bizikidetza atala handitu, 12 plazaraino, eta Santurtzira eraman da.
- Irailean ikuskatutako bi atal berri ireki zituzten Bilbon (Mina del Morro) eta Santurtzin (Casa del Mar), 6 eta 10 plazarekin, hurrenez hurren.
- Urriari larrialdietarako baliabide berria ireki zuten, bakarrik dauden atzerritarrak hartzeko, Artxandan, 50 plazarekin.

Zentroak, etxe funtzionalak ezik, adingabe atzerritarrentzat dira, 12-18 urtetakoentzat beren beregi. Ikuskatutako etxeak 16 eta 18 urte arteko adingabe atzerritarrentzat dira. Era berean, Artxandako larrialdietarako dispositiboan 16 eta 18 urte bitarteko atzerritarrak hartzen dira, gainerako baliabideak beteta daudenean.

Horrela, bada, 2006an zehar adingabe hauentzako harrera baliabideak, Bizkaian, nabarmen gehitu dira, ondoko koadroan laburbiltzen dena izateraino:

ZENTROA	Plaza hutsak	Plaza okupatuak	KUDEAKETA
Zabaloetxe	72	75	GUFE-TT Capuchinos
Amorebieta	50	48	Landalan
El Vivero	50+	63	Urgatzi
Aukera	14	14	Berriztu
Mina del Morro 1	12	12	GUFE
Mina del Morro 2	6	6	GUFE
Basauri	7	7	GUFE
Zurbaran	13	13	GUFE
Larrako-Torre	8	8	Landalan
Casa del Mar	10	10	GUFE-TT Capuchinos
Etxeen sarea	Zehaztu gabe	14	GUFE
GUZTIRA	242+	270	---

Kolektibo honentzat beren beregi xedatutako baliabideez gain, zenbait kasutan, batez ere adingaberik txikienekin, gainerako laguntza sarea ere erabiltzen da, baita, orokorrago, erabilgarri dauden komunitateko baliabideak ere.

Instalazioen baldintzei dagokienez, sailaren erantzunean horietako batzuetan zelako konponketa edo egokitze lanak egin direla aipatzen da.

2) Baliabideen kudeaketan eta antolamenduan egindako aldaketei dagokienez.

Sailaren erantzunean gogoratzen da, batetik, harrera zentro guztiek funtsean bete beharko lituzketen baldintzak arautu beharko lituzkeen dekretua oraindik onartu barik dagoela, eta Arartekoak dekretu hori onar dezaten eskatu berri diela. Beste alde batetik, zentroen kudeaketa arautzeko gakoak diren itun ereduak erantsi dituzte.

Izan ere, eranskin modura bidaltzen zaizkigun itunen testuan xehetasun handiz jasozten dira adingabeen arreta zuzena bermatzeko giltzarri diren alderdi asko eta asko. Horrela, esate baterako,

- Zer den, zehazki, baliabidea kudeatzen duten elkarteek eskaini beahr duten asistentzia eta hezkuntza arreta osozkoa.
- Bete behar diren adingabe/hezitzaile gutxieneko ratioak.
- Erabiltzaileen eskubideen araudia, edo erreferentzia izan behar duen kexa sistema.
- Datu pertsonalen babesari buruzko irizpideak.
- Erakunde kudeatzaileak Gizarte Ekintza Sailari zer dokumentazio aurkeztu behar dion, jarraipen eta kontrol elementu gisa, eta abar.

Sailaren erantzunean zentrorik handienetan ezarritako zaintza zerbitzuen kontratazio sistema edo gazte hauen emantzipatze egitaraua ere aipatzen dira, baina kontu horiek atal honen amaieran jorratuko ditugu.

3) Artatutako biztanleei buruzko datuei dagokienez:

	2005	2006
- Urtean zehar hartu diren adingabe "berriak"	365	471
- Urtean zehar guztira hartu diren adingabeak	461	610
- Abenduaren 31rako hartutako adingabeak	141	270
- Emantzipatze baliabideetan dauden adingabeak 12/31n	112	42

Sailari eskatu zitzaion zenbat jende artatu den erabilgarri dauden baliabideen erantzun ahalmenarekin alderatuz baloratzeko, baita zertan aldatu diren artatutako adingabeen ezaugarriak eta horrek zentroetan zer ondorio izan dituen.

Sailaren erantzunean datu ugari eta hainbat gogoeta azaltzen dira, lehen gaiari buruz. Horrela, honela dio lehenik eta behin:

"Bizkaiko lurralde historikoan sortu diren sarreren kopurua etengabe eta arian-arian haziz joan da eta, horrela, haurren babes sistema egoera larrian dago, bakarrik dauden adingabe atzerritarren egoitzetako harrerarako baliabideen aldetik. Adingabe hauek artatzen dituzten zentroak gainezka daude, erabat, eta batzuk aurreikuspenetatik gora bete dira."

Gauzak horrela, txostenean dio sailak neurriak hartu dituela, etengabe, harrera plazak gehitzearen baina, hala ere, bakarrik dauden adingabeek ere etengabe heltzen segitu dutela, uholdeka. Horrela, datu esanguratsuak emateko, 2005ean bakarrik zeuden 365 adingabe atzerritar heldu ziren Bizkaira, eta 2006an, 471.

Datu horiek, lurralde historikoko biztanleriaren aldean, eta beste autonomi erkidego batzuetakoekin alderatzen ditu (2006ko otsailean, adibidez, 1,58 adingabe atzerritar

familiarik bakoak zeuden 10.000 biztanleko Bizkaian, eta Andaluzian, berriz, 0,89), edo zentroak 2005eko abenduaren 31n zelan zeuden alderatzen du (129 adingabe atzerritar familiarik bakoak ziren, eta 2006an, berriz, 270)...

Adingabe horiek gure ingurura etortzera bultzatzen dituzten hainbat faktore ere aipatzen dituzte, jatorri faktoreak (Marokon bereziki), lege faktoreak (zailtasunak sorterrira itzularazteko, adina zehazteko...) edo irizpide zein esperantza bateraturik ez dagoela erkidego edo lurralde desberdinen artean...

Fenomenoaren arrazoi horiek eta beste batzuk aztertu ondoren, hauxe ondorioztatzen dute:

“Horrek guztiak adierazten du ez dagoela igartzerik bakarrik dagoen zenbat adingabe atzerritar helduko den, baina egun gero eta gehiago iristen ari direnez, pentsatzekoa da halako adingabeak beraiantzat bereziki hornitutako zentroetan hartu eta artatzeko dauden plazak gutxiegi izatea. Baliabide materialak ez eze, hau da, erabilgarri dauden plazak ez eze, giza baliabideei ere zuzenean eragiten dio horrek. Babes zentroetako teknikariek eta profesionalek, baita Haurren ZerbitzuAN eta IFASen halako jendea artatzeko bereziki dituztenek ez dute ekintza ahalmen handirik hainbeste adingaberen sarrera, egonaldi eta halakoetako esku hartzeen aurrean.

Azpitarratu behar da baliabide eta plaza berriak ireki eta eskaintzeko ahaleginak egin arren, etorrera etengabe eta ugari horrek gainezka eginarazi diola Bizkaiko Lurralde Historikoak immigraziotik datozen adingabe horiek behar bezala artatzeko duen ahalmenari.

Bestalde, hainbeste dira heldu diren adingabe atzerritarrak, batzuek hain jokatibide oker edo hauslea izan dute, non herritarren sektore batzuegan ez espesentipena piztu baitute, eta horrek zailago egiten du Aldundi honen babes eta hezkuntza ekintza, eta izugarri zail gertatzen zaigu harrera zentro berriak irekitzea (Gatikan, Urdulizen, Madariasen dispoitibo bat irekitzeko egitasmoekin zer gertatu zen gogoratu besterik ez dago).”

4) Adingabe hauen administrazio egoera eta erregularizazioari dagokienez.

Gogorarazten da adingabeen lekualdaketa eta administrazioko izapideetarako Bizgari elkartearen zerbitzua kontratatu dela.

Tutoretzei dagokienez, zenbait zailtasun aipatu ondoren, administrazio ebazpenez gauzatu diren tutoretzak eta benetan gain hartu diren tutoretzak (zentroetan hartutako adingabeenak) bereizten ditu.

Emandako datuetatik ondoko hauek atera ditzakegu:

- Gauzatutako tutoretza kopurua: 112 (2005), 203 (2006)
- Bizileku baimenen kopurua 2005ean: eskatutakoak: 109, lortutakoak: 73
- Bizileku baimenen kopurua 2006an: eskatutakoak: 89, lortutakoak: 68
- Bizileku baimena lortzeko denbora, batez beste: 10,7 hilabete
- Eskatu eta lortutako lan baimenak: 4 (2005), 4 (2006)
- Lan baimena lortzeko denbora, batez beste: hiru eta sei hilabete artean (2005), bi hilabete inguru 2006an.

Famili biltzei dagokienez, hauxe diote:

“Tutoretza formalki onartzen den kasu guztietan familia biltzeko izapideak has daitezzen eskatzen da. Bi kasutan soilik eman du adingabea bere herrira itzultzeko baimena Bizkaiko Gobernuaren lurralde ordezkariak; horietako bat burutu zen, Adingabeen Auzitegiaren baimenaz. Beren herrietara itzultitako beste hiru Bizkaitik joan dira, Bartzelonako Gobernuaren lurralde ordezkariaren ebazpenekin.”

Gai hau kapitulu honetako beste atal batean jorratuko dugu, xehekiago.

5) Sailak beste instantzia batzuen laguntzari eta inplikazio handiagoa edo koordinazio hobea beharko litzatekeen arazo edo beharrei buruz egiten duen balorazioari dagokionez.

Sailaren erantzunean hainbat instantzia edo zerbitzuren errepassoa egiten da:

- Gazteen justizia sistemarekin koordinazio handiagoa behar dutela ikusten du, ezarritako neurri judizialak azkar betearaziko badira...
- Adingabeen fiskaltza (oso egokia; arazoak adina zehazteko orduan).
- Osasun sistema publikoa: *“Osasun sistema publikoak gehiago inplikatu beharko luke, adina zehazteko probak egitea lehenetsiz, eta eguneko 24 orduetan egiteko aukera eskainiz, adingabeak ez direnak harrera egoitzetara sar daitezzen eragozteko, edo behin sartuta zentroetako hezitzaileek ospitalera eraman behar izan ez ditzaten, proga horiek Basurtuko ospitalean eta 8etatik 15etara soilik egiten baitituzte”*.
- Hezkuntza sistema (derrigorrezko adinean daudenak eskolatzeko arazoak daude, eta bilerak eginez konpontzen saiatzen dira).
- Oinarritzko gizarte zerbitzuak (koordinazio egokia harrera zentroak dauden udaletako zerbitzuekin).

Oso garrantzi handikoak diren eta beste bi erkidego eta Estatuko Administrazio Orokorra bera ere inplikatuta dauden bi gai luze jorratzen dira:

1. Adingabeak sorterrietara itzultzea edo familiak biltzea.
2. Autonomi erkidego desberdinen arteko koordinazio beharra.

Sorterrietara itzultzearen gaiari, Arartekoaren ekimen desberdinen jomuga izan denez, aparte helduko diogu.

Eta autonomi erkidegoen artean beharrezkoa den koordinazioari dagokionez –gure txostenean gomendioa egin da horren gainean, eta arartekoen koordinaziorako azkeneko jardunaldietan ere jorratu da-, hemen Gizarte Ekintza Sailak planteatu duenaren hiru aipamen baino ez ditugu egingo: erakundeetako ordezkarien arteko lantaldearen eraketa, adingabeen autonomi erkidego desberdinetan zeharreko joan-etorrietan zelan jardun zehazteko protokoloak ezartzea, beste erkidego batzuek abiarazitako ekimenak zuzenean ezagutu beharra, dituzten ondorengatik, besteengan eragin lezakeenean, Gobernuaren EAEko ordezkartzak eta lurralde ordezkartzek koordina-

tuta aritu behar dutela, eta Adingabe Atzeritarren Erregistroaren funtzionamendua hobetu behar dela.

6) Emantzipatze egitarauak

Hasieran esan bezala, Gizarte Ekintza Sailak, bere erantzunean, Gizarteratzeko Zuzendaritza Nagusitik bultzatutako emantzipatze egitarauetarako buruzko berariazko txostena sartu du.

Mundutik-Mundura egitasmoa da, gazte etorkinak emantzipatzeko, ekintza desberdinak konbinatuz: babes pertsonaleko ekintzak, egoitza sostenguko ekintzak, eta laneratzeko ekintzak. Batetik, sostengu eta laguntzako sare alternatiboa eskaini nahi du eta, bestetik, ekonomikoki burujabeak izan daitezen, gizarteratu eta laneratzeko banan-banako planen bitartez.

Egitasmoa, horrela, 2004an ezarri zen eta ondoko datuekin laburbiltzen den garapen maila iritsi du dagoeneko:

- Bost lankidetzaren itun erakunde desberdinekin, egitasmoa garatzeko.
- Berariazko baliabideen sarea, orokorragoek aparte, honelaxe osatuta:
  - Babes maila handiko zaintzapeko 2 etxebizitza (13 plaza).
  - Babes maila ertaineko zaintzapeko 5 etxebizitza (20 plaza gehi 28 ingurumarien arabera gaituta, horietan egoten diren pertsonen autonomi prozesua amaitzean amortizatzen direnak).
  - Babes maila txikiko 2 etxebizitza sare (42 plaza).
- Artatutako gazteak guztira: 138 (2005), 167 (2006).
- Abenduaren 31rako guztira artatutako gazteak: 112 (2005), 42 (2006).
- Helburuak betetzea: 89 (2005), 75 (2006).

Komeni da gogoratzea Arartekoaren erakundeak behin eta berriz azpimarratu duela gazte horiek sartzea lortzeko halako egitarauen garrantzia eta, alde horretatik, Bizkaian bideratutako ekimenak nabarmendu ditu, jardun on modura.

1.c. **Gipuzkoako Lurralde Historikoa**

Ondo dator gogoratzea lurralde historiko honetan bakarrik dauden adingabe atzeritarren arreta Giza Eskubide, Lan eta Gizarteratze Sailaren (premiazko harrera gaietako eskuduntzak) eta Gizarte Politikarako Sailaren (egoiztetako harrera) artean bainatuta dagoela.

Giza Eskubideen Sailarengandik erantzun luzea jaso genuen, urtarrilaren erdialdera:

- Haur, Gazte eta Garapenerako Lankidetzaren Zerbitzuak egindako txostena, gure informazio eskariari erantzuteko.
- Zazpi eranskin:
  - Tolosa eta Urnietako zentroak mantentzeko gastuak.
  - Harrera zentroak kudeatzea kontratatzeke baldintza teknikoaren plegua.
  - “Segurtasun zaindariak adingabeen zentroetan lan egiteko prozedurei” buruzko jarraibide eta argibideak.

- Premiazko harrera sarean dauden familiarik gabeko adingabe atzerritarren programako asistentzia teknikoa kontratatzeko jarraibide teknikoen plegua.
- Gipuzkoako Batzar Nagusietako taldeek “Bakarrik dauden adingabe atzerritarren ezaugarriak eta premiazo arreta” gaiari buruz egindako txostena.
- Gipuzkoako Gobernuaren lurralde ordezkariari uztailaren 27an bidalitako kontsulta, ea bakarrik dauden atzerritar adingabe horiek lan egin dezaketen, lan baimena lortu aurretik.
- Bakarrik dauden adingabe atzerritarren protokoloa (2005eko dokumentua), Gipuzkoako lurralde historikoko instantzia desberdinen artean adostua, baita protokolo horren eranskin bat ere, Donostiako udaltzainen jarduketean gainean.

Gizarte Politikarako Saila gure informazio eskariaren erantzunean galderetara mugatu da, eta urtarrilaren azkeneko egunetan jaso dugu.

Hemen behean dagoen urteko txosten honetarako egindako laburpenean jasotako informazioetako batzuk baino ez ditugu aipatuko –jarraipena egin nahi diegun sei gai edo atalekin zerikusirik handiena dutenak–, beste kontu batzuk gerorako analisi eta jarduketetarako utzita. Horrela:

Premiazko harrerari dagokionez, Giza Eskubideen Sailaren eskuduntza:

1) Harrera baliabideen sarean sartutako aldaketan, eta abenduaren 31ko egoeraren gainean, honako datu hauek nabarmenduko ditugu:

- Plaza kopurua: 25 (10 Urnietan, 15 Tolosan).
- Zentroen kudeaketa: Nuevo Futuro Gipuzkoa elkartearekin itundua, lehiaketa publikoaren bitartez.
- Abenduaren 31rako bakarrik dauden zenbat adingabe atzerritar hartu diren: 38 (15 Gizarte Politikarako Sailak kudeatzen dituen egoitza baliabideetara igarotzeko zain).
- Gainera, idatziak dioenez, sailak *“beste baliabide batzuk erabiltzen ditu adinez heldu izatetik gertu dauden, funtzionamendu autonomoagoa erakutsi duten, eta gizarteratzeko jokabide arazo aipagarriak ez dutenentzat”*. Horrekin ostatuak adierazi nahi dira, ziurrenik; ostatuez bisiten atalean jardungo dugu.
- Sailak aitortzen du arazo handia dagoela zentroen mantentzearekin, eraikina eta bere ekipamendua etengabe hondatzen direlako. Adibidez, iraileko mantentze gastuen datuak ematen ditu, eta egoera horri aurre egiteko 2006an enpresa bat kontratatu dutela esan du (teknikari bat, lanaldi osoan).
- Adingabeek erkidegoko beste baliabide batzuk erabiltzeko aukera izan dezaten egin dituzten gestioak ere aipatu ditu.

2) Baliabideen kudeaketan eta antolamenduan egindako aldaketei dagokienez, hauxe azpimarratuko dugu:

- Zentroen kudeaketa Nuevo Futuro elkartearekin itundu dela.
- Lehen aipatutako mantentze zerbitzua.

- Segurtasun zerbitzu bat, zinpeko zaindarekin, enpresa batekin itunduta eta Gipuzkoako Foru Aldundiko Mikelete-Ertzaintza atalak gainbegiratuta.
- Jarraipen, kontrol eta sostengurako aholkularitza teknikoko zerbitzua.
- Premiazko harrera zentroetako erabiltzaileen gogobetetasunaren azterlan eta balorazioa, enpresa batek azkeneko hilabeteetan egiten aritu den baina oraindik amaitu barik dagoena.

Aldaketa hauetako batzuei dagokienez, eranskinean informazio xehatua ematen da, baldintza teknikoan pleguak edo zaintza zerbitzuaren funtzionamendu protokoloa, berbarako. Beste kasu batzuetan, erabiltzaileen gogobetetasunaren azterlanean, esaterako, dagokion txostena prest dagoenean emango dute.

3) Artatutako biztanleei buruzko datuei dagokienez, orokorrak hauek lirateke:

	2005	2006
- Urtean zehar hartu diren adingabe "berriak"	136	162
- Urtean zehar hartu diren adingabeak guztira.....	146	175
- Abenduaren 31n hartutako adigabeak.....	27	38

Kontuan hartu larrialdietarako harrera baliabideetan, eta ez sail honen mende ez dauden bestelako zentro edo baliabideetan, artatutako adingabe atzerritar bakarrik daudenak direla beti.

Sailak, erantzunean, batzar nagusietan ordezkari politikoen arteko adostasuna lortzen saiatu direla, lantaldea eratu dutela batzarretako taldeekin, eta eranskin modura taldeei gaiari berri emateko prestatutako txostena sartu digute.

Artatutako adingabeen ezaugarrietan igarri dituzten hainbat aldaketa ere luze jorratu dituzte:

- Jatorriari buruz (Marokokoak %84, Saharatik beherako Afrikako %9, Europako ekialdeko edo Hegoamerikako %7) eta migrazio proiektuari buruz (arazo bereziak proiektu zehatzik gabeko nerabeengan).
- Ikaskuntza eta jokabidezko ezaugarriei buruz (analfabetismo eta eskolatu bakoien mailak, jokabide arazoak dituzten taldeak, hartutako guztien %10 izango direla diote).
- Adinari eta eskainitako baliabideei emandako erantzunari dagokienez (gero eta gazteagoak izateko joera -azkeneko urteko batez besteko adina 15 urtekoa izan da, eta gure artean geratzeko joera handiagoa- beren borondatez %20 soilik joan dira)-.

Sailaren esanetan, *"Gure Lurralde Historikora inolako helduren arduraren erreferentziarik gabe heltzen diren adingabe atzerritarren errealitatea, gaur, oso konplexua da, bai bolumenaren aldetik, bai ezaugarri indibidual eta kolektiboen-gatik eta, sarritan, gauzak okerrago edo larriago bihurtzen dira, balizko getoak sor litzaketelako nolabaiteko alarma sozialarekin, joera arazotsuak agertzearekin eta abarrekin lotzen dituztelako, nahiz eta gehien-gehienetan egokitze eta gizar-teratze prozesu positiboak izaten dituzten."*

Izandako aldaketa horietara egokitzeko, eta arreta hobetzeko, sailak dio taldeak indartu direla (bost adingabe, hezitzaile profesional iraunkor bat, gutxi gora behera),

edo baliabideetan aldaketa batzuk egin direla: Tolosako eta Urnietako larrialdietako harrera zentroak, ostatuak.

4) Adingabeon administrazio egoera eta erregularizatzeari dagokienez, hauxe azpimarratuko dugu:

- Pentsatzekoa denez, alor honetako jarduketarik gehienek jarraipena daukate harrerak, larrialdietakoak ez, egoitzakoak baizik, dirauen bitartean. Alabaina, irizpide aldaketa egon dela argitu digute: 15 egunen buruan harrera baliabideetan dirauten guztien behin behineko tutoretzaren ardura hartu behar dela; tutoretza neurriak berretsi behar direla, denbora tarte bat igaro eta hainbat inguruabar aztertu ondoren. Beraien esanetan, *“une horretan (adingabea harrera baliabidera sartu eta 2 hilabetera edo), Gizarte Politikarako Atalak bere baliabideren batean haren zaintzaren ardura har dezan proposatzen da, eta larrialdiko harrera amaitutzat jotzen da atal horren esandako baliabidera eramaten dutenean.”*
- Tutoretzei buruz emandako datuak:
  - 2005 urtea: 53 tutoretza behin behineko, eta 27 tutoretza berretsi.
  - 2006 urtea: 112 tutoretza behin behineko eta 81 tutoretza berretsi.
- Gobernuaren lurralde ordezkartzara bideratzen diren idatzietan, normalean adingabeak baliabidean ematen duen lehen hilean, famili bilketarako gestio egokiak egin daitezten eskatzen zaie beti. Ez dute, ordea, azkeneko bi urteotan Gipuzkoan inolako biltze agindurik eman denik eta, aldi berean, *“Gobernuaren lurralde ordezkartzatik eskariak heltzen ari zaizkigu bakarrik dagoen adingabeari entzunaldi izapidea egiten laguntzeko, Fiskaltzak familiarekin biltzeko eskatutako prozeduretan.”*
- Bizileku baimenei dagokienez, Gobernuaren lurralde ordezkartzaren esanak betez, *“adingabea Babes erakundearen esku utzi zenetik bederatzigarren hilabetea betetzera doanean egiten direla diote, horixe baita legeak baimen hori lortzeko jarrita daukan epe gorena.”*
- Eta lan baimenei dagokienez, 2006ko uztaillean Gobernuaren lurralde ordezkartzara, gauza berezi edo ezohiko modura, baimena lortu aurretik, adingabe horientzako lan eskaintzak onartzeari buruz egindako kontsulta aipatzen dute.

5) Beste administrazio eta atal edo sail batzuekiko lankidetzari dagokionez, Giza Eskubide, Lan eta Gizarteratze atalak, erantzunean, informazioa eman eta zazpi interbentzio lerro bereizten ditu:

- Hezkuntza Sailaren ordezkartzarekin (eskolatzeko)
- Tolosako udalerrarekin (gizarteratzea errazteko lan mahaia).
- Harrera baliabidean dauden herrietako arduradun politikoeekin.
- Fiskaltzarekin (jokabide arazo larriak dituzten adingabeek eragindako egoerei aurre egiteko).
- Osasun zerbitzuekin (jokabide arazo larriei eta toxikoen kontsumoei aurre egiteko).
- RENFErekin (bidaietako arazo batzuk saihesteko).
- Ertzaintzarekin (lankidetzeta hobetzeko).

Giza Eskubide, Lan eta Gizarteratze Sail honek, zenbait kasutan, lortutako emaitzei buruzko bere balorazioa argi eta garbi adierazten du. Horrela, esaterako, oso ondo irizten die Hezkuntza Sailarekin, RENFErekin zein Ertzaintzarekin lortutakoei, baina gutxiegi sare publikoko osasun zerbitzuen kasuan izandakoei (zerbitzu horiek jokabide nahasmenduak edo toxikoen kontsumoa diagnostikatzerara mugatzen dira, baina haien arretaren ardurarik hartu gabe).

6) Azkenik, 2005eko maiatzean bidali zitzaigun txostenean jasotako puntu batzuez gehiago esatearren, hauxe azpimarratuko dugu:

- Bi bilera egin ziren, inplikaturako instantzia guztiekin (Fiskaltza, Gobernuaren lurralde ordezkaritza, Donostiako Udaltzaingoa, Lege Medikuntzako Institutua, Osasun saila eta Gipuzkoako Foru Aldundia) jarduteko protokoloa berrikusteko.
- Larrialdietako harrera baliabideetako egonaldiaren irizpidean dioenez, bi bat hilabete dira egokiena; epe hori beste hilabete luza liteke, Gizarte Politikako atalak dagokion baliabidean plaza esleitu arte.

* * *

Honaino Gipuzkoako Foru Aldundiko Giza Eskubideetarako atalak emandako dokumentuetatik ateratako informazioa; beraiek izan ziren erantzuten lehenak. Ondoren, Gizarte Politikarako atalak gerora emandako datu berriei osatuko dugu informazio hori.

1) Gizarte Politikarako atalaren mendeko baliabideen sarean sartutako aldaketei eta abenduaren 31ko egoerari dagokienez, honako datu hauek azpimarratuko ditugu:

- Esperientziaren ebaluazioa eta bakarrik dauden adingabe atzerritarrak babes zentroen sare normalizatuan integratzeko ereduaren aldeko apustua, errazago gizartera daitezten, eta kulturen arteko harremanak hobeto joan daitezten. Zeregin hori urtean zehar garatu da, eta 2007rako erabat ezartzea aurreikusita dago.
- Bakarrik dauden eta sarrera unean 16 urtetik behera dituzten adingabe atzerritarrentzako baliabideak:
  - Zentroak: 9, 5 erakunde kudeatuta.
  - Plazak: 27 (3 adingabe zentroko).
  - Kokapena: Donostia-San Sebastián, Irun eta Hondarribia.
  - Ezaugarriak: babes pisu normalizatuak, baldintza egokietan.
- Bakarrik dauden 16 eta 18 urte arteko adingabe atzerritarrentzako baliabideak: Atal honek dio, proposaturako egoitza harreratarako baliabidearen ereduaren arabera, gizarteratu eta laneratzera eta autonomia pertsonalera argi bideratuta dauden adin tarte horretako adingabeek emantzipatzeko pisuetan integratuta egon behar dutela. Alabaina, 2006an, eta Gipuzkoara bakarrik heldu ziren adingabe atzerritarren kopurua nabarmen igo zenez, bakarrik zeuden 16 urtetik gorako adingabe atzerritarrak egoitzetan hartzeko behin behineko aterpe sarera jo behar izan zutela, haurren babes zentroak kudeatzen dituen erakunde batek ikuskatu eta jarraipena eginez, horretarako 6 adingabeko multzo bakoitzeko 1 koordinatzaile eta 3 hezitzaile jarrita, eta sare hori oraindik mantentzen dela, behin behinekoan.

- Gizarteratu edo harremanetarako arazo larriak dituzten eta bakarrik dauden adingabe atzerritarrentzako baliabideak:
  - Zentroak: 2, erakunde batek kudeatuta.
  - Plazak: 6.
  - Kokapena: Irun eta Zandueta.

2) Baliabideen kudeaketan eta antolamenduan egindako aldaketei dagokienez:

- Atalak itunak ditu sei erakunderekin, baliabideak kudeatzeko, eta urtero berriztatzen dituzte: Larratxo fundazioa, Gipuzkoako Hezitzaile Espezializatuen Elkarte, Nuevo Futuro etxeak, Bide Berri, Karitatearen Alabak eta Dianova.
- Ikuskapen teknikorako, finantza kontrolerako eta ikuskapenerako mekanismoak jasota daude itun horietan, eta ikuskapena saileko atal desberdinek egiten dute.
- Teknikari ertain bat kontratatu da, elkarte eta erakundeen koordinatzaile eta aholkulari izateko, eta beste erakunde batzuek ere esku hartuko duten adingabe hauei buruzko jarduketa desberdinak koordinatzeko (udaletako gizarte zerbitzuak, Gobernuaren lurralde ordezkaritza Gipuzkoan, Espainiako Polizia, Ertzaintza, Hezkuntza, Osasuna...).
- Arreta ratioak:
  - Zentroak: 9 plaza, 1 zuzendari lanaldi osoan, eta 6 hezitzaile.
  - Behin behineko aterpeak: 6 plaza, 1 koordinatzaile lanaldi osoan, eta 3 hezitzaile.
- Zentroei ez zaie segurtasun zerbitzurik ipini.

3) Artatutako biztanleei dagokienez, datu orokorrak hauek lirateke:

	2005	2006
- Sarrera berriak	23	58
- Urtean zehar hartutako adingabeak, guztira.....	31	74
- Abenduaren 31n hartutako adingabeak.....	16	57
- Emantzipatze baliabideetan dauden adingabeak (artatutako guztietan sartuta daude).....	0	24

- Sailak dio bakarrik dauden adingabe atzerritarren igoera nabarmen horrek, 2005ean 31 artatzetik 2006an 74 artaratzera igaro baitzen, arreta ereduak birplanteatzea eta ezartzeko dagoen egoitzetako harrera sarea handitzea eskatu diela, egoitza baliabide batean sartzeko zain dauden tutoretzapeko adingabeen beharrak aseko badira.
- Artatutako adingabeen ezaugarriak, adin, jatorri edo esperantzen aldetik, desberdinak ere badirela eta horrek zentroetan eragina daukala diote (zailtasuna zentroetako hezitzaileen artean, kultura desberdinekin jokatzeo orduan).

4) Adingabeon administrazio egoera eta erregularizatzeari dagokienez.

Tutoretzei buruzko datuak lehenago eman dira, beste sail bati baitagozkio. Datu horiei ondoko hauek gehitu beharko genizkieke:

- Bizileku baimenak 2005ean: eskatutakoak: 15, lortutakoak: 9.

- Bizileku baimenak 2006an: eskatutakoak: 32, lortutakoak: 21.
  - 2005-2006an bizileku baimena lortzeko batez beste behar izan den denbora: 90 eta 120 egun bitartean.
  - 2005ean lortutako lan baimenak: 2.
  - 2006an eskatu eta lortutako lan baimenak: 3.
  - 2005ean lan baimena lortzeko batez beste behar izan den denbora: 30 egun.
  - 2006an lan baimena lortzeko batez beste behar izan den denbora: 90 egun.
  - Lagundu behar izan duen famili biltzeen kopurua: aldeko txostena sorterrira itzulazteko 4 administrazio espedientetan, tutoretzapeko adingabeak bere familiarekin elkartzeko (espediente horietako 2 adingabeen alegazioen fasean zeuden).
- 5) Beste instantzia batzuetatik jasotako laguntzari dagokionez, sailak dio, oro har, ona dela hezkuntza, osasun administrazioetatik, gazte justiziako zerbitzutik, poliziengandik, udal zerbitzuetatik eta sistema judizialek ematen zaiona, bakarrik dauden adingabe atzerritarrekin egiten dituen jarduketetan.
- Bestalde, osasun administrazioak buruko gaixotasun eta toxikomaniak dituzten adingabeei erantzuteko baliabiderik ez izatea kaltegarria da pertsona horiei babes sistematik eskain dakiekeen arretan.
- Tutoretzapean eta bakarrik dauden adingabe atzerritarrek, urtarrilaren 11ko 4/2000 Lege Organikoaren 41.1. artikuluko k) atalean aurreikusitako salbuespenari helduz, egoitza eta lan baimenak izapidetu eta lortzen dituzten bitartean gizarteratzen lagunduko dien eta emantzipatzeko beren asmoak aseko dituen lanik egiteko zailtasunak dituztela ere aipatzen dute, Gobernuaren Lurralde Ordezkaritzak araudia murriztasun handiz interpretatzen duelako.
- Azkenik, Gipuzkoako Probintzi Entzutegiko Fiskaltzak zelan lagundu dien azpimarratzen dute, sailak hari kontsultatu eta iritzia eskatzen baitio bakarrik dauden adingabe atzerritarren inguruan garrantzi berezia duten erabakiak hartu behar dituztenean.
- 6) Amaitzeko, aurreko informazioen osagarri, Gizarte Politikarako atalak instantzia desberdinen artean koordinatzeko egin dituzten bilerak eta bakarrik dauden adingabe atzerritarrekin jarduteko lehenago aipatutako 2005eko azaroko protokoloa aipatu ditu

2. Urnieta, Tolosa eta Eubako adingabeen zentroetarako bisitak

Arartekoaren erakundeak egiten dituen jarraipen jardueren barruan, kasu honetan *Bakarrik dauden adin txikiko atzerritarren egoera EAEn* izeneko ezohiko txostenarekin lotuta, urtean zehar hainbat bisita egin ditugu bakarrik dauden adingabe atzerritarren zentroetara. Hemen 2006ko uztailaren 13an Urnieta, Tolosa eta Eubako (Zornotza) zentroetara egindakoak baino ez ditugu laburtuko.

Hiru toki horietara aurretiaz abisatu barik joan ginen, bai 2005ean bai 2006an, oso helburu mugatuekin gainera:

- Zentroetako talde berriekin harreman zuzena izatea (Gipuzkoan, maiatzaren 1etik, zentroen kudeaketa Gurutze Gorriaren eskuetatik Nuevo Futuroren eskuetara igaro zen; Euban hainbat aldaketa eginak zituzten, eta jende berria

ere hasia zen lanean); aldaketa horiek aurreko egoera hobetu zuten jakin nahi genuen.

- Ikasturtearen une jakin batean (2006ko maiatzean) hartutako adingabeen eskolatzea zelan zihoan jakiteko datu zehatz eta banakakoak jaso gura genituen, gai horri buruz Hezkuntza, Unibertsitate eta Ikerkuntza Sailarekin egiten ari garen ofiziozko espedientera begira.

Ondoko laburpen honetan orduan ikusi genuena islatzen saiatuko gara, objektibagarriak eta kezkarrienak diruditen datu edo egoerak nabarmenduz, azkenean, gogoeta batzuk egin eta balizko jarduketa lerroak iradokitzeko (zentro hauek aurreko urtean zelan zeuden eta zelako arazoak zituzten gogoratzeko, iazko txosteneko V. kapituluko atal berera jo).

1) **Urnietako harrera zentrorako bisita**

Zentro honetan ikusitakoa nahikoa aldatu da aurreko bisiten aldean. Gipuzkoako lehen harrerako zentro bakarra izan zen luzaroan; esandako datan, hezitzaileen arabera, adingaberik zailenak hara sartzen zituzten.

Zentroan hauteman genituen arazoez hitz egiten hasi baino lehen, komeni da hainbat datu orokor gogoratu edo argitzea, Gipuzkoan, aldaketa etengabea, bizitako errealitatearen inguramenduan lekutuko badugu:

- Maiatzaren 1ean, Gurutze Gorriak bakarrik dauden adingabe atzerritarren zentroak kudeatzeari utzi zion.
- Egun hartatik aurrera, Urnieta eta Tolosako zentroak Nuevo Futurok kudeatzen ditu.
- Ostaturen formula hedatu da. Data horren ingurua, gauzak horrela zeuden:
  - Bidasoa ostatua (Irun): 12 bat plaza, hasieran, larrialdietarako, ondoren, egoitzetara joateko. Bideberri elkarteak kudeatuko zituen aurrerantzean.
  - Nuevo Futurok hiru hoteletan kudeatzen zituen plazak:
    - ✓ Lintzirin hotela (Oiartzun): 4 plaza.
    - ✓ Oriá hotela (Tolosa): 4 plaza.
    - ✓ Mendigoia hotela (Eskoriatza): 4 plaza.
  - Beasain hoteleko plazak ere Bideberri elkarteak kudeatzen zituen.
- Bisitaren aurreko astera arte, larrialdietan hartutako bakarrik zeuden adingabe atzerritarrak 56 ziren (Urnietako eta Tolosako zentroetan 25 plaza zeuden).

Urnietako zentroan ikusitako egoerari dagokionez, hauxe esan dezakegu orduko edo ordura artekoaz:

- 10 adingabe artatzen ditu (plaza guztiak beteta daude).
- Taldean 9 hezitzaile, 2 zaindari finko (3 12,30 - 0,30 bitartean), eta etxeko zereginetarako laguntzaile bat ari dira.
- Maiatzaren 1aren aurretik zeuden langileetatik zentroko koordinatzaileak, segurtasuneko langileak eta etxeko zereginetarako laguntzailea geratu dira.

- Auzitan egon dira, etengabe: mehatxuak, bandalismoa, erasoak hezitzaileei, ihesak...
- Ondorioak elementu askotan igartzen dira:
  - Instalazioen egoeran (sarrerako atea kateaz itxita, geletako ateak hautsita, kristalak apurtuta, manparak apurtuta, oheak lurrera lotuta torlojuekin, kableak agerian, su-itzalgailuak kenduta, leihoen itxiturak ezertarako balio ez dutela, arropa gordetzeko armairurik gehienak kendu dira, apurtuta zeudelako...).
  - Langileen animua, aldaketak taldean, baja boluntarioak (7-8 baja azkeneko hiletan).
  - Hezitzaileek Hernaniko ertzain etxean jarritako salaketak (normalean eraso dietelako).
  - Auzokoekin izandako arazo batzuk...
- Taldeak asteroko bilerekin segitzen du. Bisita honetan txanda hartakoekin baino ez ginen egon.

Beste gai kezagarri batzuen, edo jarraipen handiagoa beharko luketenen informazioa ere jaso zen:

- Maiatzaren 1era arte zentroan artatutako adingabeen espediente pertsonalen egoera.
- Aldundiaren eta Nuevo Futuroren arteko itun berriaren edukia, baldintzak eta berme klausulak.
- Zergatik segitzen duten zentroan jada Gipuzkoako Foru Aldundiaren tutoretzapean dauden adingabe batzuek, Gizarte Politikarako Sailaren mendeko baliabideetan egon beharko luketen arren.
- Dokumentazioaren tramitazioa, taldeak berak bere gain hartua.
- Hezur frogen fidagarritasuna eta gestioetarako ondorioak (adibidez, eskolatzeko...).

Azkeneko puntu honi, eskolatzeari, dagokionez, maiatzean han zituzten hamar adingabeen datuak banaka jaso genituen, Hezkuntza Sailarekin daukagun espedienteetan erabiltzeko. Laburbilduz:

- Maiatzaren 1era arte, denak joaten ziren Gurutze Gorriak antolatutako gaztelania eskoletara.
- Maiatzaren 1etik aurrera (Gurutze Gorriak guztira bakarrik dauden 10 adingabe atzerritarrentzako 10 plazetara gutxitu zituen, lurralde osoan) zentroko 2k baino ez dute hara joaten segitzeko aukera.
- Gainerakoekin, hezitzaileen taldeak alternatiba desberdinak bilatu zituen, lanean hasi aurreko prestakuntza baliabideetan, mesedeak eskatuz, eta zegoenaren artean aukeratuz (Renteria fundazioko Prestakuntza Zentroan entzule, Sartun, Askagintzan, Peñascal fundazioan...).
- Kasu batean soilik (14 urteko adingabea) saiatu ziren inguruko ikastola batean eskolatzeko, Hezkuntza sailaren bitartez, baina ez zuten lortu.

2) **Tolosako Larrialdietako harrera zentroa (CAU)**

Kasu zehatz honetan, ezer baino lehen argitu behar dugu gerta daitekeela jasotako datu batzuk zehatzak ez izatea, egun hartan egitasmoaren koordinatzailea (gurekin telefonoz hitz egin zuen) eta zentroko koordinatzailea (Donostian gestioak egiten ari zen), eta bestea arduradun batzuk ere ez zeudenez, han ikusi genituen langileek ez zuten guk nahi genuen informazio guztia.

Ez genuen, adibidez, eskolatzeari buruzko banan-banako daturik biltzerik izan eta, beraz, prestatuta geneukan datuen txantiloia utzi genien, bete eta bidal ziezaguten.

- Bisita egunean 20 adingabe hartuta zituzten han. Bi joan berri ziren. 26 ere izatera helduak ziren. Aurreikusitako plazak 15 ziren.
- Taldeari dagokionez, aurreko taldeko hiruzpalau hezitzaile mantentzen dira. Orain arte lau bat baja boluntario egon dira. Ez dago arabieraz zekien lehengo taldeko hezitzailea.
- Txanda bakoitzean 2 hezitzaile ari ziren (20 adingabe baino gutxiago daudenean), edo hiru (2+1 laguntzaile), 20tik gora adingabe izatekotan.
- Txanda batean denak berriak izatea ere gertatzen da.
- Behin eta berriz esaten dute “langileak falta direla”. Sarritan (bisita egunean ere bai), txandako pertsona batek zentrotik kanpo egon behar izaten du, gestioak egiten...

Eskolatzeko zailtasunei dagokienez, horixe zen gure bisitaren arrazoia, datu pertsonalizatuz gain beste arazo batzuk ere aipatu zizkiguten, hala nola:

- Ez daukatela adingabea zentrorra sartu orduko matrikulatzea errazten dien protokolorik.
- Hezur frogan datua (zehaztasun falta) zailtasun bat da adingabeak matrikulatzeko orduan.
- Zentroetako zuzendariak ez dituzte adingabe hauek matrikulatu nahi.
- Inguruko ohiko eredia (D eredia).
- Absentismo arazoak.
- Akordiorik ez INEMekin...

Bisitaren helburuak alboratuta, beste elementu kezkarri batzuk ere aipatu dizkigute:

- Zentroaren azkeneko garaiaz egindako balorazioa: “*penagarria, erabat*”.
- Zentroan sortutako bizikidetzarazoak:
  - Ertzaintzari deitu behar izan diote, behin baino gehiagotan, zentroan interbenitzeko.
  - Hezitzaileek salaketa ugari jartzen dituzten adingabeen kontra, erasoengatik (Ertzain etxean) eta zigorgabetasun sentsazioa daukate.
  - Arazoak auzokideekin eta herriarekin: kexak, mehatxuak, herriko jendea zentrorra etorri izan da lapurretengatik edo bestelako jokabideengatik kexuka, prentsan agertutako albisteak...

- Zentro honetan ere badira Gipuzkoako Foru Aldundiaren tutoretzapeko adingabeak, larrialdietarako harrera zentro honetatik beste baliabide batzuetara (egoitzak) oraindik joan ez direnak, arazotsuak direlako eta haienzako moduko baliabiderik ez dagoelako, antza.
- Adingabe horien eskubideak babestu eta bermatzearen ikuspegitik, bereziki larriak dira adingabe baten suizidio edo nork bere buruari min emateko ahaleginak, baita adingabeen beraien artean izan daitezkeen mehatxu, eraso eta jazarpenak ere, beldurrarengatik salatzen ez direnak.
- Zentroa mantentzeko arazoak, eta potentzia nahikorik ez sare elektrikoan; generadorea erabili behar izaten dute (eta auzokoak zaratarengatik kexu dira).
- Udala ukatu da izatez hartutako adingabe guztiak erroldatzera: 15eko kupoa baino ez du onartzen...

3) ***Eubako zentroa (Zornotza-Bizkaia)***

Zentro honetara ere abisatu barik joan ginen, arratsaldeko hiruetatik aurrera. Han zeuden adingabeak (egun hartan 64) bazkalduta zeuden, ezer egin barik. Une hartan behintzat ez zeukaten antolatutako jarduketarik, eta inongo hezitzailerik gabe zeuden.

Adingabeek beraiek esan ziguten non aurkituko genuen hezitzaile bat, giltzapeko areto batean.

Zentroan zeuden hiru hezitzaileak berriak ziren. Denboratxo bat zeraman txandako bakarra ez zegoen orduan, adingaberen bat zerbitzu medikoetara laguntzera joana baitzen.

Telefonoz deitu genion, zentrotik bertatik, kudeaketaz arduratzen den Landalan elkarteko zuzendariari, eta eskolatzeari buruzko datuak eskatu genizkion. Bide batez, zentroan bertan HPZ bat sortzeko egitasmoa prestatu zutela esan zigun.

Hilabete batzuk lehenago erretako lokalean birgaitzeko egiten ari ziren obrak ikustera joan ginen, orduantxe hasi berri.

Zentroko su itzalgailu guztiak kenduta zeuden eta, denak batera, hezitzaileetako batekin hitz egiten aritu ginen giltzapeko aretoan pilatuta zituzten.

Saso hartan 3 edo 4 hezitzaile egoten ziren txanda bakoitzean (64 adingabe zeuden bisita egunean), segurtasuneko langilerik gabe.

Gogoratu, zentro honen egoerari dagokionez, gure aurreko bisitaren ondoren (2006ko martxoaren 6an) antzemandako arazo nagusien zerrenda egin genuela, agintedun arduradunei zuzenean azaldu geniena, Bizkaiko Foru Aldundiko Gizarte Ekintzako foru diputatuarekin eta haren saileko langileekin martxoaren 13an egindako bileran, geroago esango dugun modura.

3. ***Beste jarduketa batzuk***

Zentroetara egindao bisitei eta orduan igarritako arazoei dagokienez, hainbat jarduketa burutu dira urtean zehar, Arartekoaren ekimenez. Hemen garrantzitsuen begitantzen zaizkigunak laburbilduko ditugu:

- a) Gobernuko hiru lurralde ordezkarietako bakoitzarekin eta lurralde ordezkarietako langileekin izandako bilerak.
- b) Bizkaiko Foru Aldundiko Gizarte Ekintza Saileko foru diputatuarekin eta langile arduradunekin.
- c) Sorterrira itzularazi eta familiarekin biltzeko prozesu jakin batzuetaz bideratutako espedienteak, eta adingabe horien eskolatze baldintzetaz egindakoak.

a) Bilerak Gobernuko lurralde ordezkariekin.

Zabaloetxe zentroan (Bizkaia) maiatzaren 28tik 29rako goizaldean poliziak esku hartu ondoren, adingabe batzuk sorterrira itzularazteko agindu batzuk betearazteko, Arartekoa, ekainaren 1ean, idatziz zuzendu zitzaion Gobernu ordezkariari, lurralde historiko bakoitzeko ordezkariarekin bilera egin nahi zuela esanez.

Azpimarragarria da berehala erantzun zuela, eta bileran hurrengo asteetan egiteko erraztasunak aurkitu genituela.

Bilera horiek, funtsean, adingabeen sorterriratzearen gainaren inguruan informazioa eman eta irizpideek jarduteko balio izan zuten, baina beste gai batzuez ere hitz egin genuen, besteak beste, administrazio espedienteen tramitazioen epeez, edo adingabe atzerritar bat aurkitu eta poliziek zer egin behar duten argitzeko protokoloez.

Elkarlanerako eta adingabeei ukitzen dieten egoera jakin batzuetan erabil litezkeen solaskidetza bideak finkatzeko prest gaudela ere adierazi genion elkarri.

b) Bilera Bizkaiko Foru Aldundiko Gizarte Ekintza Saileko arduradun gorenekin.

Zabaloetxeko eta Eubako zentroetara (otsailaren 27an eta martxoaren 6an, hurrenez hurren) bisitak egin eta gero, eta ikusitako arazoak hain larriak zirenez, Arartekoak, martxoaren 9ko idatziaren bitartez, premiazko bilera egiteko eskatu zion Bizkaiko Gizarte Ekintza Saileko foru diputatuari.

Bilera martxoaren 13an egin zen, Bizkaiko Foru Aldundian, eta ondoren ia telegrafikoki zerrendatzen diren arazoei heldu zieten:

Zabaloetxen hautemandako arazoak edo jasotako gaiak:

- 1) Bizileku baimenen tramitazioa: irizpide berria, murriztaileagoa aplikatzen da: ez da 9 hilabete baino lehen aurkeztutako eskaririk onartzen.
- 2) Polizi miaketak San Frantzisko aldean, eta agintaritzari aurre egitearen salaketak gerora lan baimena ez berritzeko motibo izan dira (epairik izan zein ez).
- 3) Baimenak ukatzea, tutoretza erantsi ezin delako (aldundiaren irizpidea da harreraren dauden 17 urte eta erditiko gorakoen tutoretza ardurarik ez hartzea).
- 4) Zentroaren saturazioa (bisita eguna: 86 adingabe/ duela gutxi: 94raino).
Saturazioa – itxarote zerrendak emantzipatzeko pisuetan.
Horiei lotuta, itunen baldintzak (ratioak/plazak/baldintza ekonomikoak).
- 5) Osasuna:
Protokoloa Osasun Sailarekin analitikak eta plakak bere gain hartzeko, baina ziurtagiri medikoak ez ...
TIS pasaportetik dutenean adjudikatuko zaie (ordura arte, behin behinekoa).
- 6) Hezkuntza:
Hezkuntza Sailak izendatutako irakasleak bi talde baino ez ditu asetzen, ordu eta erdiz aritzen da bakoitzarekin. Gainerakoa bi hezitzailearekin osatu behar dute, goizeko txandan.

Matrikulazioak HPZetan, abenduaren 31ra arte.

- 7) Hasierako harrerak (behin behineko aterpetxea) egiten segitzeak zentroaren antolamenduari sortzen dion nahasmendua, eta Berrizetik hara bideratzeko irizpideei buruzko errezeloak.
- 8) Bi sorterriratzeko kasu:
Abokaturik gabeko prozedura (Adingabeen 1. Epaitegia), eta prozedura “eredugarriak” direlako susmoa.
- 9) Praktikak enpresetan:
Irizpide berri murriztailea: informazioa Hezkuntza Sailaren eta Lan Sailaren aurrean ditugun ofiziozko espedienteen gainean.

Eubako zentroan aztertutako arazo edo gaiak dagokienez:

- 1) Zentroa gainezka dagoela:
Bisita egunean, 64 adingabe (aurreikuspena, 50/hasieran, Berrizen 30).
Lantaldea ez da handitu (1 koordinatzaile + 3 hezitzaile txanda bakoitzeko / 4 arratsaldekoan), hasieran pentsatu bezala segitzen dute.
- 2) Zentroaren baldintza fisikoak, espazio itxiak edo ahal baino gutxiago erabiliak:
  - Zerbitzuen moduluak baliogabetuta (“segurtasun arazoengatik”) eta, beraz, modulu bakarra (baterako 6 dutxa, 1 egokitua, 4 komun eta 3 konketa) denentzat.
  - Ikasgela berogailurik gabe, eta ez da erabiltzen.
  - Ohatze nahikorik ez “Aitzgorri” eraikinean: koltxoak lurrean.
  - Su itzalgailuak kendu dira leku askotatik
  - Egongela bat ere ez.
- 3) Hezkuntza-prestakuntza jarduerak:
  - 12 adingabek Berrizen eskolatuta segitzen dute, eskola garraio barik (eskatuta dago).
  - Beste talde bat HPZen, inguru guztian.
  - Gaztelan ez dakitenak: ez dago hezkuntzako inolako baliabiderik.
  - Zentroko jarduera bakarrak: garbiketa eta sukaldaritza.
- 4) Erroldatzeak:
Arazorik gabe, betiere pasaportetik izatekotan (bisita egunean 4k baino ez zeukaten pasaporte). Dokumentu hori barik, erroldatzerik ez dago.
- 5) Osasuna:
  - Anbulatorioetako arreta, arazorik gabe.
  - Ez daukate berariazko protokolorik, Zabalotxen bezala.
  - TIS: Berrizeko behin behinekoekin funtzionatzen dute.
- 6) Paperen tramitazioa:
  - Oraindik bizileku baimena eskatu aurreko faseetan.
  - Datua, bisita egunera arte: 4 pasaporte.
- 7) Polizi entregak:
  - Ertzaintza / Espainiako Polizia / Zornotzako Udaltzaingoarenak.
  - Beraien harreraren fitxak eta polizien entregean fitxak berrikusi behar dira.
- 8) Adina zehaztea, eta 18 urterekin irtetea:
  - Hezur frogan emaitzak azkar samar, asteburua tartean egon ezean.
  - Harremanik ez tokiko gizarte zerbitzuekin, irteerarako.
  - Espainiako Poliziari deitzen diote, irten nahi ez badute.

- Orain arte, ez da inor irten emantzipatzeko pisuetara (denbora gutxi / lehen harrera).

Gure aldetik, arestian esandako arazo eta egoerak azaldu ziren, eta puntu batzuetan balizko aldaketa edo hobekuntzan planteatu genituen, baina ez ginen inolako konpromiso edo erabaki zehatzik hartzera heldu.

Handik egun gutxira instalazioen zati batean ondorio larriak (sutea) eragin zituen ezbeharra gertatu zen.

c) Adingabe hauen sorterriratzei eta eskolatzeari buruzko jarduketak

Aurten izapidetuko ditugun hainbat kexatan foru aldundiek tutoretzapean dauzkaten adingabe atzerritarren bizileku baimenak izapidetzen lagundu behar dutela zioten. Bizkaian gertatu diren hainbat sorterriratze direla-eta ofiziozko espediente bat ere izapidetu dugu.

Kexa batean ziotenez, gazte batek, Arabako Foru Aldundiaren tutoretzapean hainbat urte eman zituen arren, adinez nagusi izatera iritsi zenean ez zeukan bizileku baimenik. Espedientea amaitu genuen irregulartasunik egon ez zela ondorioztatuz, halako gazte batzuen egoera zelakoa den erakusten duen arren. Gazteak hainbat urte eman zituen, adingabe zela, tutoretzapean; hala ere, adinez nagusi zela, zehapen espedientea ireki zion Gobernuaren Arabako Ordezkaritzak, bizileku baimenik ez zuelako. Legeak bizileku baimena emango dela ezartzen du, adingabea izanik, aberriratu ezin izan bada. Kasu honetan foru aldundiak ez zuen bizileku baimenik eskatzerik izan, tramitazioa hasteko beharrezkoa den adingabea identifikatzeko dokumentazioa ez zutelako garaiz eskuratu. Bizileku baimena ematea ez dago adingabearen inolako jokabideren mende, babesik gabe egon edo bermepEAN sorterriratzea ezinekkoa izatearen mende baizik; bera, eskaria ez aurkezteko arrazoi bakarra adingabeak tramitaziorako beharrezkoa den dokumentazio pertsonalik ez zeukala izan zen (pasaporte, jaiotza agiria). Legek dio, orobat, adin nagusitasuna izatean, bizilekua baimendu ahal izango dela, betiere, egoki egiaztatzen baldin bada adingabeen babes erakunde eskudunak bere tutoretzapean hartuak izan direla eta behar bezala parte hartu dutela, beren gizarteratzea ahalbidetzeko, erakunde horrek programatuta dituen prestakuntza ekintzetan eta jardueretan. Egoera honetan, babes erakundeak aldi baterako bizileku baimena ematea gomenda dezake, salbuespenezko inguruabarrengatik (urtarrilaren 11ko 4/2000 Lege Organikoaren 35.4 eta 40, j artikulua eta 2393/2004 Errege Dekretuaren bidez onetsi zen Araudiaren 92. artikulua). Azken ezarpen hau administrazioaren tutoretzapean zeuden eta adin-nagusitasunera heltzen ziren adingabeen dokumentazio eskaeren izapidetzea atzeratzen zihoala ikusi zenean erantsi zen araudian. Arartekoak aurretik ere halaxe gomendatu zuen askotan. Foru aldundiak ez zuen prozedura hori abiatzerik eskatu adingabeak ez zuelako, aldundiaren arabera, bere babespean izan zenean programatutako prestakuntza ekintza eta jardueretan egokitasunez parte hartu. Gaztearen ibilbide pertsonalak babes erakundeari onerako txosten xehatua egitea eragotzi zion. Gobernuaren lurralde ordezkaritzak, bizitze irregularraren gaineko zehapen espedientea ebaztean, isunik txikiena jarri zion. Alabaina, ezin izan zuen bizileku baimenik eskatu eta, horrela, Espainian denbora luzea zeraman arren, ez zuen artean baimen hori lortu.

Garrantzitsua da, horregatik, *Bakarrik dauden adin txikiko atzerritarren egoera EAEn* gure ezohiko txostenean ageri diren (20) *Beharrezkoa den babes juridikoa eskaintzea*, eta (28) *Gizarteratzeko aukera ematen duten baimenak lortu arte erakundeen babesa mantentzea* hizpide dituzten administrazioentzako gomendioak errepikatzea. Gomendio horiek ondoren laburbilduko dugun beste espediente batean ere aplikagarriak dira. Kasu honetan, gomendio bat egin genion Bizkaiko Foru Aldundiari (18/2006 Gomendia, ekainaren 26koa), txosten honetan ikusgai duzuen. Kexa atzerritarrei laguntzeko elkarte batek jarri zuen, foru aldundiak, adingabearen lege arduradun izan arren, ofizioko txandara bideratu zuelako, Gobernuaren Bizkaiko Ordezkaritzak bizileku baimena ukatu zionean administrazioarekiko auzi bideko errekurtsua egin ziezaioten. Jarduketa hori ez zen nahikoa, gure iritziz, adingabearen tutore izanik, eta babesik gabe dauden adingabe atzerritarrei aplikagarria zaien araudiak ezartzen dizkien betebeharetan dienez, hura babestea dagokielako. Foru aldundiak eginkorrago jokatu behar zuen adingabearen interesen defentsan, eta administrazioarekiko auzi bideko errekurtsua egin behar zion, legeak horretan babesten duela iriztekotan. Aldundiak adingabea babestu eta haren eskubideak bermatu behar ditu. Besteak beste, entzun diezaioten, eta defentsarako eskubideak ditu (Haur eta Nerabeen Arreta eta Babeserako EAeko Legearen 17. artikulua). Adingabea bertan geratu ala sorterrira bidali behar den Madrileko administrazioak erabakitzen duen arren, adingabearen identifikaziorako lehenengo datuak bilatzea, eta adingabeak bere familiarekin elkartzeko dituen aukeren gaineko aurretiazko txostena egitea aldundiaren eskuduntza dira. Guk genion, orobat, txostena egitean ez dela adingabearen interes gorenaz bestelako gairik kontuan hartu behar, hala nola, zentroen saturazioa, erakartze edo dei ondorena saihesteko guraria, zein adingabearen jokabidea. Babes erakundeak tutoretzapean daukan adingabearen analisi xehatu eta banakakoa egin behar du, eta berriro familiarekin elkartzea ona litzatekeen ala ez erabaki behar du, familiaren egoera, gizarte egoera zein den edo arreta egokia eskain liezaiotkeen babes baliabiderik dagoen kontuan hartuta. Gehitzen genuen, identifikazioan eta babes beharra erabakitzeko orduan adingabeari entzun behar zaiola, haren adina, ingurumari pertsonal eta kulturalak baloratuz; izan ere, adingabe batek bere beldurrak edo famili inguruabarrak desberdin adierazten ditu, edo ez du gauza handirik jakiten bere sorterriko baldintza edo egoerari buruz.

Bizkaiko Foru Aldundiak erantzun digu ados daudela dagozkien eginbehar guztiekin, eta beren babes zereginak betetzen dituztela, bakarrik dauden adingabe atzerritarren eskubideen defentsan aktiboki aritzen direla, baina ofizioko txandara bideratzea ez da, beren ustez, adingabearen defentsa aktiboarekin bateraezina. Haurren Babes Sistemaren osotasun printzipioa eta sare lana aplikagarriak direla diote eta, horrela, *“gizarte eta komunitateko baliabide guztiak sistema bakarraren atal modura ulertu behar dira, eta sistemaren helburua babesik gabeko haurrek behar dituzten zerbitzu guztiak hornituko direla bermatzea da”*.

Gure iritziz, adingabeek beren interesak babes erakundeen interesen kontrakoak direnean asistentzia juridiko independentea jaso dezaten guztiz beharrezkoa izateaz gain, normalean izendapen horietara jotzeak nolabaiteko arriskua ere badakar. Abokatu edo defendatzaile judizialak izendatu behar hori oso kezkarria iruditzen zitzaigun, babes zentroetan hartutako adingabeengan mesfidantza pizten duelako, eta hori kaltegarria da, gure ustez, beren garapen pertsonalerako eta hezkuntza prozesurako. Horregatik,

tematuta geunden adingabearen egoeraren gaineko txostenaren edukiaren garrantzia eta foru aldundiak dokumentazio prozesuan parte hartu behar duela azpimarratzen, dokumentazioaren gaineko ebazpena, gerora, bere eskumena denez, Gobernuaren Bizkaiko Ordezkaritzak ebartziko badu ere. Erakunde honek, gomendioan esan dugun modura, azpimarratzen du babes erakundeek izan behar dutela, batez ere, adingabea babestu eta, gainera, defendatuko dutenak. Gai hau funtsezkoa da, gure ustez, adingabeek babestu eta defendatuta sentitu beharko baitute, hartuta dauden zentroetan. Adingabeek babes zentroetatik ihes egitea, zentroei mesfidantzaz begiratzea, auzitegi-tara sorterriratzeko ebazpenak eteteko eskatzeko abokatuei deitu behar izatea, beste erkidego batzuetan gertatu den bezala, oso kezagarria da.

Bizkaian ez da halakorik gertatu, hemen oso ondo doazen gizarteratze prozesuak baitaude. Aurten, ordea, kezka eragin diguten hainbat sorterriratze izan dira. Horregatik, bilerak egin ditugu Gobernuaren ordezkari-ekin, eta Bizkaiko Foru Aldundiarekin, lehenago esan dugunez. Gainera, ofiziozko espedientea ere abiarazi dugu. Hizpide ditugun gertakariak 2006ko maiatzaren 29an, goizaldean, gertatu ziren Zabaloetxeko egoitzan. Espainiako Polizia Gobernuaren Bartzelonako Ordezkaritzak agindutako hainbat sorterriratze ebazpen betearaztera joan zen zentrorra. Adingabe batek ihes egin zuen, baina bestea sorterrira bidali zuten. Gerora, beste adingabe batzuek ere ihes egin zuten, alarma zabaldua. Adingabe horiek guztiak lehenago Kataluniako babes erakundearen tutoretzapean egonak ziren. Zenbait kasutan, Gobernuaren Bartzelonako Ordezkaritzak adingabeok berriro beren familiarekin elkartzera erabaki zuten. Ebazpena gauzatzearen beldur, Kataluniako Autonomi Erkidegotik alde egin eta Bizkaira etorri ziren. Bizkaiko Foru Aldundiak babesik gabe zeudela eta tutoretzapean hartzea agindu zuen eta, sorterriratzeak araudian finkatutako bermeekin egiterik ez zuen kasuetan, bizileku baimena eskatu zuen, ohi duen bezala.

Egitateon berri izan genuenean, ofiziozko espediente bat hasi genuen, eta informazioa eskatu genion Bizkaiko Foru Aldundiari. Zehazki, adingabeen gainean zituzten informe pertsonal eta familiarren berri jaso, ea entzunaldia eta entzun diezaieten duten eskubidea legez bermatzen zitzaie, tutoretza beren gain noiz hartzea noiz izapidetu zuten, eta bizileku baimena eskatuta zeukatzen, ea zergatik proposatu zitzaion Gobernuaren Bizkaiko Ordezkaritzari sorterriratzea betearazteko eta, azkenik, horretan esku hartu zuten administrazio desberdinen koordinazioa zelakoa zen argitzea nahi genuen. Kataluniako Síndic de Greuges delakoari ere laguntzeko eskatu genion, eta gertakariaren berri eman genion. Berak, bere aldetik, informazioa eskatu zion babes erakundeari, tutoretzapean izandako adingabeen egoeraren gainean. Kataluniako Generalitateko Gizarte Ekintza eta Herritarren Sailak duela gutxi erantzun dio, adingabeen buruzko gizarte txostenetako datu guztiak azalduz. Síndic-ak esan digunez, informazio gehiago eskatu die, zehazki adin txikio horiek entzun diezaieten aukerarik izan duten ala ez, eta ea adingabe horiei abokatu baten interbentzioa eskatzeko duten eskubidea jakinarazi eta errespetatu zaien argitzeko, zehazki. Gobernuaren Kataluniako Ordezkaritzari ere adingabe horiek sorterrira bidaltzeko ebazpenen bermeei buruzko berri ere eskatu zaio.

Ikusten denez, kasu honetan garbi ikusten da autonomi erkidego desberdinek koordinatuta egon eta jardun behar dutela. Adingabeak beste erkidego batzuetan tutoretzapean egonak ziren. Han sorterrira bidaltzea erabaki zuten, eta erabaki hori geroago betearaziko da, beste autonomi erkidego batean, adingabeak gizarteratzeko

prozesuetan sartuta zeudela. Estatuko Administrazio Orokorrek sorterrira itzultzeko emandako ebazpena betearaztea legezkoa den jakiteko eskuduntza Espainiako Arartekoarena denez, hari eman genion honen guztiaren berri. Adierazi genion kezkatuta geundela sorterriratzeko horiek, antolamendu juridikoaren arabera, zer bermepean egin behar diren gaiarekin eta, zehazki, ebazpenok betetzeko zegoen epearekin. Gainera, ebazpenak berak ere legezkoak ziren zalantzak genituela ere esan genion (ea adingabeari jakinarazi zitzaion, ea entzunaldirik izan zuen, ea izatez biltzeko baldintzarik egon zen ...) eta sorterriratzeko ebazpenak gauzatzeko epeaz ere zalantzak genituela, hizpide ditugun kasu hauetan eman eta urtebetera gauzatu baitziren, legez eperik aurreikusten duen araurik ez dagoen arren. Horretarako, adingabeen alorrean dagoen araudia helduen atzeritartasunaren araubidez bestelakoa dela azaldu genion eta, beraz, helduentzat dauden kanporatu eta berriro hemen sartzea debekatzen dieten zehapenen preskripzio epeak ez zaizkie adingabeei aplikatu behar. Horretarako, ondoko alderdiak argitu beharko litzateke:

- Zer epe dagoen sorterriratzeko ebazpena betearazteko.
- Sorterriratzeko ebazpen bat betearazi ondoren, adingabea berriro hemen sartzen bada, ea indarrean egongo den artean aurreko sorterriratzeko ebazpena, eta ea zer prozedurari segitu behar zaion berriro sorterrira bidali gura bada.

Araudiak ez du inolako preskripzio eperik aurreikusten eta, hortaz, gerta daiteke atzeritarren lege araubidearen antzekotasunez, sorterriratzeko ebazpena denboratxoan joan ondoren betearaztea. Azaldu genuen, gure iritziz, adingabeen gaian adin txikia babestu eta bere interes gorena lehenetsi beharra aplikatu behar zirela eta, ondorioz, berriro kanporatzeko adingabea familiarekin benetan bilduko delako baldintzak egon behar direla edo, adingabeen sorterriko babes zerbitzuek ondo zainduko dutela ziurtatu behar dela eta, ez dela inor kanporatu, adingabearen osotasunerako, zein berak edo familiak jazarpena jasateko arriskurik badago. Horregatik, garrantzitsua da ebazpenaren indarraldia argitzea, bai ebazpenak gauzatu ez direnerako, bai gauzatu arren adingabea berriro itzuli denerako, eta zer egin behar den indarraldia agortu ondoren, gai horren arauen arabera behar diren bermeak ezarri. Gainera, autonomi erkidego desberdinen artean jarduketa irizpide edo protokolo desberdinak ezarri behar zirela genioen, beste erkidego batean tutoretzapean izandako adingabeen kasuetarako. Txosten hau amaitzean, oraindik ez dugu Espainiako Arartekoaren erantzunik jaso. Bizkaiko Foru Aldundiak, bere aldetik, berak adingabe batzuk sorterriratzeko ekarri zuten egitateetan zertan parte hartu zuen argitu zigun eta, esan zuten, Gobernuaren Bizkaiko Ordezkaritzarekin koordinatuta aritzen dira, Espainian dauden atzeritarren eskubide eta betebeharren eta gizarteratzearen gaineko Lege Organikoaren arabera dituen eskuduntzak aplikatuz. Adingabea lehenago beste erkidego bateko harrera zentroren batean egon dela jakiten dutenean, beste administrazioarengana jotzen dutela ere esan digute, koordinatzeko. Gainera, Gobernuaren Bizkaiko Ordezkaritzaren bitartez, adingabearen dokumentazioari buruzko informazioa eskatzen dute, eta ea sorterrira bidaltzeko ebazpenik daukan ere galdetzen diete. Horrela, adingabe hauei dagokienez, egiaztatu zuten beste autonomi erkidego batean sorterriratzeko ebazpenak emanak zituztela, legez ezarritako prozedurarekin bat zetozenak. Bestalde, kasu batean adingabeentzako epaile batek ere esku hartu zuen, adingabeak hainbat

kausa judizial zituelako zain. Horregatik guztiarengatik, legezko prozedura bete zela irizten zioten.

Foru aldundiaren erantzuna ikustean, gure gogoetak helarazi genizkion, baita Espainiako Arartekoari bidali genion eskariari buruzko argibideak ere. Gure gogoetei buruz, Estatuko Fiskaltza Nagusiak 6/2004 instrukzioan esandakoarekin bat gentozela esan genion aldundiari: *“sorterriratzea ez da kosta ahala kosta bilatu behar den helburu absolutua, beste interes batzuk ere hartu behar dira kontuan, hala nola, bizitza, osotasun fisiko edo psikikoa, edo oinarrizko eskubideen errespetua, eta horiek adingabearen interes gorenaren balantzak azkenean gure herrian geratzearen aldera jo dezan ekar lezakete.”* Gogoeta hau ere erantsi genion: bakarrik dauden adingabe atzerritarrak, babesik gabe egoten dira, batez ere familiarengandik urrun daudelako eta familiarik ez dutelako edo, bere ardura hartu nahi ez duen familiarik ez dutelako. “Familiaren migrazio proiektua” dela irizten zaionean ere, ezin da ondorioztatu adingabearen garapenerako familia egokirik edo haren ardura gutxieneko prestakuntza eta zaintza bermeeekin hartuko duen familiarik dagoenik. Beste alde batetik, egia da urruntasunak ez digula hemengo gizarte zerbitzuetatik familiekin esku hartzeko aukerarik ematen, eta sorterrian adingabearen egoera zein den albiste fidagarririk lortzea ere zaila zaigula; ez da erraza, beraz, adingabearen eta familiaren egoera bermeeekin jasoko duten txostenik egitea. Babes sistemak oso desberdinak izaten direla ere bagenioen. Horregatik, komeniko litzateke sorterriratzearen alde edo kontrako txostenak egiteko irizpideak finkatzea, gure sistemaren bermeak jasota, hau da, adingabeei aitortzen zaizkien eskubideak, baina Marokoko errealitatera egokituta, adingaberik gehienak handik datozkigulako, eta hara bideratzen direlako sorterriratzerik gehienak.

Bestalde, 2006an sorterriratzeko ebazpenei buruz emandako ebazpen judizialak ere aipatu genituen, eztabaidagai honen antzekoak direlakoan, eta hitzez hitz jaso dugu Madrileko Administrazioarekiko Auzietarako 15. aretoaren adierazpena, 3/2006 etetetik bereizitako pieza, 5. lege arrazobidea: *“Azkenean, esan bezala, adingabea sorterriratzea familiarekin biltzeko gurasoek edo seniderik hurkoenek eskatu edo bultzatu duela agerikoa ez bada, edo gutxieneko ziurtasunik ez badago, zein sorterriratzea aholkatu edo iradokitzen duen haren herriko gizarte zerbitzuen edo pareko organismoen behar bezala balioetsitako txostenik ez badago, hemen eztabaidatzen ari garen ebazpena ez litzateke zuzenbidezkoa, zeren, adingabeei ukitzen dieten jarduketetan beti adingabeen interes gorena lehenetsi behar bada, helburu hori ez litzateke beteko, beren herrira itzularaziz, guri baloratzea ez dagokigun arrazoiak tarteko, hemen beste edo gehiago babestuko duten inolako ziurtasunik ez daukagulako; are gehiago, ukitutakoari inolako iritzi edo baimenik eskatu ez zaionean, horrek prozedurazko arauen nolabaiteko gradua erakutsiko lukeen arren. Adingabeari entzutea ez da, prozesuaren une jakin batean galdera batzuk erantzuteko aukera izatea bezala ulertu behar, aukera izan behar du, eskatuz gero legezko aholkularitzarekin, independentziaz eta irizpide askatasunez, bere interesa defendatzeko komenigarri iruditzen zaizkion alegazioak eta arrazoiak argudiatzea. Bestela esanda, hartuko diren ebazpenen berri eman behar zaio uneoro, bereziki administrazio prozedurari amaiera emango dionarena, zelako errekurtsioak jar ditzakeen argituz (administratiboak zein judizialak), zeren, lehenago esan dugun bezala, Administrazioaren tutoretzapean egoteak ez*

baitu oztopo izan behar bera, zuzenean eta pertsonalki, hartuko diren eta berari hainbeste eragingo dioten erabakien jakitun egon dadin.”

Azken finean, batetik beste autonomi erkidego batek tutoretza berria hartzen zuen kasuetan sorterriratzeko ebazpenen indarraldia legez oso argi ez zegoela baiesten genuen eta, beste batetik, aurreko gogoeta horien gaineko iritzia eskatzen genion. Gainera, gure interbentzioa eten genuela ere jakinarazten genion, batetik erakundeen erantzunaren zain geundelako eta, bestetik, administrazioarekiko auzi bideko errekursoa jarrita zegoelako eta, horrek, gure erakundea sortu eta arautzen duen otsailaren 27ko 3/1985 Legea aplikatuz, ebazpen judizialaren zain dauden kekak aztertzeari uztera behartzen gaituelako.

Bizkaiko Foru Aldundiak erantzun digu ados dagoela gure gogoetekin, legeak sorterriratzeko prozeduraren gainean argi ez daudela, sorterriratzearen aldeko edo kontrako txostenak egiteko irizpideak finkatu behar direla, eta autonomi elkarteekin eta foru aldundiekin jarduteko protokoloak bultzatu behar direla, autonomi erkidego batek baino gehiagok hartu edo tutoretzapean izan dituen adingabeen kasuetan. Gainera, adingabearen eta bere familiaren errealitatea ezagutzeko nora jo behar den ere zehaztu behar dela erantsi du, lehen esandako zailtasunak kontuan hartuta.

Azken batean, oraindik argitzeke dagoen arren, espediente honen xehetasunak jaso nahi izan ditugu, bakarrik dauden adingabe atzerritarren alorrean zer lege araubide aplikatu behar den legez oso argi ez dagoenez, adingabeak babesteko lege araubidearekin bateragarria den zalantza sortzen dira. Horregatik, gure planteamenduen bidetik, oso arduratsuak izan behar dugu gai hau gidatzen duten lege bermeak betetzean eta lehentasuna eman behar diogu horri, gainera.

Bisiten ondorioz, ase gabe zeuden eta beste administrazio batzuen eskuduntza diren beharrak hauteman ditugu. Horren harira, garrantzitsua da beste administrazio batzuen inplikazioa, gure ustez, adingabe hauek gizarteratzea erraztuko bada. Horregatik, hainbat ofiziozko espediente ireki ditugu, inplikatu behar hori tarteko. Zehazki, ondoko administrazio hauengana jo dugu: Hezkuntza Sailarengana, adingabe hauek eskolatu eta alfabetatzearen garrantziarengatik, eta Etxebizitza eta Gizarte Gaietarako Sailarengana, haur eta nerabeak artatu eta babesteko otsailaren 18ko 3/2005 Legearen 78 eta 91 artikuluek hizpide dituzten egoitza zentroen eta barnetegien araudia prestatu behar delako.

Hezkuntza sailari dagokionez, batetik Bizkaia eta Gipuzkoako babes zentroetara egin genituen bisitak aipatu genizkien. Egiaztatu ahal izan genuenez, adingabe batzuk gaztelania edo euskara irakatsiko zieten irakaslerik gabe zeuden, eskolatu barik, hezkuntza babes edo errefortzu barik, edo laneratu aurreko prestakuntza ikastarorik egiteko aukerarik gabe. Era berean, hezitzaileek ziotenez, zentro horiek kudeatzen dituzten erakundeek zailtasun handiak izaten dituzte Hezkuntza Sailarekin hitz egiteko, sailaren barruan adingabe hauek beren beharretarako egokiak diren ikastegietan eskolatu edo ikastaroetan matrikulatzea erraztuko dien inor ez daukabela (lurralde historiko desberdinetako). Zehazki, gure bisitetan ondoko zailtasunak igarri genituen:

- Adingabeekin dauden hezitzaileek eskolatzeko gestio guztiak egin behar dituzte, nora edo norengana jo behar duten oso ondo ez dakiten arren, eta adingabe horiek behar bezala eskolatzeko ahalegin izugarriak egiten dituzte.

- Alfabetatzeko arazoak dituzte. Loiun (Bizkaia) soilik daukate Hezkuntzaren Sailaren mende zeregin horretan aritzen den irakasle bat, bi talde txikirekin eta oso ordu gutxitan. Gipuzkoan Gurutze Gorriak egiten zuen hori, baina orain egiteari utzi dio. Gasteizen Sartu edo Norabide bezalako elkarteengana jo behar da.
- Zailtasunak dituzte 16 urtetik beherakoak eskolatzeko, eta batzuetan ez dute ikasurte barruan lortzen (Urnieta, Zornotza...), batez ere ikasurtea hasita badago. Horrela, 16 urtetik beherako adin txikiak daude, derrigor eskolatu beharreko adinean, alegia, zereginik ez dutenak, baliabide alternatiborik ez dutelako.
- Zailtasunak dituzte laneratu aurreko prestakuntzarik jasotzeko, ikasurtea Gipuzkoan, Bizkaian eta Araban hasita dagoenean. Sei hilabete baino gehiago igaro daitezke Askagintzak, Peñascal fundazioak, Renteria fundazioak, Sartuk ... antolatutako ikastaroetara sartzeari lotu arte, eta batzuetan eskatu eta eskatu aritu ondoren, mesede modura, eta entzule joatea lortzen dute.
- Ditutzen arazoan artean, dokumentaziorik ez izatearen ondoriozkoak daude, hezkuntza eta prestakuntza baliabideetara berehala sartzeari oztopatzen dielako, eskola absentismoko arazoak eta, azkenik, bizi diren udalerritik gertuko ikastegietan eskolatzeko zailtasunak, joan-etorrietan ibiltzera behartuz.

Hezkuntza Sailerako gure idatzian, *Bakarrik dauden adin txikiko atzerritarren egoera EAEn* gure ezohiko txostenean proposatutako gomendio batzuk gogorarazi genizkien: *“hezkuntza administrazioaren esku hartzea hizkuntza ikasteko programetan (22), ahalik eta eskolatzeari normalizatuena erraztea eta bermatzea (23) eta profil profesional berrien beharra (24)”*. Amaitzeko, ondoko proposamenak egin genizkien:

1. Hezkuntza Sailarekiko elkarrizketa erraztea. Garrantzitsua da babes zentro bakoitzeko koordinatzaileak inor berririk sartzekotan norengana jo behar duten jakitea, 16 urtetik beherakoa zein gorakoa izan.
2. Jarduketa protokolo bat prestatzea, babes zentroak eta foru aldundi eskudunak zer urrats egin behar dituzten eta zer dokumentazio aurkeztu behar duten, 16 urtetik beherako adingabeak eskolatzeko zein laneratu aurreko zentroetan sartzeko.
3. Informazioa ikastegiei. Ikastegiei ez dute adingabe hauen errealitatea zein edo zelakoa den ezagutzen, ez eta zer betebeharrak duten ere, hezkuntza alorreko esku-duntzengatik zein administrazio desberdinek haurren eskubideak babesteko beren gain hartutako eginbeharrengatik; gizartearen beraren eginbeharrek zeintzuk diren ere ez dakite, batez ere babesik gabeko adingabeak badira. Garrantzitsua da, beraz, adingabe hauen zaurgarritasunaren berri eman eta sentsibilizatzea.
4. Babes zentroei aldi-aldi inguruan dauden ikastegiak eta berritzeguneak zertarako diren edo zertan lagun liezaieketen berri eguneratua ematea.

Hezkuntza Sailak erantzun digu bakarrik dauden adingabe atzerritar guztiak beraien berri duten unean bertan eskolatzeko dituztela, hau da, foru aldundiak edo harrera zentroko arduradunak haien berri ematen dienean. Beraien esanetan, aholkularien eskolatzeari proposamenak eta Eskolatzeari Batzordeak finkatutako irizpideak kontuan hartuta (hizkuntza normalizazioko prozesuan integratzea, ikastegia etetik gertu egotea, zentroen arteko oreka, baliabideak ondo erabiltzea, zentroan ama hizkuntza bereko

ikasleak izatea ...). Lehen idatzian zioten Bizkaian 44 ikasle zeudela ikastegi arruntetan edo Zabaloetxeko ikasgeletan. Gerora, berriro informazioa eskatu genienean, esan digute 16 adingabe daudela IES Berriz BHIIn eskolatuta. Gainera, beste 12 adingabe ere badaude ikastegi desberdinetan banatuta, harrera pisua non dagoen arabera (Barakaldo, Basauri, Bilbao, Mungia, Portugalete eta Santurtzi). Hezkuntza Sailaren bigarren erantzun honetan 28 adingabe aipatu dira, foru aldundiaren tutoretzapean daudenak askoz ere gehiago diren arren eta, ondorioz, berriro eskatu diogu informazioa foru aldundiari, beste adingabe batzuen, berbarako, laneratu aurreko prestakuntza zentroetan daudenen egoera zein den jakiteko.

Gipuzkoako Lurralde Historikoari dagokionez, ez digute eskolatutako adingabeen kopuruaren daturik bidali, baina esan digute hartutako adingabe guztiak eskolatu dituztela. Gainera, ikasleen hezkuntza beharrei egokiro erantzuteko egokitzapenak egin dituztela diote. Horrela, batzuek hezkuntzako errefortzuetan, berariazko hezkuntza interbentzioko egitasmoetan, eta egitarau osagarrietan parte hartzen dute. Informazio gehiago izateko, zein ikastegitan eskolatu dituzten galdetu diegu. Esan digute foru aldundiak solaskide bat izendatu duela Hezkuntzako lurralde ordezkartzarekiko harremanetarako, eta matrikulazioko epe arruntetik kanpoko eskolatze kasuetan ohi den bidetik jotzen dutela.

Arabako Lurralde Historikoari dagokionez, hauek ere ez digute eskolatutako adingabeen kopuruaren berri eman, baina lurralde horretan Zabaltzen zentroko arduradunekin ondo koordinatuta daudela argitu digute, eta zentroan hartutako adingabe atzerritar guztiak eskolatzea erraztu eta bermatu dela. Gipuzkoan bezala, ikasleen hezkuntza beharrei egokiro erantzuteko egokitzapenak egin direla esan digute. Horrela, batzuek hezkuntzako errefortzuetan, berariazko hezkuntza interbentzioko egitasmoetan, eta egitarau osagarrietan parte hartzen dute.

Era berean, esan digute irakasleentzat, oro har, eta halako ikasleekin inplikaturik dauden irakasleentzat beren beregi diren prestakuntza eskaintzak izaten direla. Horren guztiaren berri Sailaren web orrian eta Hezkuntza Berrikuntzako Zuzendaritzan ematen dute. Gainera, urtero-urtero jarraibideak bidaltzen dizkiete zentroetako zuzendariei, epe kanpoko ikasleen eskolatzearen gainean.

Perfil profesional berrien beharri dagokionez, beraiek diotenez “*zentroetako aparteko baliabide pertsonalek ez dute, berez, hezkuntza erantzun hobea bermatzen. Halakoak antolamendu, curriculum, tutoretza eta abarreko neurriak bilduko dituzten zentroaren proiektuetan justifikatu behar dira. Gainera, hizkuntza ikasteko komunikazioaren testuingurua ere kontuan hartu behar da.*”

Azkenik, Immigrazioari buruzko lehen Euskal Planean aurreikusitako diren neurrien aplikazioa eta esperientzia horrek Plan berria egitera begira duen balioa aipatzen dituzte.

Etxebizitza eta Gizarte Gaietako Sailari dagokionez, haur eta nerabeak artatu eta babesteko otsailaren 18ko 3/2005 legean aurreikusitako egin beharra betetzeko epeaz, adingabeentzako egoitzetako harrera zentro desberdinak arautu behar dituen araudiaz, hau da, zentro desberdinei zer baldintza material, funtzional eta zer baliabide pertsonal eskatu behar zaien zehazteaz galdetu genien. Erantzun digutenez, araudia prestatzen hasita daude, eta 2006an amaituta edukitzea espero zuten. Hala ere, 2006an zehar ez dugu bukatu dutelako berririk izan.

C) Amaierako gogoeta batzuk

Azkeneko urte honetan hainbeste informazio jaso, arazo sortu, eta hainbeste aldiz esku hartu du Arartekoak bakarrik dauden adingabe atzerritarrei buruz, non ez baita erraza egoeraren ikuspegi orokor, sintetikoa eskaintzea. Egoera ikaragarri aldakorra da, gainera.

Bestalde, gure txostenean jorratutako arazoetako askok hortxe dira: harrera baliabideak saturatuta daude, eskolatzeko oztopoak izaten dira, dokumentazio izapideak poliki doaz, zaila da haien beharretara egokitutako hezkuntza interbentzioa bideratzea. Eta, gainera, arazo berriak sortu, edo areagotzen dira: gizarteko eztabaida adingabe hauek hartzeko dugun ahalmenaren gainean, arazo iturri direlako irudia, eta baliabideak sortzearen kontrako giroa, sorterriratzeko prozesuak beharrezko bermerik gabe ...

Erakunde honi dagokion ikuspegitik, pertsona guztien eskubideen defentsaren ikuspegitik, zenbait elementu kezkarri daude baina, aurtengo jarduketan haritik, ez daukagu horietan tematuta segitu beste biderik. Horrela, honako hauek nabarmenduko genituzke:

- Harrera zentro batzuetan ez daukate adingabe hauei arreta nahikoa eta duina eskaintzeko gutxieneko baldintzarik. Horrek, sarritan, zerikusia izaten du zentroen egiturazko baldintzekin eta ahalmenarekin, lantalde profesionalen ratio eta baldintzekin, prestakuntza jarduketa egokiak antolatzeko edo komunitateko beste programa, zerbitzu edo baliabideak aprobetxatzeko gaitasunarekin ...
- Hezitzaile talde batzuek, zer baldintzatan lan egin behar duten kontuan hartuta, etengabe "erretzen" dira eta, horrek, besteak beste, koste pertsonalaz gain, arretaren jarraitasuna zailtzen du.
- Gizartean zabaltzen ari den irudia, auzi baten berri hedatzen den bakoitzean bereziki, ikaragarri kaltegarria da adingabeentzat beraientzat, etorkinen multzoarentzat, eta gure gizartean jarrera xenofoboak berotzeko baino ez du balio.
- Estatuko administrazio desberdinen arteko gutxieneko adostasunak lortzeko beharra gero eta premiazkoagoa da ...

Horrek guztiak benetan panorama kezkarria marrazten du adingabe hauen eskubideen eta eskubide horien izatez gauzatzearen inguruan.

Kezka hau gure ezohiko txostenaren oinarrian eta Arartekoak bertan egindako gomendioetan ageri da, eta beste Ararteko batzuk ere bat datoz gurekin horretan. Horren erakusgarri, hona hemen azkeneko urtean Leonen, Herriaren defentsarako Estatuko erakundeak koordinatzeko XXI. Jardunaldietan hartutako erabakia.

“Herriaren defentsarako Estatuko erakundeak adierazpena administrazio publikoek bakarrik dauden adingabe atzerritarrei buruz dituzten erantzukizunen gainean

2006ko urria

Sarrera

Azkeneko hilabeteotan bakarrik datozen adingabe atzerritarrak heldzen ari dira, berrito, Kanarietako Erkidegora. Adingabe horiek azkeneko urteotan gure herrira helduz joan diren Afrikako iparraldeko beste gazte batzuekin batzen dira. Denak batera, ikaragarri erronka handia dira gure erakundeentzat, eta gure gizartearentzat eret, gazte horien harrera, babes, prestakuntza eta gizarteratze ikuspegietatik.

Egoera horrek berehalako harrerarako ahalmeneko arazo handia sortu dio Kanarietako Erkidegoari, heldu zein adingabeentzako arreta baliabideek gainezka egin diotelako.

Lan eta Gizarte Gaietarako Ministerioak, eta autonomi erkidegoek akordio bat lortu dute, duela gutxi, Kanarietara heldutako 800 bat adingabe horietatik 500 edo Estatuko lurralde desberdinen artean banatzeko.

Gizarte politikak diseinatu eta garatzerakoan immigrazioaren fenomenoak eragin ditzakeen erronkak alde batera utzita, herriaren defentsarako Estatuko erakundeak bat gatoz honetan: beharrezkoa da Estatuko administrazio publikoen artean akordioak lortzea adingabeen eskubideen ikuspuntutik hain garrantzitsua den gai batean. Era berean, ohararazi nahi dugu, horien garrantzia gorabehera, lehen urratsa baino ez dela administrazio publikoek adingabearen interesen alde egiteko duten derrigorrezko betebeharrak horretan, horixe ezartzen baitu Haurren Eskubideen Konbentzioaren 3. artikulua. Horren arabera, Espainian dagoen beste edozein adingabek dituen eskubide berdinak aplikatuko zaizkie adingabe horiei ere (adingabearen babes juridikorako 1/1996 Legea). Gogoratu behar dugu, halaber, Haurren Eskubideen Konbentzioaren 2.1. artikulua esplizituki debekatzen duela adingabea bere jatorriarengatik baztertzea. Halaber, Espainiako legeriak argiro ezartzen du adingabeak, beste ezer baino lehen, adingabeak direla, eta printzipio horrek nagusitu behar duela atzerritar izatearen aurrean.

Adingabeen Defendatzaileen Europako Sareak (ENOC, European Network of Ombudspersons for Children), azkeneko urteko bileran adierazpen bat onartu zuen, Europako Kontseiluko kide diren herrialdeei bakarrik dauden adingabeen eskubideak bermatzeko beharrezko neurriak har zitzaten eskatzeko. Horrek garbi erakusten du zelako garrantzia daukan fenomeno honek Europa mailan, eta justifikatzen du, Espainiaren kasurako garrantzi berezia duenez, herriaren defentsarako erakundeok adierazpen bat aurkez dezagun, Espainiako gizarteari adingabe hauen eskubideak berma daitezen zaintzeko ardura daukagula jakinarazteko. Azpimarratu gura ditugu Administrazio publiko desberdinek adin txikiei buruz dituzten eginbeharrak, eta adingabeen eskubideak bete daitezen indartzeko ekintza batzuk gomendatuko ditugu.

Jarduketa printzipioak

- 1) **Autonomi erkidego desberdinetan eskudun diren administrazio publikoek adingabearen tutoretzaren ardura beren gain hartu behar dute, berehala**, adingabearen eta jatorrizko famili nukleoaren errealitatea aztertzen den bitartean. Saihestu behar da adingabearen egoera aztertzen den bitartean, adingabeak, praktikan, gizarte eta hezkuntza baliabideetara eta lan prestakuntzara sartzetik ez izatea.
- 2) Administrazio eskudunek **adingabea dokumentatzen eta bizilekua izapidetzen** familiarengana itzul dadin zailtasuna frogatzen denean hasi behar dute, atzerritarrek Espainian dituzten eskubideen eta askatasunen eta gizarteratzearen gaineko urtarrilaren 11ko 4/2000 Lege Organikoaren 35.4 artikulua dioenez, Arautegiak (2393/2004 Errege Dekretua, abenduaren 30ekoa) finkatzen dituen bederatzi hilabeteak igaro daitezzen itxaron barik, epe hori, legearekin bat datorren interpretazio baten arabera, gehienezko epe modura hartu behar baita.
- 3) **Ez dira adingabeak beren sorterrietara bidali behar, jatorrizko famili nukleora itzultzea (edo babes baliabide alternatiboa) adingabearentzat onena dela bermatzen ez bada**. Erabakiak kontuan hartu behar du adingabearen beraren ikuspegia –entzun diezaioten eskubidea baitu–, eta bere sorterrian dauden baliabideak arretaz aztertu ondoren soilik egin ahalko da.
- 4) **Adina zehazteko aurretiazko froga medikoak zalantza kasuetan egingo dira**, eta aditu independenteen aholkuarekin eta teknologia modernoarekin egingo dira, froga fisiko, sozial eta psikologikoak konbinatuz.
- 5) Egindako azterketa medikoetatik ateratzen den adinik txikiena hartuko da erreferentzia modura, beti.
- 6) **Adingabeek Administrazioaren mende ez dagoen laguntza juridikoa jasoko dute**, adibidez, bazkuneko ofizioko txandakoa, prozesu administratiboak edo judizialak adingabearen interes gorena kontuan hartuz burutuko direla ziurtatzeko.
- 7) **Autonomi erkidegoek bakarrik dauden adingabe etorkinen arretarako ereduak koordinatu behar dituzte**, adingabeek tutoretza eta bizileku prozesuak ondoen bermatzen dituzten eta gizarte eta hezkuntza baliabide onenak eskaintzen dituzten erkidegoetara ihes egin dezaten saihesteko.
- 8) Orobat, **autonomi erkidegoek eta Gobernuaren Ordezkaritzek beren jarduerak koordinatuko dituzte**, bakoitzaren bere eskumenen esparruan, disfuntzioak ekiditeko eta proposamena adingabe bakoitzaren interesarentzat onena dela ziurtatzeko. Erakundeen arteko koordinazioa errazteko, bakarrik dauden adingabe etorkinen erregistro bateratua eduki behar da, gai horretan eskuduntzarik duten administrazio publikoek partekatuta.

- 9) **Bakarrik dauden adingabe atzerritarren arretan, osotasunean gara daitezten eta hartzen dituen gizartean ondo txerta daitezten errazteko behar diren baliabideak diseinatu eta planifikatu behar dira.**
- 10) **Administrazio publiko guztiek bakarrik dauden adingabe atzerritarren arretan dituzten ardurak beren gain hartu behar dituzte.**
- 11) *Garrantzitsua da autonomi erkideetako gobernuek beren lurraldeetako tokiko administrazioekin akordioak hitzartzea, bakarrik dauden adingabeen arreta eta integrazioa ondoen bermatuko duten baliabideak eta estrategia egokiak batera diseinatzeko. Bereziki garrantzitsua da batzuetan adingabe hauen harrera eta babes neurriekin batera gizartean sortzen diren gaitzespen jarrerak gainditzea.*
- 12) **Bakarrik dauden adingabe etorkinak hartzeko zentroek espazio, osasun eta hezkuntza bermeak izan behar dituzte.** *Autonomi erkidegoek bermatu behar dute adingabeek arreta jaso dezaten zirkuitu normalizatutik, jarduketak adingabe heldu berriei hezkuntza eta maitasun erreferente egonkorrak emango dizkieten 24 orduko zentroetan bilduz.”*

3) Adingabe lege-hausleak

A) Aurrekariak

1998an adingabe lege-hausleekin esku hartzeari buruzko Arartekoaren ezohiko txostena jendaurrera atera zen, eta Legebiltzarreko lehendakariari eman zitzaion. Bai txosten orokorrak, bai biltzen dituen gomendioek, oro har, erakunde desberdinei ukitzen diete, bereziki biri: botere judizialari –fiskaltzak eta adingabeen epaitegiak–, prozedurei, neurriak hartzeari, neurrien jarraipenari eta ebaluazioari dagokienez, eta Eusko Jaurlaritzari –bereziki Justizia, Lan eta Gizarte Segurantzako Sailari–, neurriak betetzeari dagokionez eta, beraz, eskueran jarritako bitarteko eta baliabideen multzoari dagokionez. Gure jarduerak, Legearen aginduz, Eusko Jaurlaritzak bete beharreko gai eta proposamenei heldu die.

Horrela, 1999an, Arartekoaren jarraipena gure Erkidegoan dauden adingabe lege-hausleen hiru barnetegiak ikustera joanez eta, ofizioz, Justizia, Lan eta Gizarte Segurantzako Sailari informazioa eskatuz egin zen. Bisiten emaitzen, eta sailarengandik jasotako erantzunen berri urte hartako ohiko txostenean xeheki eman zen (ikus. I. kap., 1.1.6, 1999ko txostena). Han hainbat alderdi nabarmentzen ziren, onak eta txarrak, gomendioak betetzeari buruzkoak; neurri batzuen eta besteen bilakaeraren gaineko datuak ematen ziren, konparaketak eginez, eta berariaz jorratu ziren askatasunaren murrizketa handiagoa dakarten zerbitzuen eraginkortasunerako lau alderdi garrantzitsu:

- Barnetegi zentroen sarearen eraketa.
- Profesionalen lan egoera.
- Zerbitzu horien eta beste asistentzia sare batzuen arteko harremana.
- Adingabeek irteteko eta beren kabuz moldatzeko dituzten aukerak.

Gai hauei guztiei lehentasunez aditu zitzairen 2000n egindako jarraipenean. Arartekoareneko langileok berriro joan ginen Andoio, Urtuella eta Aramaioko hezkuntza zentroak ikustera, eta gerora, Ararteko erakundea, ofiziozko bi espedienteren bitartez, Eusko Jaurlaritzaren Hezkuntza, Unibertsitate eta Ikerketa Sailarengana eta Justizia, Lan eta Gizarte Segurantzza Sailarengana zuzendu zen (ikus. I. kap., 1.1.6 atala, 2000ko txostenekoa).

2001 urtearen jarraipenari dagokionez, berriro joan ginen hiru zentroetara, eta ofiziozko espediente baten bidez Justizia, Enplegu eta Gizarte Segurantzza Sailari informazioa eskatu genion, hamar puntutan zehaztuta:

1. Barnetegi zentroen sareetan egindako aldaketak, aurreikuspenak eta beharrei erantzuteko duten gaitasunari buruzko balorazioa.
2. Lan egoerari eta profesionalen lan baldintzei buruz hobetutakoa.
3. Beste zerbitzu batzuekiko akordioak, koordinaketa eta lankidetzak sistemak (berezik barnetegietan sartutako adingabeen hezkuntza eta osasun arretarako).
4. 2001eko azaroaren 7ko Agindua aplikatzeko egin diren edo egitea pentsatzen den urratsak; Agindu horren bidez hartutako eta barnetegietan sartutako adingabeen hezkuntza eskubidea bermatzeko neurriak arautzen dira.
5. Adingabe horiei, barnetegi garaia amaitzen zaienean, irteera erraztera begira abiarazitako berariazko egitarau edo zerbitzuak.
6. Gure erakundeak hainbeste bider eskatu duen zerbitzu horien arauketa zertan zegoen.
7. Azkeneko urteetan bideratutako neurrien bilakaera.
8. Adingabearen Erantzukizun Penalaren Lege berria aurtengo urtarrilean indarrean jartzearen ondoriozko aldaketak, demanda, errekurso eta erantzuteko ahalmenei dagokienez.
9. Gure Erkidegotik bidalita, azkeneko urteotan beste lurralde batzuetako zentroetan barruratu diren adingabeen datuak eta zergatiak.
10. Adingabeen urraketan biktima izan diren pertsonen emandako arreta.

Horrela, bada, eskatutako informazioak jada jarraipena egindako gaiei heltzen ziren berriro baina, gainera, gai berriak ere sartzen zituen, eta denboran gertu zeuden eta zerbitzuan zuzenean eragiten zuten faktore edo gertakariak hartzen zituen kontuan. Adibidez: 2001eko urtarrilean adingabeen erantzukizun penal arautzeko 5/2000 Lege Organikoa jarri zen indarrean, non, besteak beste, adin nagusitasun penal eta zibila parekatzen diren eta, horrekin, neurrien mendeko adingabeen kopurua gehitzen den eta, gainera, barruratutako adingabeen perfila eta ezaugarriak aldatzen diren; edo ETAk Zumarragan barnetegi izateko eraikitako instalazioak leherrarazi zituen, barnetegi sarean ahalmena baldintzatuz...

Une horretatik aurrera, eta hurrengo urteetan, Arartekoaren esku hartzeak aipatutako hamar gai horiek hartu ditu erreferentzia esparru modura, batzuk bereziki azpimarratuz, ikusitako bilakaeraren eta jasotako kexaren baten arabera. Eta jarraipenaren txostenak egiteko orduan (ikus azkeneko ekitaldietako urteko txostenetako 1.1.6 atalak), funtsean ondoko elementu edo informazio iturriak hartu ditugu kontuan:

- Bertatik bertara jasotako informazioa, behaketaren eta elkarrizketen bidez, barnetegietan edo autonomiarako pisuetan.

- Justiziako Sailburuordetzaren eta Giza Eskubideen Zuzendaritzaren arduradunekin izandako bilerak, horien mende baitaude neurri horiek aplikatzen dituzten zerbitzuak.
- Beste profesional batzuekin izandako bilerak, adibidez, Justiziako lantalde psiko-sozialekoekin.
- Justizia Sailarengandik jasotako informazioak, kexak edo informazio eskariak tarteko.
- Justizia Administrazioaren Euskal Behatokiaren memoriak.

Azkeneko hiru txostenetan oinarritzko datuak laburbildu, zentroetarako ikustaldien emaitzen berri eman, edo profesionalek mahairatu dizkiguten arazoak jaso ez eze, azkeneko atal batean gure iritziz bereziki kezkarriak ziren edo hobetu behar ziren hainbat gai azpimarratzen genituen. Besteak beste:

- Neurrien kopuruan izandako hazkunde garrantzitsuen ondorioz erantzuna emateko orduan zeuden arazoak (ondorioekin kate osoan): epaitegietan, Gazteen Justizia Zerbitzuaren kudeaketan, zentroetako harrera ahalmenean, bizimodu erdi irekiaren neurrien kudeaketan eta jarraipenean...).
- Babes sistemetatik datozen adingabe lege-hausle barruratuen proportzio altua (bereziki bakarrik dauden adingabe atzerritarrak); horrek bi sistemen arteko lotura sakon aztertzea eskatzen du.
- Neurriak, terrorismo ekintzetan inplikaturako adingabeen kasuan, Audientzia Nazionalak esku hartzen duenekoetan, familiarengandik gertuago betetzea ahalbidetuko duten formulak garatu beharra.
- Zerbitzuak ez daudela arategiz finkatuta, alderdi guztientzako berme gisa.

B) Azkeneko urteko jarraipen jarduera nagusiak

Azkeneko urte honetan berriro joan gara, behin baino gehiagotan, Zumarragako barnetegiaren funtzionamendua zelan doan ikustera, hainbat bilera egin ditugu sailaren arduradunarekin eta, Justizia, Lan eta Gizarte Segurantzza Sailari bideratu diogun ofiziozko espedientearen bidez, funtsezkoen begitantzen zitzaizkigun sei gaiei buruzko informazio eguneratua eskatu diogu. Hemen jarduera horien emaitza laburbilduko dugu.

1. Azkeneko urteotan burututako neurrien bilakaera

Arartekoaren adingabe lege-hausleen gaineko txostenak legeak aurreikusitako neurrien multzoari buruz eta, bereziki, askatasuna gutxien murrizten duten, hezteko ahalbide gehiago eskaintzen dituzten eta barruratzetik eskatzen ez duten neurrien multzoari buruz eskaintzen dituen ahalbideak garatu nahi zituen. Baliabide gehiago ala gutxiago edukitzea neurri horien benetako aplikaziorako erabakigarriak diren faktoreen artean dago, eta gure erakundeak arreta berezia jarri du horretan, neurriak gauzaraztea euskal Administrazioaren eskumena baita.

Aurreko txostenetan gai honi buruzko datuak eskaini ditugu, balorazioak egin ditugu eta alderdi on eta txarrak nabarmendu ditugu. 2000 urtean bereziki, orduan izan

baikenuen Gazteen Justizia Zerbitzuak prestatutako memoria xehatua eskuartean hartu eta aztertzeo aukera (“Adingabeen epaitegiek EAEn 1999an ezarritako neurrien betearazpenaren azterketa”).

Memoria horrekin neurriak oro har eta kopurutan zelan bilakatu ziren ezagutzeko ez eze, gure erakundearen iritziz oso interesgarriak diren irizpideen arabera, informazioa xehekiago aztertzeo aukera ere izan genuen. Horrela, adibidez, neurri desberdinak betearaztea zenbat berandutzen den, zenbat denbora igarotzen den gertakari edo urraketatik neurria gauzaten den arte, edo zer alde dagoen neurririk gogor edo murriztaileenen (barruraztea) eta kolektibo jakin batzuen ahultasunaren edo ezaugarrien artean (gutxiengo etnikoak, eskolatu gabeko adingabeak, babespeko adingabeak, berrerorleak...).

Bestalde, bilakaeraren datu orokorrek neurri bakoitza zenbateraino aplikatzen den jakinarazten digute, baita joera orokorrak zein diren ere. Datu orokor horiek ondoko taula honetan daukazue.

2000-2006 tartean ezarritako neurrien bilakaera

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Bitartekaritza/Erreparazioa	234	309	372	279	..(1)	..(1)	..(1)
Ohartarazpena	72	33	-	85	..(1)	..(1)	..(1)
Zaintzapeko askatasuna	65	135	176	191	259	201	207
Zerbitzuak egitea erkidegoaren onerako	83	123	185	321	430	506	469
Tratamendu ambulatorioa	7	26	31	18	25	33	16
Gizarteratu eta hezteko zereginak	-	20	27	47	66	95	73
Harrera	-	2	3	3	5	4	3
Eguneko zentro batera joatea	-	-	-	-	2	12	6
Astebururako barruraztea	16	42	62	71	88	66	147
Zentro batean barruraztea	64	63	98	110	142	137	186
GUZTIRA	541	753	954	1.125	-	-	-
Bitartekaritza edo ohartarazpenik gabekoak guztira	235	411	582	761	1.017	1.054	1.107
Neurrien gehitzea, aurreko urtearen aldean	27	176	171	179	257	37	53

(Iturria: Eusko Jaurlaritzaren Justizia, Lan eta Gizarte Segurantzza Saila. Geuk prestatuta)

(1) Ez daukagu bitartekaritza eta ohartarazpeni buruzko datu horiek.

Datu horiek argi eta garbi erakusten dituzte zenbait joera. Agian garrantzitsuena guztirako neurrien kopurua izugarri hazi dela da, baita bakoitzean eta guztietan, 5/2000 Legearen aplikazioaren ondorioz, eta batez ere 2001 urtetik aurrera igo dela ere.

Izan ere, betearazteko baliabiderik eskatzen ez duten bitartekaritza eta ohartarazpenen gaineko datuak kontuan hartzen ez baditugu, urteko igoerak nabarmenak izan dira: %75 (2001 urtean); %42 (2002 urtean); %31 (2003 urtean); %34 (2004 urtean). Zorionez, azkeneko urtean hazkunde joera hori moteldu egin da (%4 igo da).

Alabaina, azkeneko datu hori baloratzeko orduan, beste elementu berri bat ere hartu behar da kontuan: justizia administrazioiko langileen huelgak urteko azkeneko bi hilabeteen agindutako neurrien kopuruan izan duen eragina. Izan ere, sailaren kalkuluen arabera, eta lehen hamar hilabeteetako datuak extrapolatuz, 1159 neurri inguru hartuko ziratekeen, eta %10 gehitzea ekarriko zukeen.

Urte batzuen eta besteen arteko gorabeherekin, esan daiteke, oro har, neurri mota guztiak gehitu direla eta, igoera bereziki esanguratsua izan dela bizimodu erdi irekiko neurrietan. Horrela, 2000 urtea erreferentzia modura hartzen badugu (5/2000 Legea indarrean hasi aurreko azkeneko urtea), eta datuak azkeneko urtekoarekin alderatzen baditugu, ondoko aldaketa eta joera hauek igarri ditugu:

- Erkidegoarentzat egin beharreko zerbitzuak bost bider baino gehiago hazi dira (83tik 469ra igaro dira).
- Zaintzapeko askatasunak hiru bider gehiago izan dira (65etik 207ra).
- Tratamendu anbulatorioak 7tik 16ra igaro dira.
- Gizarteratu eta hezteko zereginak, lehenago ez zeudenak, 73 izan dira azkeneko urtean.
- Apalki ekin zaie hezteko taldeetako harrerei (3 kasu), baita eguneko zentroetara joateari ere (6 kasu).
- Asteburuetako barruratzek 16tik 147ra igaro dira.
- Zentroetako barruratzek, badaezpadakoak zein neurri bat aplikatzearen ondoriozkoak, 64tik 186ra igaro dira (bikoitza baino gehixeago).

Azkeneko urteko datuei adiago erreparatzen badiegu, ikusiko dugu bizimodu erdi irekiko neurriak dira, oraindik orain, erabilienak. Horrela, esaterako, erkidegoaren onerako prestazioak izan dira neurririk hedatuena, ezarritako guztien %42, alegia. Alabaina, azkeneko urtean deigarri eta kezkarriena neska edo mutila bere inguruntetik atera eta hezkuntza zentro batera joanarazten zaioneko neurriak izugarri gehitu direla da. Horrela:

- Barruratzek %34 gehitu dira (urte betean 137tik 186ra igaro dira);
- Asteburuko egonaldiak edo barruratzek %100etik gora gehitu dira (urte betean 66tik 147ra igo dira; %80a zentro barruan betetzen da).

Hau da, azkeneko urtean bi neurri mota hauen multzoa ezarritako neurri guztien %30 izan da, aurreko urtean %20ra ere ez ziren iritsi (%19,2 zehazki), eta hemen aztertutako denboraldiaren hasieran (2000n), %12,5 baino ez ziren.

Sailak berak gure informazio eskariari erantzutean esan digun modura, datuek adingabeen epaitegien jarreraren aldaketa argia erakusten dute, eta aldaketa hori aztertu eta jarraipena egin beharko zaio.

Kopuruen datuak, ordea, ez dira zenbait errealitate kezkarri igartzeko nahikoak. Horrela, esaterako:

- Neurrien kopurua gehitu ez eze, askoren iraupena ere luzatu da.
- Gehitzen segitzen dute gurasoen kontrako indarkeria delituak egiten dituzten neska-mutilen kasuak, baita patologia psikiko larriak dituzten nerabe edo gazteenak ere.

- Babes sistematik datozen barruratutako gazteen portzentajea handia da oraindik ere.
- Barruratutako %38 inguru adingabe atzerritarrak dira.

Gure datu eskariaren aurreko erantzunean, Justizia Sailak Gazte Justizia Zerbitzuaren 2003ko Lan Memoria erantsi zigun. Horrekin neurri bakoitzaren aplikazioari buruzko oso datu xehatuak ezagutu ahal izan genituen (gehien aplikatzen diren neurriei buruzkoak, behinik behin). Adibidez, zenbat denbora igarotzen den gertakarietatik dena delako neurria hartzen den arte, edo erabakitako neurria jakinarazten denetik betearazten den arte, zenbat irauten duten neurriek, aplikazioa handiagoa ala txikiagoa den epaitegi batetik bestera, ezaugarri desberdinen arabera, hots, jatorriz bertokoak ala atzerritarrak diren, generoaren, babes sistemetakoak diren eta abarren arabera aplikazioa desberdina den, eta abar.

Datu horiei adituz, iazko gure txostenean (ikus 2004ko txostena, I. kap. 1.1.6 atala) zenbait alderdi bereziki kezkarri azpimarratu genituen. Horrela, esaterako:

- Sistema judizialak motelki erantzuten diela delituei; eta bereziki, egitateetatik dela delako neurria hartu arte denbora luzea joaten dela (urtebete luze, kasuen ia erdietan).
- Neurri judizialik ezartzen zaien adingabeen kasuen artean, babes sistemetatik datozenen proportzioa oso altua dela.
- Neurrien iraupena gehitu dela, edo lurralde bakoitzeko erabaki judizialen artean gorabehera handiak igartzen direla.
- Arazo berriak agertu edo gehitu direla (familia barruko eraso delituetan inplikaturako adingabeak, buruko gaixotasun arazoak edo droga mendetasun arazoak dituztenak...)

Gure Erkidegoan azkeneko urteotan ezarri diren neurrien inguruan dauzkagun datu guztiak xeheki aztertuz, ondorioztatzen genuen adingabeen erantzukizun penalaren Legearen aplikazioan ere hutsune handiak zeudela; hutsuneak ez ziren hainbeste baliabideak mugatuta zeudelako, edo erakunde publiko eskudunari lepora liezazkiokkeen antolakuntza arazoengatik –horretan izugarri hobetu baitzen–, baizik eta sistema judizialaren mugengatik edo jarduketarengatik.

Datuek argi eta garbi erakusten dute, gure iritzi, ez dela egia sistema ez denik sartzan, edo ez duenik esku hartzen adingabeen delituzko jokabideetan –iritzi hori oso zabalduta dago gizartean–, baizik eta kasuetan esku hartu edo ebazpenik ematen duenerako luze jotzen duela, eta hori Legearen izpirituaren eta hezteko helburuaren guztiz kontra doa, eta oso ondorio larriak dauzka adingabeengan beraiengan, beren biktimgan eta gizartearen multzoan.

Azkeneko urte honetan ezin izan dugu errealitatea hain xeheki aztertu, Justizia Sailak bere idatzian esan zigunez, 2004ko txostena amaitu barik baitzeukaten.

2. 2005ean barruratzeko zentro eta baliabideetan egindako aldaketak

Gure Erkidegoan adingabe lege-hausleak barruratzera berariaz xedatutako heziketa zentroen sarean, urtetan, hiru zentro egon dira, Andoiukoa (hasieran neskenzat pen-tsatuta), Aramaiokoa eta Urtuellakoa (mutilentzat).

Horixe zen egoera Arartekoaren ezohiko txostena egin zenean; txosten hartan zentro horiek, kokapenarengatik, titularitatearengatik, egiturarengatik zein harrerarako ahalmenarengatik zituzten mugen ondorioz zeukaten hainbat muga agerrarazi genituen. Baliabideak gehitu behar zirela ere bagenioen, eta pentsatzen genuen Zumarragako zentro berria sarera sartzea (hasieran 2001erako pentsatuta) parada ona zela zentroen eraketa berrikusi eta etorkizuna planifikatzeko.

Egoera nabarmen aldatu da azkeneko urteotan. Horrela, hasierako hiru zentroei –Aramaioko Mendixola (12 plazarekin), Urtuellako Miguel Ángel Remírez (8 plazarekin) eta Gasteizko Andoiu (7 plazarekin)–, baliabide berriak gehitu zaizkie eta, halatan, plaza gehiago eskaintzeko eta sarea berrantolatzeko aukera ere badago.

Egun, Justizia Sailak zentroak mailaka berrantolatu ditu, eta ondoko baliabideak dauzka:

1) Hezkuntza zentroak

- Ibaiondo hezkuntza zentroa – Zumarraga (I. maila):
  - 2005ean zehar, lan kontratupeko jendea zentroan hasteko prozesua burutu da eta, maiatzetik aurrera, aurreikusita zegoen azkena, bosgarren hezkuntza taldea ireki zen. Bosgarren talde honek talde modura funtzionatzen du barruratzte terapeutikoko neurriak betetzeko, denbora partzalean kontratutako kanpoko psikologo kliniko batek lagunduta.
  - Abenduaren 31n, langilerian 3 arduradun, administratiboa, psikologoa, 2 gizarte langile, 5 koordinatzaile eta 50 hezitzaile zeuden. Horiek ikasgeletako 5 irakasle eta tailerretako 6 irakasle gehitu behar zaizkie (Hezkuntza Sailaren mendekoak), sukalde eta ikuztegi langileak, eta segurtasuneko langileak.
  - Data berean, 34 plaza zeukaten eskueran (4 hezkuntza talde funtzionatzen).
- Miguel Ángel Remírez hezkuntza zentroa– Urtuella (II. maila):
  - Plazak 8tik 7ra jaitsi dira.
  - Profesionalen kopurua mantendu da (15 pertsona).
  - Birmoldaketa lan garrantzitsuak egin dira (berogailua ipini da, tailerra birmoldatu da, gelak hobetu dira...).
- Mendixola hezkuntza zentroa – Aramaio (II. maila):
  - Plazak (12) profesionalak (18) lehengo kopuruetan daude.
  - Mantentze lan txikiak egin dira, eta 2007rako birmoldatzea aurreikusita dago.
- Andoiu hezkuntza zentroa (II. maila):
  - Plazak (7 neska) eta profesionalak (16) lehengo kopuruetan daude.
- III. mailako zentroak:
  - Bilbon, autonomiako egoitza (lehen bezala dago, mutilentzako lau plaza, arduradun bat eta bost hezitzaile).
  - Gasteizen, autonomiako egoitza (berdin, mutil zein neskentzako lau plazarekin).

- Donostiako autonomiako egoitza: azkeneko urte honetan irekia, mutilentzako lau plazarekin eta arduradun bat eta bost hezitzaile taldearekin.

Horrela, bada, abenduaren 31n 65 plaza zeuden eskueran:

- 27 plaza I. mailan (zentro bat).
- 26 plaza II. mailan (hiru zentro).
- 12 plaza III. mailan (hiru egoitza unitate).

Sailaren datuen arabera, azkeneko urtean ez da inolako barruratze neurririk bideratu gure Erkidegoaz kanpoko inongo zentrotara, plazarik ez zegoelako barik, izatekotan, adingabeen epaitegiek komenigarri iritzi diotelako baizik. eta zentroen batez besteko okupazioa dauden plazen %85etik gorakoa izan da. 2007ko udaberrirako Landa hezkuntza zentro berriaren obrak amaitu eta zentroa martxan jartzea aurreikusten da eta, horrela, 14 plaza gehiago edukiko dira.

2) Zerbitzuak erdi irekitako erregimenean:

- Lau hezitzaile talde mantendu dira: bi Bizkaian (11 profesional); bat Gipuzkoan (4 profesional); bat Araban (3 profesional).
- Bizkaiko eguneko zentroa finkatu da, 15 neska-mutilentzat (bost profesionalen arretarekin).
- Profesional bakoitzeko gehienez 15 gazteko ratioa mantendu da.

3) Kontratuak irabazi asmorik gabeko erakunde pribatuekin:

Sailaren informazioaren arabera, kontratuen iraupena luzatu da, gutxienez bost urtera, eta soldatak hobetu dira.

3. **Zerbitzuen arauketa**

Arartekoarentzat funtsezkoa da gai hau. Horren harira, iaz azpimarratu genuen, jada, duela gutxi onartu eta 2005ean indarrean jarritako bi arau garatu eta aplikatzearen garrantzia: 5/2000 Lege Organikoaren Arautegia, eta Haur eta Nerabeen Arreta eta Babeserako Legea, Eusko Legebiltzarrak otsailean onetsi zuena.

Justizia Sailari datuak eskatzean, gai hori azpimarratu genien, eta arau horien aplikazioan eta garapenean zer urrats egin ziren galdetu genien, bereziki barruratze zentroen funtzionamendurako arauak jartzeari eta zehapenen erregimenari buruz.

Sailaren erantzunetik hauxe ondoriozta genezake:

- Arautegia eta legearen aurreikuspenak protokolo, barruko dokumentu, jarduketa eskuliburu edo formulario desberdinen bidez aplikatu dira. Ez dago, beraz, berezko arautegi garapenik.
- Diziplina araubidearen kasuan, zer egin behar den finkatzen duen barruko dokumentuari aditzen zaio (formularioak, erantzuteko epeak, zehapenen komunikazioa eta erregistroa ...).
- Ekimen desberdinak burutu dira, besteak beste, lan jardunaldiak edo prestakuntza ekintzak, arau horien edukia hobeto ezagutzeko.
- Eginkizun daude, halaber, erakundeen erregistroa sortzea eta Haur eta Nerabeen Arreta eta Babesari buruzko legeak garatzeko eskatzen dituen beste gai batzuk.

Gai hauek, gure aldetik, jarraipen handiagoa behar dutela uste dugu.

4. **Harremanak babes sistemekin**

Lehenagoko jarraipenetatik ateratako datuak eta kezkek kontuan hartuta, berriro jo genuen Sailarengana ondoko gaiei buruzko informazio eske:

- Babesetik zetozen adingabeen proportzioaz (jokabide arazo larriko nerabeak eta, bereziki, aparteko txosten batean hizpide genituen bakarrik dauden adingabe atzerritarrak).
- Koordinatzeko mekanismoez, jarduera irizpide erkideez, informazio trukerako eta jarraipena egiteko sistemez, esku hartzearen jarraitasunaz...

Erantzunean, Justizia Sailak berriro egiaztatu zigun ikusitako bilakaera eta, gazteen justizia sisteman, foru aldundietako babes sistemetatik zetozen adingabeen proportzioa handia zela, batez ere jokabide edo neurriak larriaren kasuetan (badaezpadako neurriak eta barruratzeak). Alde horretatik, ondoko datu hauek eman zizkiguten, 2004 urteari buruz:

- Barruratzetan: %47.
- Gizarteratu eta hezteko zereginetan: %15.
- Tratamendu anbulatorioetan: %31,2.

Diotenez, aurreko urtean bezala, bi sistemetan sarrien parte hartzen duten kolektiboak ondoko hauek dira:

- Bakarrik dauden adingabe atzerritarrak.
- Familiaren esparruan erasogile diren adingabeak.
- Beren kabuz bizitzeko edo familiarengana itzultzeko aukerarik ez daukaten 18 urtetik gorakoak.
- Babes zentroetan bizi diren adingabeak, irekian neurriak bete behar dutenak.

Famili barruko erasogile diren eta gurasoengandik bereizteko neurria ezartzen zaien adingabeen kasuan, sailak nabarmendu du batzuk neskak izan direla (neskei aplikatutako barruratzeko neurrien erdia horregatik izan dira).

Koordinatzeko ekimenaren gainean, Sailak erantzun zigun arazo horiek aztertu dituztela, eta emaitzak pobreak izan direla, edo 2005ean Bizkaian Haurren eta Nerabeen Kontseilua sortu zela, non Justizia Saileko Zigorrek Betearazteko Zuzendaritzak parte hartzen duen. Nolanahi ere, bere iritziz, “Gazte atzerritarrak eta jokabide arazoak dituzten zaintzapekoek ez dute sisteman beren beharretarako erantzun egokirik aurkitzen.”

5. **Zentroetan bertan eskaintzen den hezkuntza eta osasun arreta, eta lankidetzaren hezkuntza eta osasun sistemekin**

Aurreko txostenetan ikus daitekeen modura, gai errepikakorrak dira, une jakin batzuetan gure erakundearen ofiziozko jarduerak ekarri dituztenak.

Oraingoan zentroan bertan, eta zehazki Ibaiondoko Zentroan, eskaintzen den osasun arretari heldu diogu, zentro horretan arazo batzuk zeudela jakin baikenuen

(adibidez, sartzean arauzkoak diren bisita medikoetan, edo gainerakoengandik bereiztea dakarten zehapen epeetan). Eta buruko gaixotasunen eta droga mendetasunen arazodunei osasun sistemak emandako erantzunean.

Esandako hasierako arretaren arazoei dagokienez, Justizia Sailaren eta Osasun Sailaren artean sinatutako lankidetza itunaren esparruan konpondu behar dira, gure ustez.

Buruko gaixotasunen eta droga mendetasunen arretari dagokionez, itun horrek, larrialdietan, barruratzeko beharretarako erantzunen bat aurreikusi eta eskaintzen du, baina ez egonaldi luzeagoetarako. Hutsune horrek ondorio txar handiak dakartza, eta oraingo mugak gainditzeko premiazko neurriak hartzea beharrezko bihurtzen du; muga horiek testuaren ondoko lerroaldeetan agerian geratzen dira, nolabait:

Aurten berriro ekin diogu osasun asistentziaren eta, bereziki, zentro bakoitzeko arreta psikiatrikoaren, eta egonaldi erdiko baliabide edo egitarauen gaiari, sailaren aurreko idatzian aipatzen zen hutsunea baita.

Sailaren azkeneko erantzunean hitzarmenaren eta atal desberdinetako aplikazioaren argibideren bat ematen da: premiazko arreta, hasierako arreta, eguneroko arreta zentroetan bertan eta buruko osasuna. Lehen hiru prestazioetan ez dago, itxuraz, arazo handirik, CE Ibaiondoko gauza puntual edo berariazkorik ez bada. Buruko osasunaren alorrean, ordea, ez da egoera hobetu, antza.

Hitzarmenak ospitale orokorretako laguntza unitateetan hiruzpalau astetik behararako larrialdietako egonaldietako barruratzeko beharrak asetzen ditu. Alabaina, sailak berak berriro gogorazi duenez: *“Barruratzeko behar luzeagoek, oso kasu berezietan, bat 2005ean, ez dute erantzunik aurkitzen Osakidetzan; sare publikoan ez dago egonaldi erdiko baliabiderik nerabeentzat; ez eta sare pribatuan ere, eta EAETik kanpo ere.”*

CE Ibaiondon barruratzeko terapeutikoen arretarako berariazko taldea sortuz bideratu duten konponbideari partziala irizten zaio: eguneroko hezkuntza eta psikologi arreta Gazte Justiziako Zerbitzuak betetzen du; ezinezkoa izan da, diotenez, Osakidetza psikiatriako arreta zentroan bertan ematea; eta horrek kanpoko psikologo kliniko bat denbora partzialean kontratarazi die.

Ez zaie nahikoa iruditzen osasun zentroetan emandako arreta ere, eta interbentzioa kontratatzen zaien terapeuta pribatuengana jotzen da. Halaber, ez dago famili sistemaren multzoa hartuko duen interbentzioa behar den kasuetan dauden beharrentzako erantzun publikorik, beraien esanetan.

Antzeko arazoak daude toxikomanien arretan, eta etxean tratatu txarrak ematen dituzten nerabeen arretan eta, gainera, egoera larriagotzeko, alor horietan guztietan, gero eta behar handiagoak dauden arren (artatutako kasu gehiago), ez da erantzun egokirik ematen.

6. **Sisteman hobetutakoa, eskaria ondo asetzeko**

Justizia Sailari eskatutako datuetan, puntu honetan, sisteman, esku hartzeko edozein fase edo mailatan, eskaria ondo ase ahal izateko zer hobetu zen galdetu genien:

- Zerbitzu judizialean bertan.
- Gazteen Justizia Zerbitzuaren kudeaketa ahalmenean.

- Edozein neurri mota aplikatzeko behar diren baliabideetan.
- Jarraipenean, koordinaketan, ebaluazioan...
- Irtenbideetan eta emantzipatzeko garaian.
- Audientzia Nazionalak hartutako neurriak betetzen ari diren adingabeak artatzeko aukeran.

Gobernu Kontseiluan onartu eta Legebiltzarrean aurkeztutako “*Gazteen Justiziako 2004-2007 tarteko neurriak gauzatzeko plana Euskal Ekonomia Erkidegoan*” zenbateraino garatuta edo ebaluatuta zegoen argitzeko ere eskatu genien.

Zentro eta baliabideen sarean hobetu denari buruz nahikoa mintzatu gara aurreko atal batean. Besteak beste, ondoko hobekuntza edo aldaketa esanguratsu hauek nabarmen genitzaie:

- Gazteen Justizia Zerbitzuari buruz, plaza guztiak beteta egon daitezten eta indartzeko pertsona bat edukitzen segi dadin. Hala ere, sistema erantzun gaitasunaren muga dagoela uste da, eta edozein egoera bereziki (neurriak, iraupena gehitzea, arazo bereziak, langileen bajak... batzuk urteko sasoi desberdinetan) erantzunaren kalitatea eta eraginkortasuna murriztea ekar lezakeela.
- Erakunde laguntzaileekin dauden kontratu guztiak luzatuta egon daitezten, eta lehiaketa publiko berriak deitu izan daitezten, Bizkaiko eguneko zentrorako eta Donostiako autonomiako egoitzarako.
- Ebaluazioari dagokionez, Sailak dio ingurune irekiko egitarauak ebaluatzen ari direla, Kriminologiako Euskal Erakundearen laguntzarekin, eta inplikaturako eragile guztien parte hartzearekin. Audientzia Nazionalak ezarritako neurriak betetzeko balizko lankidetzat itunari dagokionez, sailak dio ez duela Justizi Ministerioaren bere proposamenerako inolako erantzunik jaso, nahiz eta azkeneko urtean, osasun arazoak tarteko, kasu bat artatu zen.
- Amaitzeko, Sailak dio emendakin eta eragozpen ugari aurkeztu dituela Justizi Ministerioaren aurrean, 5/2000 Lege Organikoa aldarazteko Aurreproiektuari buruz. Balorazio negatiboa egiten du egindako aldaketa eta ondorioen gainean, eta otsailerako, legea aplikatzen hasten denerako, baliabideak gehitu beharko direla aurrekusten du, baina aurretiaz zer beharko den aurreikustea zaila dela.

Aztertutako informazioaren arabera, hemen jorratu ditugun gai askori ondoren ere jarraipena egin eta berariaz aditu beharko zaie, gure ustez, bereziki arazotsuen izaten ari diren edo izan litezkeen gaiak, hala nola, lehen aipaturako lege aldaketa berrien aplikazioari edo gero eta handiagoak diren arazoaren arretari.

4) **Sasoikako langileen seme-alabak**

A) **Aurrekariak**

Arartekoak, 1995etik, Arabako sasoikako langileen egoeraren jarraipena egin izan du eta, besteak beste, familiekin etortzen diren sasoikako langileen seme-alabak zelan eskolatzen diren behatu da.

2002an gai hau ezohiko txosten batean jorratu genuen (*Sasoikako langileen egoera Araban*); txostena Eusko Legebiltzarrean aurkeztu eta eztabaidatu zen, eta ekimen desberdinak eragin zituen: sasoikako langileei buruzko ez legezko proposamena, Eusko Legebiltzarrak 2002ko abenduaren 12an onetsitakoa; sasoikako langileei buruzko mozioa, Arabako Batzar Nagusietan 2003ko urtarrilaren 20an onetsia.

Harrezkero, segimenduan bereizi egin dira, alde batetik, azken kanpainan egindako jarduketa zehatzak, eta bestetik, epe ertainerako plan edo jarduketak. Hala, iazko txostenean berezita jaso ziren 2003ko kanpainari buruzko datuak (gomendio-multzoetariko bakoitzean: eskolatzearen hobekuntza...) eta egindako urratsak, bereziki Osoko Planari, Instituzioen arteko Mahaiari eta arauak garatzeko zenbait proposameni zegokienez (ikus 2004ko txostena, I. kap., 1.1.2. atala).

Erakunde honen segimendu lanak, normalean, honako jarduketa hauek izaten ditu ardatz:

- Bilerak Eusko Jaurlaritzako Nekazaritza sailburuarekin
- Sasoikakoei buruzko Mahaiaren azken bileran parte hartzea. Arabako Foru Aldundia da Mahaiaren sustatzailea.
- EAEko Instituzioen arteko Sasoikakoen Mahaian parte hartzea. Mahai hori 97/2003 Dekretuaren bidez sortu zen.
- Ofiziozko espediente batzuk, Arabako Foru Aldundiari eta Eusko Jaurlaritzako Nekazaritza Sailari, Hezkuntza Sailari eta Etxebizitza eta Gizarte Gaietako Sailari zuzendu zitzaizkienak.

Jarduketa guztietan, gure txosteneko 17 gomendioak eta gorago aipatutako bi proposamen instituzionalak izan dira beti erreferenteak; batez ere, erakunde edo sailen aurrean ofizioz egin diren jarduketei edo informazio-eskaerei dagokienez. Hala, bada, iaz

- Nekazaritza sailburuari informazio eguneratua eskatu zitzaion gai hauen inguruan: Osoko Planaren garapena, Instituzioen arteko Mahaiaren jarduna, Sasoikako langileen bizilekuek bete behar dituzten gutxienerako baldintzak arautzeko dekretua, Sasoikako langileentzako instalazioak egokitzeko laguntza-lerroak.
- Hezkuntza sailburuari ere informazioa eskatu zitzaion azken mahats bilketan eta patata bilketan txosteneko 13. eta 14. gomendioak betetzeko hartutako neurriez eta egindako jarduketez (13. gomendia: “Ahaleginak egitea adingabeen eskolatzeko maila igotzeko”; 14. gomendia: “Ikastetxeen hezkuntza-erantzuna hobetzea”).
- Etxebizitza eta Gizarte Gaietako sailburuari, berriz, honako honen berri eskatu zitzaion, Sasoikako langileen bizilekuek bete behar dituzten gutxienerako baldintzak arautzeko dekretuarena.
- Arabako ahaldun nagusiari ondoko gaiei buruz galdetu zitzaion, sasoikako langileentzako instalazioak egokitzeko laguntzei buruzko Dekretuari edo laguntzak emateko deialdiari buruz (Arabako Batzar Nagusiek 2003ko urtarrilaren 20an onetsitako mozioaren 2. atala)...

Eta gainera, denei mahats eta patata bilketen kanpainan txostenaren gomendioak betetzeko zer jarduera zehatz bideratu zuten eta zer neurri zehatz hartu zuten ere galdetu genien (ikus jarduketan laburpena 2004ko txostenean, I. kap., 1.1.2 atala).

B) Azken urteko jarraipena

Azkeneko urtean egindako ofiziozko jarraipenak nagusiki adingabeen eskolatzeari aditu dio, Hezkuntza Sailera zuzendutako espedientearen bitartez. Eta horretara mugatuko gara hemen.

Alabaina, beste gai orokorrago batzuei dagokienez, informazio ugari ematen duten beste jarraipen bitarteko batzuk ere izan ditugu eskueran: bereziki, Nekazaritza Sailaren txostena, Sasoikako Lanaren Arretarako 2004-2007ko Osoko Planaren garapenaren gainean, eta Arabako Foru Aldundiari 2004ko kanpainari buruz luzatu genion datu eskariaren erantzuna, 2005eko otsailean jaso genuena.

Gainera, bizitokien berriazko gaiari buruz, gure erakundearentzat izugarri garrantzitsua baita, azkeneko urtean izapidetutako kexa batzuk tarteko, zuzenean egiaztatu ahal izan dugu oraindik baldintza onartezinek badirautea –izapidetutako kasuetan bezala, adingabeei ere ukitzen dietenak–, udalaren esku hartzea mugatuta dagoela, eta araudi garbirik ez dagoela; araudia beharrezkoa eta premiazkoa dela aldarrikatzen segitzen dugu guk.

Arabako Foru Aldundiak 2004ko kanpainari buruz emandako datuek agerian jartzen dute, berriro ere, gai honen garrantzia: Agurain inguruan bisitatu genituen 20 bizilekutatik lauk baino ez zituzten gutxieneko baldintzei buruzko gure gomendioak betetzen; Arabako Errioxan, 121 bizileku ikusi bagenituen, 78tan betetzen ziren baldintzok, eta Kanpezun, 21 ikusi eta 11k baldintza guztiak urratzen zituzten eta, gainerakoek Arartekoak egindako lau gomendiotatik hiru ez zituzten betetzen.

Azkenik, eskatutako araudia jada onetsita dago, eta 2006ko abenduaren 18ko EHAA-n argitaratu zen: 248/2006 Dekretua, azaroaren 28koa, sasoikako langileen-tzako bizitokien gutxieneko baldintza materialak eta funtzionalak, eta haien baimena, erregistroa eta kreditatzea arautzen dituena

Erakunde hau pozik dago dekretu hori onartu delako, urrats garrantzitsua deritza edukia finkatu izanari, eta aurreikusitako denboretan aplikatuko dela espero du, horrek, ezbairik gabe, nabarmen hobetuko bailituzke orain arte aztertutako bizitokien baldintzak.

Dekretua zelan aplikatzen den jakiteak datozen urteotan nolabaiteko jarraipena egitea eskatuko du. Oraingoan, lehenago esan dugun bezala, adingabeen eskolatzeari gaira mugatu gara.

Horren harira, Hezkuntza Sailarengandik jasotakoa erantzunetik ondoko datu eta informazio hauek atera genitzake:

- Ikasle hauek azkeneko kanpainan ondoko zentro hauetan eskolatu dira:
Arabako Errioxan:
  - Laguardiako Víctor Tapia lehen hezkuntzako ikastegian, irailaren 19tik azaroaren 3ra, gehienez 34 ikaslerekin; hainbat astetan sasoikako langileen familietatik 20 eta 30 ikasle inguru joan ziren eskolara.
  - Eltziegoko lehen hezkuntzako ikastegia: irailaren 21etik urriaren 28ra, gehienez 28rekin, eta hainbat astetan 20 ikasle ingururekin.
  - Ramiro de Maeztu lehen hezkuntzako ikastegia (Oion): irailaren 19tik urriaren 17ra; gehienez bildutako ikasleak 7 ikasle bost egunez.

- Lantziego Ikastola lehen hezkuntzako ikastegia: irailaren 23tik urriaren 28ra, guztira 14 ikaslek eman zuten izena, 4tik 12 urtera bitartekoak.
- Labastida lehen hezkuntzako zentroa: urriaren 4tik 21era: 4 eta 15 ikasle inguru joan ziren.

Arabako mendialdean Kanpezuko Ibernalo ikastolan eskolatu ziren, irailaren 13tik aurrera, eta gehienez 8 ikasle bildu ziren, 3tik 11 urtera bitartekoak.

- Egitarau honetara xedatutako sostenguko irakasleei dagokienez, 11 pertsona izan dira (aurreko kanpainan baino hiru gehiago); irakasle bat zentro bakoitzean, eta hiru Laguardia eta Eltziegon, halako ikaslerik gehien han bildu baitzen.
- Azkeneko bi kasuotan, ikasleak adin edo etapaka bildu dira (haur hezkuntzakoak batetik eta lehen hezkuntzakoak bestetik), ikasgela desberdinetan. Beste kasu batzuetan, oro har, eremu edo azpi-multzo desberdinetako berariazko ikasgela eratu dute.
- Oso jatorri desberdinetako haurrak bildu dira, baina nagusiki portugesak, berriro ere. Komunikazioaren hutsunearen gaia –portugesa– eta adinaren eta beraiei legozkiekeen curriculumeko edukien arteko desfasea bi arazo garrantzitsu dira arreta egokiaren ikuspegitik. Horien ondoan, zer demanda egongo den ez jakiterik ez dagoela, eta asistentzia irregularra izaten dela nabarmenduko genuke.
- Garrantzi handia ematen zaio oraindik ere zentroetan bizikidetzeta, higiene eta ikasteko intereseko ohiturak sustatzera.
- Kasurik gehienetan eskoletako garraioa eta jantokia ere erabiltzen dira.
- Ikasle hauen arretan zuzenen esku hartzen duten irakasleei aurretiaz berariazko prestakuntza eman behar zaiela aldarrikatzen da oraindik...

Atal hau amaitzeko, pare bat gogoeta, eskolatzearen datuen inguruan:

- Zentroek emandako datu guztiak 2, 3, 4 urteko eta 11, 12 edo 13 urteko ikasleenak dira. Oraindik ez da lortu hortik gorako gazteak eskolatzeta.
- Jasotako datuei esker jakin daiteke kanpainaren uneren batean inguruko eskolatan hartu dituzten sasoikako familietako seme-alabak zenbat izan diren, gehienez (106 adingabe). Datu hori bere neurrian baloratzeko, komeni da, beti, horra joaten diren eskolatzeko adinean guztira dauden herritarren kopuruarekin alderatzea. Atal hau idazten ari garenean oraindik ez daukagu datu hori, baina aurreko estimazio eta “zentsuek” hiru eta hamasei urte bitarteko 400 bat adingabetan jartzen dute.

Bestalde, komeni da gogoratzea adingabe hauetako askorekin, Arabako Foru Aldundiko Gizarte Gaietarako Sailak bultzatutako gizarteratu eta hezteko egitarauari esker, zorrozki eskolakoak ez diren baina halakoak bezain hezitzaileak diren beste jarduera batzuk ere burutzen direla (astialdiko jarduerak, higiene pertsonaleko edo elikadurako ohiturak garatzea, osasun beharrei buruzko orientazioa...). Kulturen arteko jarduerak eta komunitatea sentsibilizatzeko jarduerak ere burutzen dira.

5) Hezkuntza premia bereziak dituzten ikasleak

A) Aurrekariak

Gure erakundeak EAEko hezkuntza premia bereziei emandako erantzuna goiburuean egindako ezohiko txostena argitara atera zen, Eusko Legebiltzarreko Buruari eman eta Legebiltzarrean eztabaidatu zen, 2001ean.

Urte hartako ohiko txostenean laburpen bat jaso zen, 10 gai bereziki kezkarriak eta egindako 21 gomendioak azpimarratuz. Gerora, 2002ko ekainean, bilera bat egin genuen Hezkuntza Sailburuarekin eta Saileko arduradun gorenekin, non, besteak beste, txostenarekin zerikusia zuten gaiei, eta han jasotako gomendioen jarraipena egin beharri heldu zitzaion. Horretarako, gure erakundeak, ofizioz, Hezkuntza Sailburuarengana jo zuen, hasierako informazioa, orokorra, eskuratu nahirik. Informazio hori, azkenean, 2003ko martxoan jaso genuen, dokumentu luze batean. Bai dokumentu hori bai eskatutako informazio gehigarria, eta Sailaren erantzuna, urte hartako laburpenean jaso ziren (ikus 2003ko txostena, 1.1.10 atala).

Handik urtebetera, eta ikasturte berria (2004-2005) hasita zegoela, berriro jo genuen Hezkuntza Sailera datu batzuk eguneratu nahirik. Jarraipenerako gure lehenengo jarduketan txosteneko 21 gomendioen eta bakoitzaren informazio xehatua eskatu bagenuen ere, oraingoan horietako batzuk genituen hizpide nagusi, eta aurreko erantzunen arabera, esanguratsuen eta objektibagarrien irizten genien proposamen eta datuetara bideratu ginen, haietako batzuk bilakaeraren adierazle ere izan litezkeelakoan (ikus 2004ko txostena, 1.1.10 atala).

Azkeneko urte honetan ere prozedura horixe segitu dugu: informazioa gomendio eta adierazle jakin batzuetara mugatuta eskatu dugu.

B) Azken urteko datuen jarraipena eta eguneratzea

Aurten ere Hezkuntza, Unibertsitate eta Ikerketa Sailari honen datuak eskatu dizkiogu. Datu partzial batzuk lortu ditugun arren, txosten hau amaitzen ari garenean ez dugu oraindik hezkuntza administrazioaren erantzun formalik jaso. Beraz, ondorengo jarraipen lanean eman zaizkigun datu partzialei aditu diegu.

* * *

1. HEZKUNTZA SISTEMAREN ANTOLAKETA OROKORRARI ETA HORREN LEHENTASUNEI BURUZKO GOMENDIOAK

1. Gomendioa: Bazterturiko ikasleak txikitatik hezteari lehentasuna eman

Sailaren lehenagoko erantzunean, 2005eko otsailan, gai honi buruzko hainbat eranskin bidali zizkiguten:

- Haurreskolak partzuergoan ez dauden udalerrien zerrenda, eta udalerrri horietan eskolatutako haurren kopurua.

- Partzuergoan sartuta dauden udalerrien zerrenda, lehenetasun gradu desberdinen arabera sailkatuta.
- Datu taulak, non, udalerriz udalerriz, hainbat datu kuantitatibo jasotzen diren (biztanleak, azkeneko urteotan jaiotakoak, langabezia tasak...), eta horietatik puntuazio batzuk ateratzen dira (eskolatzeko estalduren arabera (0-2, 0-3 urte), barruko produktu gordinaren arabera, langabezia tasaren arabera) eta, azkenean, lehenetasun jakin bat ematen zaio bakoitzari, 1etik 6rako eskalan.

Lehenetasuneko gaia da, gure erakundeari azkeneko urteotan esku hartze ugari eragin dizkiona. Alabaina, egun legebiltzarrean ekimen batzuen xede dela kontuan hartuta, eta balizko bikoizterik saihestearren, komenigarri iritzi diogu aurten ofiziozko espedienteetan inolako berariazko argibiderik ez eskatzeari. Hala ere, zabalik utzi diogu sailari, egoki iruditzen bazaio, interesgarri deritzon informazioa guri helarazteko aukera, baina ez da halakorik gertatu.

2. Gomendioa: Baliabideak esleitzeari dagokionez, diskriminazio positiboa egitea bereziki bazterturik dauden ikasleei neurri handiagoan laguntzen dieten ikastetxeen alde.

Gure hezkuntza sistemaren ezaugarrietako bat bereziki bazterturiko ikasleen banaketa ezberdina da. Kontuan hartzen diren faktoreak ikastetxe baten kokapena, titulartatea, hizkuntza eredia edo gizartean duen irudia dira. Gure txostenak hainbat datu eskaini zituen errealitate horren gainean eta 83 ikastetxeko lagineko eskola emaitzak ere aztertu zituen. Horietan ezaugarri hauetako ikasleak aurki zitezkeen. Emaitzak, beti, batezbestekoen oso azpitik zeuden.

Zentzu horretan, bigarren gomendioak baliabideak modu ezberdinduan esleitzea proposatu zuen, konpentsazio moduan, ahal zen neurrian aniztasunari erantzuteko ikastetxe proiektuei atxikita.

Erakunde honek badaki ez dela erraza praktika administratiboan sendoturiko irizpide tradizionalak aldatzea, ezta helburuak aldatzea ere –formalki, behinik behin– objektiboak izateko zailtasun handiagoak dituzten beste batzuegatik. Hala ere, erabat beharrezkotzat jotzen da berdintasun handiagoa lortu nahi bada.

Gizartean bereziki bazterturiko ikasleak positiboki diskriminatzeko jardueri dago-kienez, sail horren aurreko erantzunak modu honetan zehaztu ziren batez ere:

- a) Hezkuntza errefortzuak.
- b) Hezkuntzako esku-hartze zehatzeko proiektuak.
- c) Esku hartzeko proiektu orokorrak.

Eta hiru alorretako bakoitzean datu batzuk ematen ziren (irakasle kopurua, egitasmoak, ikaskuntza komunitateak ...) aurreko ikasturteetan izandako bilakaeraz (2000-2001etik 2005-2006ra). Jarraipena egiteko, 2006-2007 ikasturte honetako datu eguneratuak eskatu ziren. Eta datuen osagarria, eta hobeto baloratzeko, ondokoa ere jakin nahi genuen:

- Ikastetxei baliabideak esleitzeko erabiltzen ari diren irizpide berdintzaileak zeintzuk diren.
- Jarraipena edo ebaluazioa egiten ari ote den horren eragin maila ezagutzeko honakoen moduko ezinbesteko alderdietan: eskolako emaitzak, irakasle taldeen poztasuna, ikastetxearen beharrei erantzun eraginkorra ematen dieten hezkuntza proiektuen finkapena, ikastetxeak bere inguruan izan dezakeen gizarte irudia hobetzea...

3. Gomendioa: Hezkuntza-premia bereziak dituzten ikasleen banaketa orekatua bermatzeko eta eskola-ghettoak saihesteko neurriak hartzea

Sailak gomendio honen inguruan emandako erantzunetan hiru kolektibo bereiztu eta berezko izaera ematen zieten:

- a) Ezgaitasunen bati lotutako hezkuntza premia bereziak zituzten ikasleak.
- b) Ikasle etorkinak.
- c) Ikasle ijitoak.

Eta bakoitzari buruz hainbat datu ematen ziren (ikus, adibidez, aurreko urteko datuak, 2004ko txostenean, I. kap., 1.1.10 atala).

Zelan bilakatu diren ikusteko eta alderatu ahal izateko, 2005-2006 ikasturte berriari buruzko datuak eskatu ziren, bereiztutako hiru kolektibo horietako bakoitzaren gainean.

Bestalde, berriro gogoraraziko dugu gure 3. gomendio hori premia bereziak dituzten ikasleei buruz dela, ez dela hiru kolektibo horiekin zehazki agortzen, edo asetzen, eta gure txostenak ikastegi asko –halako ikasle asko zeuzkatelako “kritikotzat” jotakoak– zelan zeuden eta zelako kalifikazioak ateratzen ziren aztertzen zuela. Izan ere, gomendioak halako egoerak saihestu nahi ditu eta, horretarako, zenbait neurri iradokitzen ditu: ratioak ezartzea, matrikulazio araudia berrikustea, estalitako biderapen edo kanporatzeen jarraipena egitea... Gai horiek hain dira garrantzitsuak, non berriro galdetu diegun ea guk proposatutako neurriren bat hartu duten edo hartzeko asmorik daukaten, eta ea Sailak ikasle horien banaketari buruz gure txostenean nabarmendu genituen egoera eta arriskuei begira aldaketa esanguratsurik egin dela erakusten duen daturik daukan.

- Ea proposatutako neurrietakoren bat hartu den edo hartzeko asmoa dagoen.
- Ea baduzuen ikasleria horren banaketari buruzko daturik, txostenean azpimarratutako egoera eta arriskuak dezentre aldatu direla erakusten duenik (gogoratu han baliatutako datu gehienak 1999-2000 ikasturtekoak zirela).
- Gure 4. gomendioan proposaturikoaren ildo beretik jarraituz (“Gizartean baztertuak dauden ikasleei eman beharreko erantzunak garatzea”), 118/1998 Dekretuak eskainitako gaitasunen bat garatu den ala ez.

Ondoren puntu hauetako bakoitzaren gainean funtsean jaso dugun informazioa laburbilduko dugu.

a) ***Ezgaitasun baten ondorioz hezkuntza premia bereziak dituzten ikasleak***

Sailaren lehenengo erantzunean ikasle horien eskolatzearen datu orokorra ematen zen: %60 sare publikoan, eta %40 itunpeko sarean. 2003-2004 ikasturteko datu zehatzak honako hauek ziren, hezkuntza premia bereziko 5.263 ikasle ikastegi publikoetan, eta 3.744 ikastegi pribatuetan (hau da, %58 eta %42, hurrenez hurren).

Hona hemen sailak 2006-2007 ikasturte honi buruz emandako azkeneko datuak:

	ARABA		BIZKAIA		GIPUZKOA		SAREAK GUZTIRA		GUZTIRA
	Pub.	Prib.	Pub.	Prib.	Pub.	Prib.	Pub.	Prib.	
Haur eta lehen hezkuntzak	695	487	1.866	1.087	1.309	857	3.870	2.431	6.301
DBH	312	220	805	642	589	557	1.706	1.419	3.125
Derrigorrezkoaren osteko hezkuntza	57	20	134	77	30	24	221	121	342
GUZTIRA	1.064	727	2.805	1.806	1.928	1.438	5.797	3.971	9.768
GUZTIRA	1.791		4.611		3.366		9.768		

Datuek erakusten dugu banaketa orokorrak, sareetan, gorabehera txikiak dituela (hauxe litzateke, azkeneko datuen arabera: %56,8-%43,2), baina alde handiekin lurraldeen artean (Arabian ikasle hauen %62 daude sare publikoan, eta Gipuzkoan %54). Azkeneko urteko joera, datuei adituz, oreka handiagokoa dela dirudi.

b) ***Ikasle etorkinak***

Lehenengo erantzunean, Hezkuntza Sailak hainbat gogoeta egin zituen ikasle etorkinak arian-arian gehituz zihoazela-eta, horrek hezkuntza sistemarentzat zekartzan erronkak zirela-eta, eta beharrei hobeto erantzuteko antolakuntza aldetik hartutako hainbat neurri zirela-eta: lurralde bakoitzean arduradunak izendatu ziren, baita koordinatzaile orokorra ere; Eskolatzeari buruzko Lurralde Batzordeak antolatu ziren, eta "Ikasle Etorkinak Artatzeko Plana" prestatzeko asmoa zeukaten.

Beraz, guk informazio gehigarria ondokoei buruz eskatu genien:

- Zer irizpide, arau edo neurri erabiltzen edo hartzen ari ziren eskolatzeari buruzko lurralde batzordeak gure gomendioaren helburua iristeko (ikasleen banaketa orekatua bermatzeko eta eskola-ghettoak saihesteko).
- Ikasle horien banaketaren datuak, eguneratuta (lurraldeka, sareka...).
- Zein fasetan zegoen Ikasle Etorkinak Artatzeko plana...

Horren guztiaren berri iazko gure txostenean eman genuen (ikus I. kap., 1.1.10 atala).

Eskolatzetako datuei dagokienez, 2004ko azaroaren 19an eguneratutakoak jaso genituen.

Ondoko datu hauek 2005-2006 urtekoak dira, 2005eko azaroaren 1ean eguneratuta:

Lehenago ere, txostenaren helburuaren haritik, “hezkuntza premia berezietan” edo zailtasun bereziko egoeretan zentratuta, esana genion sailari datu orokorrak xehatuta eduki gura genituzkeela, ikasle atzerritarrek Europako batasunekoak ala kanpokoak ziren, gure sisteman irakaskuntzan erabiltzen diren hizkuntzaren bat lehendik ezagutzen zuten ala ez bezalako faktoreen arabera bereiztu ahal izateko. Hau da, gure iritziz, gure sisteman sartzea zailago ala errazago egin lezaketen edo, nahiago bada, gure sistemak haien berariazko beharrei erantzutea zailago bihurtu lezaketen faktoreen arabera.

Horren haritik, eskolatutako biztanle sektore hori hainbeste hazten ari denez, eta eskolatzetako egokia ala desegokia izateak ekar litezkeen gizarte ondorioak kontutan hartuta, beharrezkoa da, gure iritziz, eskolatutako datuak hobeto baloratzen lagunduko diguten informazio gehigarriak edukitzea. Horrela, gure azkeneko informazio eskaria-rekin, hauxe jakin gura genuen:

- Sailak ikasle bat “etorkintzat” jotzeko edo ez jotzeko erabiltzen dituen irizpideak ondorio estatistikoetarako (adibidez, eskaintzen diren datuetan honakoen modukoak sartzen ote diren: Europar Batasunaren esparruko atzerriko ikasleak, sasoikako langileen seme-alaba ikasleak, bertako familiek adoptaturiko atzerriko ikasleak...).
- Goian adierazitako ildo beretik jarraituz, ikasle talde horretan hezkuntza premia bereziak dituztenen gaineko datu eguneratu eta fidagarriak ba ote dauden, zer motatakoak diren, ikasleen eskolatzetako baldintzak zeintzuk diren, horiek zehazteko erabiltzen ari diren irizpideak zeintzuk diren...
- Joan den 2005-2006 ikasturtean, eskolatzetako lurralde batzordeek eginiko eskolatzetako berriei buruzko datuak. Hau da, lurraldekako, sarekako, ereduakako banaketak eta, posible balitz, goian adierazitakoak bezalako faktore objektiboak buruzko informazioa.
- Aipaturiko lurralde batzordeek araudi edo orientabide zehatzik ba ote duten pertsona horiek eskolatzetakoan jarraitzeko eta, orobat, ikastetxe batera edo bestera bidaltzeko zein irizpide jarraitzen duten.
- Zer nolako ekimenak jarri diren martxan familia etorkinei informazio nahikoa emateko seme-alabak eskolatzetako aukera onena erabakitze aldera.

Dauzkagun azkeneko datuak ondoko tauletan laburbildu ditugu:

Ikasleak lurraldeetan eta eskola sareetan zelan banatuta dauden

	ARABA		BIZKAIA		GIPUZKOA		EAE	
	Etorkinak	%	Etorkinak	%	Etorkinak	%	Etorkinak	%
Publikoan	2.302	74,14	6.501	70,19	2.135	54,41	10.938	67,14
Itunpekoan	803	25,86	2.761	29,81	1.789	45,59	5.353	32,86
Guztira	3.105	100	9.262	100	3.924	100	16.291	100
%	19,05		56,85		24,10		100	

Ikasleak lurraldeetan eta hizkuntz ereduetan zelan banatuta dauden

	ARABA		BIZKAIA		GIPUZKOA		EAE	
	Etorkinak	%	Etorkinak	%	Etorkinak	%	Etorkinak	%
A eredu	2.120	68,28	4.877	52,65	688	17,53	7.685	47,17
B eredu	770	24,80	2.165	23,38	1.644	41,90	4.579	28,11
D eredu	215	6,92	2.220	23,97	1.592	40,57	4.027	24,72
Guztira	3.105	100	9.262	100	3.924	100	16.291	100
%	19,05		56,85		24,10		100	

Datu eguneratuen bi taula hauei begiratu, eta urte bete lehenagoko datuekin alderatzen baditugu (ikus 2004. txostena, 101-102 orr.) joera batzuk igar ditzakegu:

- Eskolatutako ikasle hauen kopurua gehitu da, aurreko urteetan hazi den bezala: 12.762, iazko 10.125en aldean.
- Itunpeko ikastegietan eskolatutako ikasle atzerritarren proportzioa pixka bat jaitsi dela (%30,9tik %30,5era).
- D ereduaren eskolatutakoak gehitu dira, eta A ereduaren eskolatutakoak gutxitu, gehiengoak A ereduaren segitu arren.

Ikasleen jatorriari buruz, Sailak datu hauek eman ditu: %60 latinoamerikarrak dira, %16 afrikarrak, %20 Europako Batasunekoak eta Europako gainerako herrialdeetakoak; %4 Asia eta Ozeaniakoak.

Duela gutxi eskolatutako ikasle etorkinentzako hizkuntza indartzeko egitarauen gaineko datu berrien artetik, honako hauek aterako ditugu: zerbitzugintzako deialdia ikastegi publikoetako irakasleentzat (148 plaza: 94 Lehen Hezkuntzan eta 54 Bigarren Hezkuntzan; iaz 115 izan ziren); dirulaguntzen deialdia itunpeko ikastegientzat: laguntzak 87 ikastegiri. (1.298.613 euro, aurreko ikasturtean baino %75 gehiago).

Eskatutako informazio gehigarriari dagokienez, sailak dio ikasle etorkinen informazio xehatua daukala, baina ez gure eskari guztiak asetzeko bezain xehatua. Hala ere, jatorrizko herrialdeen arabera eskola sareka bereizitutako kopuru xehapena aurreratu digu.

Gure hezkuntza sistemako hizkuntzak lehendik ezagutze dituzten galderari dagokionez, diotenez, printzipioz, ikasle etorkin batek ere ez dakiela euskaraz eta, latinoamerikarrak kenduta, ezta gaztelaniaz ere; hala ere, hori ez da nahikoa gizarateratzea zailagoa ala errazagoa izango den zehazteko nahikoa, sailaren iritziz. Alde horretatik,

gogoratu du hizkuntza indartzeko programa duela gutxi etorritako ikasle guztientzat irekita dagoela.

Ikasleak, estatistikaren ondoretarako, etorkin modura hartzeko erabiltzen diren irizpideei dagokienez, ikasle etorkin guztiak, adoptatuak ezik, hor sartzen dituzte, esan digutenez.

Eta eskolatzeko lurralde batzordeek jarraitzen dituzten irizpideei dagokienez, Hezkuntzako sailburuordearen ikasle etorkinak ohiko epetik kanpo eskolatzera arautzeko jarraibideetara jotzen du, hor batzorde horien zereginak zehaztu eta hainbat irizpide finkatzen baitira:

- Hizkuntz normalizazioko prozesuan integratzea.
- Zentroa familiaren bizilekutik hurbil egotea.
- Diru publikoekin finantzaturako zentro guztien arteko oreka (publikoak eta itunduak).
- Zentroetan dauden baliabideen aprobetxamendua.
- Zentroan familia-hizkuntza bera duten ikasleak egotea.

Alabaina, sailak dio ikasle etorkinen arretarako oraingo programa ebaluatzen ari dela, berrikusi eta eguneratzeko. Horretarako, ebaluazio batzordea ere eratu du, eta laster ondorioak edukiko dituela espero du, zirriborro berria atontzeko.

c) **Ikasle ijitoak**

Sailaren lehenengo erantzunak ekimen desberdinak zituen hizpide, hala nola, absentismoaren kontrako protokoloa, Bizkaian gizarte zerbitzuekin koordinatuta ezarritakoa, lankidetzat itunak *Iniciativa Gitana* eta *Kalē dor Kayikō* bezalako erakundeekin, edo lantalde bat sortzea ikasle ijitoak eskolatzeko plan berria atontzeko.

Informazio gehigarria eskatu genienean, ekimen horiei buruzko zehaztasun bat edo beste, eta ikasle horiek zelan banatuta zeuden zituzten datuak baino ez genituen eskatu (lurraldeka, sareetan...).

Horren guztiaren berri (datuak eta informazioak) urte horretako txostenean eman genuen. Bestalde, iazkoan azkeneko datuak jaso genituen, 2003-2004 ikasturtekoak:

	ARABA	BIZKAIA	GIPUZKOA	GUZTIRA	%
Lehen hezkuntzako ikasleak. Ikastegiak	314	1.200	273	1.787	70
Bigarren hezkuntzako ikasleak. Ikastegiak	73	300	113	486	19
Itunpeko ikastegietako ikasleak	40	130	117	287	11
GUZTIRA	427	1.630	503	2.560	100

Ikasturte horretan ikasle ijitoak zituzten ikastegiei dagokienez, emandako datuek 199 ikastegi zituzten hizpide, baina halako ikasleen oso proportzio desberdinekin bazuen eta besteen artean .

Datuek argi eta garbi erakusten zuten ikasle ijitoak:

- Batez ere ikastegi publikoetan eskolatzen direla (ikasle guztien %89).

- Izugarri jaisten dela Bigarren Hezkuntzan (lehen hezkuntzan baino 3 edo 4 bider gutxiago).
- Ikastegi gutxi batzuetan pilatzen dela, bereziki: Bizkaian 15etan, Gipuzkoan 4tan eta Araban 3tan.

Iazko erantzunean bezala, Sailak azpimarratu digu kezkarriena ez dela ikasle horiek non kokatzen diren, eskola arrakastan oso indize baxuak dituztela baizik, eta beraiek eskolan arrakasta lortzeko dituzten oztopoak hautematen, eta oztopo horiek gainditzeko bideak irekitzen saiatu direla.

Ikasle ijitoen eskolatzea 2005ean hobea izateko hartutako neurriei dagokienez, Sailak honako hauek aipatu ditu:

- Oinarrizko dokumentu bat prestatu da, ikasle ijitoen eskolatzea hobetzeko plana atontzera begira.
- Irakasleei ijitoei eta hezkuntzari buruzko ikastaroak eman zaizkie hiru lurraldeetan, lan mintegiak egin dira Bizkaian ikasle ijitoekin ari diren irakasleekin, lan saioak egin dira irakasleekin ijitoen kulturari buruzko material interaktiboak biltzen dituen CD bat aurkezteko.

Horrela, bada, sailari ikasleen banaketaren datuei buruzko azkeneko informazio eskaria bidali genionean, hauxe planteatzen genion, zehazki:

- Ikasle horiei buruzko emaitzen datu eguneratuak ba ote dauden: Lehen Hezkuntzako tartea gainditu zutenen tasak, errepikatu zutenen tasak, eskola graduatuaren lorpen tasa, 16 urte bete aurretik edo DBH bukatu aurretik eskola utzi dutenen tasa...
- Zer nolako programa edo laguntzak bideratzen ari diren biztanleen sektore horren behar zehatzei erantzuteko eta horien eragina nolakoa izaten ari den eskolako emaitzen hobekuntzan.

Hala ere, ezin dugu horri buruzko inolako baloraziorik sartu hemen, Hezkuntza, Unibertsitate eta Ikerketa sailak ez digulako oraindik eskatutako informaziorik eman.

2. IRUDI PROFESIONAL BATZUK INDARTZEA, KOORDINAZIOA ETA BERRANTOLAKETA

Gure txostenean 5 gomendio hartzen zituen atal honetan (9tik 13ra), aurren bi gai bakarri buruzko datuak eskatzera mugatu gara:

- 1.) Irakasleen aniztasuna bultzatzeari dagokionez, kultur gutxiengoetako pertsonak edo ezgaituak sartzeko aukera (10. gomendioa, 1. atala).
Gai honen inguruan, *Pertsona ezgaituen lanerako aukerak EAEn* ezohiko txostena egiten ari ginela, aurreko urtean zenbait datu eskatu genituen, berariazko ofiziozko espediente baten bidez. Sailaren erantzunean deigarria zen ez zegoela zeregin eta

kategoria profesional desberdinetan enplegatuta zeuden ezgaituen benetakoko kopuruaren daturik. Horregatik, administrazio horretatik eta beste batzuetatik jasotako erantzunen ildotik, gure erakundeak hainbat gomendio luzatu zituen:

- Gehitu behar zela oraingo plaza erreserbaren kupoak %10era heltzeraino.
- Edozein kontratazio motatan aplikatzera zabaldu behar zela, bereziki aldi baterako enplegura, eta espresuki sartu behar zela betebeharrak hori ordezkotzeko egiteko zerrenda edo burtsak kudeatzeko jarraibideetan.
- Ordenan banatzea lortu behar zela, talde eta kategoria desberdinen arabera, sustapen neurri horrek ahalik eta ezgaiturik gehienengana iritsi ahal izan daitezkeen.
- Ezgaituek enplegu publikoa eskurago izan dezaten neurri positiboak agortu behar dira, balizko egokitzapenei benetakoko edukia emanaz, plazak erreserbatze hutsetik harantzago.

Funtsean, 2002ko urteko gure txostenean erantsi genuen gomendio orokorrean jada mahairatu genituen iradokizun berberak ziren (Gordetako kuota: pertsona ezgaituak EAEko enplegu publikora heltzeko sustapen neurria” –ikus 2002ko txostena, VI. kapitulua), baina oraingoan egoki iritzi genion edukia ezgaituak EAEko lan merkatu arruntera sartzeko planean jada onartutako proposamenei arabera zehaztea.

Horrekin batera, administrazio desberdinei langile ezgaituen gaineko datuen jarraipen eta tratamendurako sistema ezartzea komeniko litzatekeela esaten genien, proposatutako ekimenak benetan zenbateraino bete edo gauzatzen ziren jakin ahal izateko.

Horrela, bada, aurten ondokoan gaineko informazioa eskatu dugu:

- 1) Zer neurri hartu diren goian esandako proposamen horiek izatez aplikatzeko.
- 2) Ea daturik dagoen sailak kontratatutako langile ezgaituei buruz eta, baldin bada, zer datu diren.
- 3) Eta hasierako gomendioaren beste zatiari dagokionez, zer urrats egin den kultur gutxiengoetako pertsonak sistemara sar daitezkeen.

Idatzian dioenez Langileen Kudeaketako Zuzendaritzatik etorri zaigun erantzunetik, ez dirudi ezer aurreratu edo aldatu denik gomendatutakoa betetzearen ildoan. Ez esandako lau proposamenei dagokionez, ez eta langile ezgaituei buruzko datuei, eta kultur gutxiengoetako pertsonak sisteman sartzeari dagokionez ere (erantzunaren idatzian kultur gutxiengoaren kontzeptu hori ideologia, erlijio edo etnia bezalakoekin nahasten dela iruditu zaigu).

Horrela, bada, gure azkeneko datu eskarian gai berberak planteatu ditugu, berriro. Eta 3) puntuari, nahasterik ez izateko, hainbat ohar egin genituen, gomendioak hezkuntza sistemak hizkuntza eta kulturen aldetik gero eta anitzagoak diren ikasleen hizkuntza eta kulturak ezagutzen dituzten profesionalak edukitzea komeni dela dioela eta hori giza baliabide berriak sartuz, edo sistemako profesionalak prestatuz egin daitekeela argituz. Langileen ezaugarriak behar berrietara egokituz joatea litzateke kontua, besterik ez, beste hizkuntza behar batzuekin edo beste mota batzuetako beharrek egin den bezala, alegia. Eta horretarako, sailak zer ekimen zeukan jakin gura genuen.

2.) Hezkuntza eta terapia unitateak abiarazteko, beste instantzia batzuekin koordinatzeari buruz.

Arartekoak, hezkuntza premia bereziei buruzko txostenaren ondoren, berariazko arreta jarri du gai honetan, behin baino gehiagotan. Azkenekoa, joan den urtean La Olako hezkuntza eta terapiarako eguneko zentroak ez jarraitzearen gainean jasotako kexen ostean.

Horren harira, informazio eguneratua eskatu dugu berriro, hauxe jakin guran:

- a) Zein den unitate horren oraingo egoera edo alternatiba (sailak bidali zigun azkeneko erantzunean oraindik zerbitzua lekutzeko alternatibarik ez zegoela zioten).
- b) Zer fasetan dauden Araba eta Gipuzkoan baliabide berriak sortzeko proiektuak.

Horren guztiaren berri hemen emango dizuegu, hurrengo orrialde batzuetan (adingabeak eta buruko gaixotasunak hizpide dituen atalean).

Bestalde, Ospitalean eta Etxean Artatzeko Zentroak sortzeko Dekretu Proiektuari dagokionez, esan digute izapidetzen ari direla, eta ikasturte honetan argitaratu ahal izatea espero dela.

- Denboraldi baterako plazen deialdia zentro horietan, 3 eta 6 urterako.
- Funtzionamenduko aginduaren argitalpena.
- Hiru lurralde historikoetan zentroen, hezkuntza-terapiarako ikasgelen kokapen fisikoak zehaztea, 2007ko urtarrilerako aurreikusia.

Bestalde, esan digute, Hezkuntza, Unibertsitate eta Ikerketa sailburuak, eta Osasun sailburuak sinatu duten lankidetzaren itunaren barruan, eta bi sailetako teknikariek eta Osakidetzak duten batzordearen lanaren ondorioz, "Eskolan dauden behar medikoen arretari buruzko zirkularra" prestatu zutela. Gainera, 2006ko azkeneko hiruhilekoan, Osakidetzako langileek "Eskolako behar medikoen arretarako eta larrialdietarako ikastaroa" eman zuten (bederatzi ikastaro, 30 profesionalentzat, irakasle eta beste-lako) eta batzordeak lanean segitzen duela ikastaro berriak ematen eta protokolo bateratuak prestatzen.

3. PROZEDURAK ETA BALIABIDEAK HOBETZEA

Gomendio hauei buruz (txostenean 14tik 19rakoak ziren), aurreko informazioak kontuan hartuta, aurrean bi gaitara mugatu gara:

- 1.) Hezkuntza premia berezien erregistroari dagokionez (15. gomendia), eta jarduera protokolei eta isilekotasun bermeei dagokienez (16. gomendia), ea aplikazio informatikoaren esperimendatze fasea amaitu den, eta zer berme elementu ezarri diren isilekotasuneko lege baldintzak betetzeko.
- 2.) Ikastegietan arkitektura oztopoak ezabatzeari dagokionez (18. eta 19. gomendioak). Puntu honi buruzko gure esku hartzerik gehienak barrerak ezabatzearen zenbateko eta

proiektuen bilakaera zein den, zein den zentroen multzoaren “egoeraren mapa” eta zer denbora horizonte planteatzen duen sailak zentro guztiak erabat irisgarriak izan arte (helburu hori sailak berak jarri du) jakitera bideratu dira.

Horrela, bada, azkeneko urtean honako argibide hauek eskatu genituen:

- 1) Ea arkitektura oztopoak ezabatzeko zer diru kopuru jaso ziren azkeneko ekitaldie-tako aurrekontuetan, eta zenbat gauzatu ziren, eta ea zenbat ikastegitan kendu diren oztopo horiek, egindako obren ondorioz.
- 2) Ea gure erkidegoko ikastegien irisgarritasunari buruzko benetako egoera maparik dagoen eta, baldin badago, ea oinarritzko zer datu jasotzen duen: oztopodun eta oztopo bako ikastegien kopurua eta proportzioa, etapaka, lurraldeka, eta abar.
- 3) Ea zein denbora epe jarrita daukan sailak ikastegi guztiak erabat irisgarri izan daitezen eta zer aurreikuspen egin den hori lortzeko.

Sailaren erantzun idatzian 2006ko obren plana jasotzen zen, non 24 ikastegitan oztopoak ezabatzea aurreikusten den, dagokien aurrekontu partidekin (5.622.000 euro 2006ko aurrekontuaren pentzutan, eta zenbait kasutan, konpromiso gehigarriak hurrengo aurrekontu ekitaldirako).

Baina datuekin batera, gauzak argitzeko bilera bat egitea komeni zela ere bazioten. Saileko eta Arartekoaren erakundeko langileen arteko bilera 2006ko otsailaren 1ean egin da, eta iritziak elkarri jakinarazi eta hainbat gauza argitzeko balio izan du. Bereziki:

Oraindik eskatutako informazioa noiz helduko zain gaude.

6) **Buruko gaixotasunak dituzten haur edo nerabeak**

A) **Aurrekariak**

Haur eta nerabeen buruko gaixotasunen arazoari berariaz heldu genion buruko gaixotasunak dituzten pertsonen gure erkidegoan ematen zaien arretari buruzko gure ezohiko txostenean (4.6, 4.7 edo 3.4 atalak). Txosten hori 2000n eman zen argitara, eta Legebiltzarrean eztabaidatu zen; ondoren, jarraipena ere egin zitzaion, elkarrekin bilerak eginez, ofiziozko espedienteen bitartez, eta bisita eta informazio eskarien bidez (ikus azkeneko urteotako ohiko txostenak). Haurrei eta nerabeei dagokienez, igarri eta nabarmendutako beharren artean honako hauek aipatzen ziren:

- Haur psikiatriako lantaldeak deszentralizatzea.
- Giza baliabide espezializatuak gehitzea (adibidez, haur psikiatrak edo psikologoak).
- Lurralde eta eskualde desberdinetan bitarteko egiturak sortu beharra.
- Gizarte-hezkuntza-osasun arretako batzordeak bultzatzea.
- Elikadura trastornoen erantzuteko egitarauak berrikustea...

Txosteneko 18 gomendioetakoren batek ere biztanleria sektore hau zuen hizpide, beren beregi. Horrela, 6. gomendioak, hauxe proposatzen zuen, hitzez hitz: “*Adingabeei zuzendutako zerbitzuak handiagotzea.*” Eta honelaxe argudiatzen zen:

“Txosten honetako datuetan nabarmen ageri da adingabeentzako artapen maila murriztegia dela. Horren erakusgarri:

– Haur eta nerabeentzako psikiatria baliabideak oso gutxi dira, eta bitarteko egituretan egon ere ez dago horrelakorik;”

Gai eta proposamen horiek –bere garaian Osasun Sailburuak ere eztabaidatu zituenak– behin eta berriro planteatzen zaizkio erakunde honi, bai elkarte jakin batzuek, bai babes sistemetako arduradunek, edo babes edo erreforma zentroetara aldioro egiten ditugun bisitetan.

Burututako ekimenei dagokienez, txostena argitaratu eta hilabete gutxira, Bizkaiko Lurralde Historikoan baliabide berri bat jarri zen martxan: hezkuntza eta terapiarako eguneko zentro berria La Olan (Sondika). 2004ko otsailean, Arartekoa eta erakunde honetako langileak zentrorra joan ziren, zelan funtzionatzen zuen bertatik bertara ikustera. Zegokion txostenean eman genuen horren berri, eta datu esanguratsu batzuk ere eskaini genituen (ikus 2003ko txostena, 1.1.9 atala).

Interes handia genuen orduko plaza kopurua (10) dauden beharretarako adina ziren jakiteko; izan ere, kontuan eduki behar ziren ondoko datuak:

- Mota horretako zentro bakarra da Bizkaian.
- Zerbitzua sorrarazi zuen lankidetzaren itunak, printzipioz, 20 erabiltzaileentzako ahalmena aurreikusten zuen.
- Zentroak itxarote-zerrenda izaten zuen (bisita egin zenean, 6 adingabe zeuden sartzeko zain, eta denek betetzen zituzten baldintza guztiak).
- Artean baliabide hori ez zen oso ezaguna jende artean, eta beraz, litekeena zen adierazi gabeko beharrak eta kasuak egotea.
- Zentroak ez du neraberik hartzen.

Zentroko langileen iritziak jasota, eta bildutako datu eta balorazioetan oinarriturik, erakunde honen ustez beharrezkoak ziren horrelako baliabide gehiago, eta aukera desberdinak planteatu zituen (plaza gehiago, baliabide berriak...). Esan genuen komenigarria litzatekeela, bestalde, zentroak araudi argiagoa eta bermatzaileagoa izatea, behintzat eskubideekin lotura zuzenena zuten ezaugarriei dagokienez: sartzeko irizpideak, itxarote-zerrenden kudeaketa, barne araubidea, txostenen konfidentzialtasunerako bermeak...

Bestalde, Arartekoak zenbait erakundek osatutako egitasmoaren berri ere baizeukan (“*Nerabeen eguneko hezkuntza eta terapia zentrorako proiektua*”) osasun eta hezkuntza arloetarako haur eta gazte azpibatzen Osakidetza, Hezkuntza Sail eta Gizarte Ekintzarekin elkarlanean taxutua).

Egitasmo hark La Olan ikusi genuenarekin zituen desberdintasunak eta antzekotasunak gorabehera, inork zalantzan jartzen ez dituen hainbat beharri erantzuten saiatu nahi du, baina oraindik ez da gauzatzeria heldu.

Azken urte honetan, hezkuntza premia bereziei buruzko txostenaren jarraipenaren ildoan, Arartekoak informazio eguneratua eskatu dio berriro ere Hezkuntza Sailari. Zehazki, galdera hauek egin dizkio:

- Ea La Olako baliabidean aldaketa nabarmenik egin den edo egiteko asmorik dagoen.
- Zein fasetan dauden Arabako eta Gipuzkoako lurraldeetan baliabide berriak sortzeko proiektuak, eta zeintzuk izan daitezkeen proiektuok abian jartzeko atzerapenaren arrazoiak.

Hezkuntza Sailak 2005eko otsailaren 2an emandako erantzunean jakinarazi zigun La Olako jarraipen batzordeak unitatearen plaza kopurua gehitzea proposatu zuela; *aukera hori "aztertzen" ari zela, "esperientzian parte hartzen duten hiru erakundeen konpromisoa behar delako, eta ez bakarrik Hezkuntza Sailarena"*; eta kontuan hartu behar dela *"honetako unitate batek neurri kritikoa jakinak" dituela eta ez dela komeni "unitatea neurri horien gainetik handitzea."*

Antzeko unitate gehiago sortzeko aukerari buruz, irizpide hau gogorarazi zigun: "sare arruntetik kanpo ez dira gehiegi sustatu behar berariazko ekipamenduak, hala hezkuntzaren arlokoak nola haur eta nerabeen buru-osasunaren arlokoak". Adierazi zuen, gainera, ospitaleetan nerabeentzako unitateak sortu nahi zirela eta dekretu baten zirriborroa prestatzen ari zela, unitate guztiei egonkortasun administratiboa eta jarduteko esparru egokia emateko asmoarekin.

B) Azken urteko jarraipena

Azkeneko urtean, Ararteko erakundeak eskari berriak jasotzen segitu du gure Erkidegoan buruko gaixotasun larriak dituzten haur eta nerabeen artapen behar jakin batzuei erantzun egokia emango dieten berariazko zerbitzuak edukitzea premiazkoa dela diotenak. Zenbait kasutan halako baliabiderik ez dagoela uste dutelako luzatzen dituzten eskariok. Beste batzuetan, berriz, ematen zaien erantzunari nahikoa irizten ez diotelako, argi eta garbi.

Eskari hori harrera eta barruratze zentroetara egiten ditugun bisita guztietan errepikatzen digute, baita gazteen babes eta justizia sistemetako arduradun eta profesionalekin izandako bileretan ere. Hain sistematikoki ez bada ere, ikastegi arruntekin edo adingabeekin zuzenean lan egiten duten beste profesional batzuekin harremanetan gaudenean ere (irakasle, orientatzaile, adingabeen epaile, osasun sistemako langileekin) gaia ateratzen da.

Datu objektiboak izatea oso zaila den arren, balorazio orokorra bat etorri ohi da; biztanleria sektore honen buruko gaixotasunen arazoek bere horretan iraun ez eze, gehitzen ere ari dira eta, arrazoi desberdinak tarteko, erantzun egokirik gabe segitzen dute.

Denen eskaria izateaz gain, aurten, ukitutako guraso talde batek, buruko gaixotasunak dituzten pertsonen senideen elkarteek lagunduta, kexa zehatz bat jarri zuten Arartekoarenean, sektore horrentzat dagoen baliabide gutxietako batek jarraituko ez zuela-eta: **La Olako hezkuntza-terapia unitatea** itxieraren mehatxupean zegoen.

Jarraipena, beraz, horretara bideratu da, bai kexa espedientea izapidetuz, bai Hezkuntza Sailari hezkuntza premia berezien gaineko txostenaren esparruan informazioa eskatuz.

Informazio eskariak bidali ditugunean zentroaren oraingo egoera zein den (erabiltzaile kopurua, itxarote zerrenda...), zer etorkizun aurreikusten zaion eta, orokorrigo,

inplikatuena dauden bi sailek (Hezkuntza eta Osasuna) sektore horren arretara xedatutako baliabide berriak sortzeari buruz zer iritzia daukaten eta zer asmo daukaten jakin nahi genuen.

Bi sailetatik heldu zaizkigun erantzunetatik haxe ondorioztatzeko moduan gaudete:

- Zerbitzuak jarraitzea kolokan dago BBK-k instalazioen titular eta itunaren sinatzaile- La Olako lokalak gizarteko beste zeregin eta beste sektore batzuetara xedatzea erabaki duelako, eta horrek zentrorako testuingurua aldarazi du. Erabaki hau aurreko ikasturtearen amaieran jakinarazi zitzaien ukitutakoei.
- 2005/06 ikasturtean, eguneko zentroa La Olako instalazioen barruan dago oraindik, beste erakin batean, aurreko ikasturteetako egitasmoen antzekoaz, baina -Hezkuntza Sailak dioenez- "10/15 ikaslerengana zabaltzea aztertzen ari dira."
Zenbat adingabe artatzen diren galderaren gainean, Osakidetzak dio eguneko zentroan 10 direla, eta "talde bera tratamendu anbulatorioko egitarau trinkoa ere garatzen ari dela, zentrorra sartzeko zain dauden edo senda-agiria hartu osteko jarraipenaren zain dauden haurrentzat (10)".
- Alabaina, Hezkuntza Sailaren erantzunean dioenez, "hori, epe luzera, ez dugu irtenbide modura ikusten, ez Hezkuntzakook ez eta Osakidetzakook ere, batez ere ingurunea erabat aldatzen delako haurrentzako hezkuntza toki bat izateari utzi eta ezgaituentzako lan ingurune bihurtzen den unean."
- Ez dago oraindik toki alternatiborik zerbitzuaren etorkizuna ziurtatzeko. Antza, aukera desberdinak baloratzen ari dira.
- Eta Gipuzkoa eta Arabako lurraldeetako hezkuntza-terapia unitateei dagokienez, Hezkuntza Sailak dio " ez dela aurrerapen handirik egin."

Daukagun azkeneko informazioaren arabera, egun, La Olaren alternatiba modura, Urtuellako eskolak atontzen ari dira, eta hori bi ikasle hartzeko asmoa dago, bi adin multzotan banatuta (8-12 eta 12-16 urte).

Bestalde, aurreratu digute, Ospitaleko, Etxez Etxeko Arretako eta hezkuntza-terapia Arretako Lurralde Zentroak sortzeko duela gutxi atera den Dekretua garatzeko, 2007ko urtarrilaren amaiera aldera, zentroak eta hezkuntza-terapia ikasgela horiek hiru lurraldeetan fisikoki non lekutuko diren zehaztuta edukiko dutela.

Ai, urrats horiek igarritako beharretarako erantzuna gehitu eta hobetuko balute!

Hara, bada, informazio hauek guztiak kezkarriak dira, eta horien aurrean ez daukagu behin eta berriro esandakoa berrestea beste aukerarik: gure arreta sistemak ez dauka egoera jakin batzuei (buruko gaixotasunak, edo droga mendetasunak adingabeengan) berariaz erantzuteko baliabiderik; eta beste kasu batzuetan -profesionalen eta sektorearekin harreman zuzena daukaten arduradunek oro har duten iritziaren arabera behintzat- erantzun hori ez da nahikoa, inola ere. Horregatik, egoerarik larriengan, zerbitzu partikularrengana jo, edo gure Erkidegotik kanpoko baliabideetara bideratu behar izaten da jendea (Nafarroara edo Kataluniara), baina horiek ezin dira etorkizuneko alternatibak izan. Gure erakundearen ustez oso arazo larria da hau, berariazko arreta beharko luke eta berehalako erantzuna eskatzen du.

7) Adingabe atxilotuak. Polizien jarduerak adingabeei buruz

Aurreko urteetan bezala, aurten ere, atxilotze tokiak ikustera joan garenean, arreta berezia jarri dugu adingabeak zer baldintzatan egoten diren jakiteko, bai Ertzaintzarenean bai udaltzaingoen egoitzetan.

Alde horretatik, egin ditugun azkeneko bisitetan, kasu honetan udaltzaingoen ziegetara, ikusi ahal izan dugu polizi etxeetan, oraindik ere, ez daukatela beren beregi adingabeentzat den tokirik eta, horrek adingabea atxilotuta dagoen bitartean benetan zelan egoten den jarraipena egitea zailago bihurtzen du.

Baina, horrez gain, lehendik ere jorratu baitugu gai berbera, azkeneko urtean ekimen ugari burutu ditugu poliziak adingabeak zelan tratatzen dituen edo haiengana bideratzen dituen jarduerak zelakoak diren aztertu nahirik. Zenbait kasutan, bidegabe iritzitako tratu polizialarengatik jasotako kexei erantzunez; beste batzuetan, ofizioz, adingabeen harrera zentroetara egiten ditugun bisitetan jasotako informazio batzuen aurrean.

Horrela, bada, hemen zer gai ikertu ditugun gogoratu eta horien inguruko ohar edo iruzkinen bat egitera mugatuko gara.

- Sarritan, poliziak adingabeekin esku hartzen duenean polizien egoitzetatik harrera zentroetara eramaten ditu (adibidez, bakarrik dauden adingabe atzerritarren kasuan), edo zerbitzu batzuetatik besteetara garraiatzen ditu (adibidez, barruratzeko zentro batetik epaitegira edo osasun zerbitzuetara).

Lehenengo egoerari dagokionez, bakarrik dauden adingabe atzerritarren gaineko txostena egiten ari ginenean eta, batez ere, Gipuzkoako lurraldean jasotako informazio batzuk tarteko, eta Urnietako premialdietako harrera zentrori beren beregi egindako bisita baten ostean, gure erakundeak Ertzaintzaren aurrean eta hiru probintzietako udaltzaingoen aurrean ofiziozko jarduerak abiarazi zituen. Jarduketa hauen emaitzaren berri kapitulu honetan daukazue, dagokion atalean, eta jarduera irizpide argiagoak ezarri behar direla ondorioztatzen da.

Adingabeak barruratzeko zentroetatik beste zerbitzu batzuetara, hala nola, epaitegietara edo osasun zentroetara, eramatearen gainean, jarraipena egin dugu zentro horietara aldioro egiten ditugun bisitetan, eta hezitzaileekin izandako bileretan eta adingabe batzuekin izandako elkarrizketetan ere hizpide izan ditugu lekualdaketok edo bidaiok.

- Deigarria da, aurten, beste urte batzuen aldean, kexa asko jaso ditugula tratu polizial bidegabeari, edo indarra neurririk gabe erabiltzeari buruz, poliziek polizi etxeetatik kanpo garatu dituzten jardueretan. Horietako askoren berri Herrizaingo arloan eman da, txosten honetan (ikus. I. kap).

Ikus daitekeenez, salatutako jardueretan jokabide desberdinak sartzen dira: adingabea denbora luzez atxikitzea, gurasoei atxilotetaren berri ez ematea, ez uztea poliziaren argiketa txostenaren edukia ikusten, indarra gehiegikeriaz erabiltzea, lehenengo ikusian, justifikatuko luketen garrantzi penalik gabeko jokabideengatik atxilotzea; bermeak adingabe atxilotuaz dituzten datu pertsonalen ezereztapenari buruz... Beste kasu batzuetan, izapidetu diren kexek ez dute poliziaren esku hartzea hizpide hartu, alderantziz baizik, botilatzarra izeneko fenomenoak eragiten dituen traben aurrean ezer egin ez dutela baizik.

- Aurreko urteetan izan ez den kexa gai berririk ere bada, eskola jazarpeneko kasuetako poliziaren ikerketarena, alegia, edo zehaztuz, berdinaren arteko jazarpen edo tratu txarren salaketan ondorioz poliziak ikastegietan esku hartu duela.

Eskolaumeen arteko jokabide jakin batzuek epaitegietara eramatearen kontuari heldu diogu *Bizikidetzeta eta gatazkak ikastetxeetan* ezohiko gure txostenean eta, txosten horretako gomendioetan planteatzen dugunez, jarraipena egin beharko zaio, ondoreak baloratzeko.

- Polizi iturriek adingabe atxilotuen gainean eman lezaketen informazioari buruzko jarduera batzuk ere burutu dira; gai honek gure erakundeari berariazko gomendioak eginarazi dizkio.

Horren harira, bereziki larria deritzogu Ertzaintzak atxilotu dituen bakarrik dauden adingabe atzerritarrei buruzko polizi informazioa zabaldu izanari –aurten ikertu dugu hau–, Iruña Okan aurreikusitako harrera zentroa irekitzea errefusatzeko presio elementu modura erabili baita.

2006an amaitutako ikerketa honen laburpen zabala sartu dugu txosten honetan (ikus. Herrizaingo alorraren I. kap).

Gure erakundearen iritiz, Herrizaingoak ez zituen datuak zabaldu behar, baina alkatteak ere ez zituen eskatu behar.

Bestalde, egindako ikerketak ez ditu erabili ziren eta, azkenean, poliziaren datu haiek herrian publikoki erakustea ekarri zuten bide batzuei buruzko zalantza guztiak ondo argitu. Arartekoari esku harrarazi zioten gertakari zehatz haiek atzera bueltarik ez zuten arren, Herrizaingo sailari eta udalari berriro halakorik gerta ez dadin neurriak har ditzaten eskatu zaie.

8) **Beste zaugarritasun egoera batzuk**

Aurreko ataletan orain arte berariazko arreta eskaini izan zaien, eta ia kasu guztietan aztergai izan ditugun eta ezohiko txostenetan hainbat gomendio eginarazi dizkiguten zazpi adingabe multzo edo egoerari buruz burututako jarraipen jarduerak laburbildu ditugu.

Zazpi sektore horiei ez eze, azkeneko urtean, oso ekimen desberdinen bitartez, Arartekoak arreta berezia jarri du zaugarritasun bereziko beste egoera edo multzo batzuegan ere. Horrela, adibidez:

- **Ikasle atzerritarrak** eskolatzeko baldintzei dagokienez, beka bat tarteko, jada amaituta dagoen ikerketa lan bat egin da; txosten honetan lan horren berri eman da (*“Mugarik gabeko eskola. Ikasle etorkinen irakaskuntza Araban”*). Azkeneko urtean, kapitulu honetan bertan, hezkuntza premia berezien gaineko txostenaren jarraipenaren esparruan, jaso den bezala, berriro aztertu dira etorkinen eskolatzearen datu eguneratuak, zer joera dagoen eta zertan hobetu behar den igarri nahirik.
- **Etnia ijitoko adingabeen** eskolatzeari eta eskolako emaitzei buruz, harremanetan egon gara herritar ijitoen elkarteekin, eta sektore horri zuzendutako egitarauak dituzten beste batzuekin, parte hartu dugu eskolarako motibatze laguntza edo sos-

tengu ekitaldietan, datu eguneratuak eskatu dizkiogu Hezkuntza Sailari, eta dagokien jarraipena egin diegu sasoikako langileei.

- **Sexu gehiegikeriako egoerei** dagokienez, gure erakundeko langileak duela gutxi Save the Children erakundeak antolatuta esku hartzeko baterako protokoloa atontzeko egin zen lan mintegian izan dira.
- **Adingabeek telebista programa, internet eta joko interaktiboek dagokienez dituzten eskubideei** buruz, Arartekoak bere proposamen eta ekarpenak beste ararteko erakunde batzuekin batera, Arartekoak Koordinatzeko XX. Jardunaldiak prestatzera begira, egindako mintegira eraman zituen (ikus Jardunaldien laburpena, txosten honetan, VI. kapituluan).
- **Nerabe lege-hausleei**, edo jokabide arazo larriak dituztenei dagokienez ere, Arartekoko langileak eginkor aritu ziren, Bizkaiko Foru Aldundiaren ekimenez, arazo horren inguruan duela gutxi egindako kongresuan.

9. **Eskolako tratu txar edo jazarpeneko jarduketak**

Arartekoak, beste urte batzuen aldean, sarri esku hartu behar izan duen adingabeei buruzko gairik azpimarratu beharko bagenu, eskolako jazarpenarena izango litzateke, inolako zalantzarik gabe.

Alde batetik, urte osoan zehar Bigarren Hezkuntzako zentroetan bizikidetzari buruzko azterlana egin da, 2006ko abenduaren 19an aurkeztu eta ezagutarazi genuen *Bizikidetzaren eta gatazka ikastetxeetan* ezohiko txostenaren funtsa izan dena. Urteko txosten honetan lan horren laburpena sartu dugu. Horrela burutzen da, nolabait, duela bi urte baino gehiago herritarren partaidetzako II Foroa egin zenean eta gure erkidegoko 80 ikastetxetako ikerketarekin hasitako prozesua. Txosten honetan arreta handia jarri zaion gatazka bat –bakarra ez bada ere– eskolako jazarpena edo berdin arteko tratu txarrena izan da.

Baina azterlana bera alboratuta, aurreko urtean bezala, edo aurreko urtean biziago, agian, gure erakundean jazarpenaren edo bestelako tratu txar modu batzuen inguruan dei, kontsulta, bisita eta kexa formal eta informal pilo bat jaso ditugu.

Gehienak beren seme-alabei zegozkien gertakariengatik larrituta zeuden gurasoengandik etorri dira, gertakari horien aurrean ezer egiten ari ez zelako, edo egitekotan, oker edo gutxiegi egiten ari zelako, beren ustez. Beste batzuetan, guraso berberok, arazoak konpontzen ez zirela ikusita, seme-alaba beste eskola batera eramatea erabakitzen zuten eta, hala ere, arazoak aurkitzen zituztela zioten ...

Baina jazarpena jasaten ari zen ikasleak berak bere egoera azaldu digun deiak eta kexak ere jaso ditugu, eta jende helduak ere jo du gugana –lasaigarri modura ia, beste inork berriro halakorik jasan behar izan ez dezan eskatuz–, ikasle zireneko sufrimendu edo gehiegikeriak kontatzen, urte askoan isilean gorde ondoren orain azaltzera ausartuta.

Oso arazo multzo konplexua da, eta ez da bat ere erraza izaten ari jarrera orekatu eta, aldi berean, eraginkorrak mantentzea.

Deigarria da, ordea, seme-alabek jazarpena jasaten dutelako gurasoek transmititzen dizkiguten estuasuna eta kezka, instantzia horiek beren kexei merezi duten garrantzia ematen ez dietelako, edo behar bezala heltzen ez dietelako, edo arazoaren aurrean beste albo batera begiratzen dutelako.

Kasu hauetan arazoari erantzun pertsonalizatu eta neurrizkoa ematen saiatu gara beti, kasuak egokien irizten genien erakundeetara bideratzen ahaleginduz: kasua oso larria izan denean, baita sistema judizialera ere; baina gehien-gehienetan, hezkuntza sistemara eta bere baliabideetara bideratzen saiatu gara (ikastegiak, ikuskaritza, sosten-gu zerbitzuak, Hezikidetza berariazko egitaraua...), beraiek direlakoan halako arazoei erantzunik egokienak eman ahal dizkietenak eta eman behar dietenak.

Kasu bakoitzak esku hartze zehatzak eskatzen dituen arren, guk uste dugu pixka bat gorago aipatu dugun txostenean egiten ditugun gomendioak aplikatzeak igarritako arazoetako asko konpontzeko eta esku hartze eraginkorragoa izateko balioko dutela. Nolanahi ere, gai honi bere jarraipena egin beharko zaio datozen urteotan.

10) **Zenbait gogoeta orokor**

Komeni da jabetzea edo esplizituki adieraztea, aurreko eskema erabiltzeak, informazioa sektorez sektore eskainiz, edo sektore jakin batzuk “bereziki zaugarri” gisa kalifikatuz dakartzan arazo batzuez. Horrela:

- Adingabe sektore bat bereziki zaugarritzat katalogatze hutsak (edo nahi bada, zehaztuz, zaugarritasun bereziko egoeran dagoen sektoretzat), sektore horrek estigmatizazio handiagoa jasan dezan arriskua dakar, beren arazoak arazo handiago bihurtzekoa, arreta beraiengana zuzentzean.
Gainera, pentsa liteke, sektore batzuk bai eta beste batzuk ez aipatzean, aipatzen direnak direla bereziki zaugarriak diren bakarrak. Gure kasuan, ulertu beharko litzateke, arrazoi desberdinak tarteko, horiexek direla arretan lehenetsi ahal izan ditugunak, baina horrek ez du eragozten beste batzuk ere egotea, lehenengoak bezain zaugarriak (adibidez, igarri bako familia barruko tratatu txarren pean bizi diren adingabeak, terrorismoaren biktima diren adingabeak, gurasoak espetxeak dituzten adingabeak, ospitalean dauden adingabeak, eta abar.).
- Bestalde, aurreko txostenetan ere ohartarazi dugun bezala, kolektibo hauetako bakoitzaren egoera independenteki aztertzeak pentsaraz lezake adingabe multzo edo arazo independenteen edo elkarrekin zerikusirik ez dutenen aurrean gaudela, baina ez da horrela. Sarritan –agian, gero eta maizago–, gaur talde horietako batean ageri zaigun adingabea, edo gaur zerbitzu jakin batean aurkitzen duguna, bihar beste batera igarotzen da. Adibiderik argiena da adingabe lege-hausle asko daudela babes zerbitzuetatik datozenak, psikiatria arretako arazo larriak dituztenak, edo eskolatu barik egon direnak... Kapitulu honetan bertan horri buruzko datu adierazgarriak eskaintzen dira. Errealitate kezkarri horrek agerian uzten du gure gizartean oraindik badirela benetako “bazterketa zirkuituak”, desoreka guneak, gizarte eta erakundeen lehenetsuzko eta konpentsaziozko arretaren premian dauden adingabe kopuru jakin bati ukitzen diotenak, eta horrek zerbitzu eta sistema desberdinak lankidetzeta estuan ari daitezen eskatzen du.

- Egia da aztertutako sektoreetako bakoitzak berariazko arazoak dituen. Baina egia ere bada denetan, edo askotan, arazo berdinak hautematen direla, edo arazo batzuk beraien arteko loturatik sortzen direla, edo horrekin zerikusia dutela. Horrela, adibidez:
  - Gizarte eta osasun arretako baliabiderik ez izatea, beharrezkoak eta egokiak direlako adostasuna dagoen arren, edo zerbitzuen artean koordinatzeko zailtasunak daudela (harrera zerbitzuak, hezkuntza zerbitzuak, osasun zerbitzuak, oinarrizko gizarte zerbitzuak...) eta horrek txarrerako eragiten diola arretaren kalitateri eta esku hartzeen jarraipenari eta koherentziari.
  - Erakundeen arretak, sarritan, denbora tarte jakin bat hartzen du, eta une jakin batean, batzutan hezkuntza ibilbidea izan litekeenaz bestelako arrazoi batzuegatik, etenda gera daiteke. Horren harira, lehenago esan den bezala, bereziki kezkarria da erreformako zenbat adingabe datorren babes zerbitzuetatik, eta zelako zailtasunak ikusten diren batzutan zerbitzu batzuen eta besteen artean esku hartzeak jarraitasunik izan dezan bermatzeko. Hori bezain kezkarria da babespean edo barruratuta tarte bat eman eta gero, 18 urte betetzean, dena utzi behar izatea edo oso aukera gutxi dagoela, hezkuntza prozesua bat-batean eteten baita, eta baztertuta geratzeko edo delituak egiteko arriskua sortzen baita.
- Aipatutako lehenengo arriskua beste ikuspegi batetik hartuta, komeni da esatea, erakundeen esku hartzeak alboratuta, hedabideetan, tarteka, esandako kolektibo horietako eta horiek bezain zaugarriak diren beste batzuetako adingabeen gaineko albisteak ematen direla. Bereziki informazioa polizien gaitasun omen datorrenean, eta gizarte alarma edo estereotipoak eta bazterkeria sendotzea eragin dezakeenean. Adingabearen interes gorenak –erakundeen erabaki eta esku hartze guztien gidari– bideratu behar du jendaurrera zabaltzen den hari buruzko edozein informazio, eta beste edozein interes mediatikori gailendu behar zaio. Guk uste dugu txosten honetan adibide esanguratsurik jaso dugula, informazio batzuek sektore horren inguruko iritzi publikoa eratzeko orduan zelako eragina daukaten igartzeko.

II. **KEXA ETA GOMENDIO BERARIAZKOAK**

Behin baino gehiagotan esan dugunez, gure erakundeetan ez ditugu beren beregi edo zuzenean adingabeei buruz diren kexa asko jaso; eta are gutxiago beraiengandik. Hori faktore desberdinengatik izan daiteke: ez daukatelako beren eskubideen kontzientziarik, adingabeek ez dakitelako gure erakundea dagoenik, beraientzat ere zabalik, defentsa mekanismo gisa, ez direlako trebeak, ez daudelako ohituta edo ez daukatelako konfiantzarik erakundeetara jotzeko, familiaren edo beste pertsona edo erakunderen mende egoten direlako... Kexarik gehien hurbileko senideren batek egiten ditu, inoiz egoeraren berri duen profesionalen batek, eta beste batzuetan sektore zaugarriekin lan egiten duten edo zerbitzu jakin batzuk kudeatzen dituzten elkarteek. Baina adingabeei buruz edo adingabeek berek berariaz jarritako kexak ez dira oso ugariak izaten.

Alabaina, kexak ikuspegi zabalago batetik hartzen baditugu, asko dira, zuzenean zein zeharka, adingabeei buruz direnak. Horrela, esaterako, hezkuntza arloa ia osorik, unibertsitateko hezkuntzaren maila gorena kenduta, zuzenean lotuta dago gure Erki-degoan adingabeek jasotzen duten tratamenduarekin (ikus Hezkuntza arloa, txosten honetako I. kapitulua). Eta gauza bera esan genezake adingabeentzat beren beregi diren beste zerbitzu batzuetaz (babes zerbitzuak, zerbitzu judizialak, osasun zerbitzuak...). Pentsatzekoa den moduan, adingabeei buruzko kexa eta esku hartzerik gehienek sektore horiekin zerikusia izaten dute. Betikoak edo diren alor horien ondoan, aurtengo aurreko ataletan ere aipatu den beste bat azpimarratu behar dugu: eskola jazarpena edo berdinen arteko tratu txarrak.

Horrela, aurtengo kexa eta jardueretan ondokoak bezalako gaiak jorratu dira:

- berdinen arteko jazarpena, tratu txarrak eta biktimizazioa, ikastegietan zein ikastegietatik kanpo;
- beste tratu txar mota batzuk eskola esparruan;
- tratu txar eta sexu gehiegikeri kasuak familia barruan;
- telebistako programazioa edo propaganda haurrentzako ordutegiko programe-tan, adingabeentzat desegokia;
- telefonia mugikorreko antenak jartzea ikastetxeetatik gertu;
- “piloteoak” sailen artean, ea nori dagokion diagnosi frogak jakin batzuk egitea;
- eskoletako ordutegiak;
- haurrak kontsumitzera bultzatzen dituzten publizitate kanpainak;
- endredoak “kale edana” tarteko
- nazioarteko adopzioak: luzamenduak, egokitasuna zehazteko irizpideak ...;
- desadostasunak profesional jakin batzuen jokabidearekin, baita babes zerbitzu batzuenarekin ere;
- baldintza desegokiak ikastetxe batzuetan;
- hezkuntza premia bereziko kasuetan laguntzailea jarriz sostengua adjudikatu edo mantentzeko erabiltzen diren irizpideak;
- protestak erakundeetako arduradunek bakarrik dauden adingabe atzerritarren gainean egindako adierazpenengatik;
- ikasturtea errepikatu edo azterketak egin ahal izateko irizpideak;
- etxeak eraistea, edo familiak kanporatzea, haur txikiak dituztela;
- Estivill metodoa
- irizpideak laguntzak aplikatzeko ahalmen urriko umearengatik edo bestelako ingurumari batzuegatik;
- ikastetxeetan erlijio sinboloak erabiltzea;
- tratu txarrak adingabeei eskolaz kanpoko jardueretan;
- nahikoa ez den erantzuna haur psikosi kasuetan;
- sexu bereizketa ikastetxe jakin batzuetan;
- banaketa kasuetan gurasoei adingabeari buruzko zer informazio emango zaien zehaztea;
- ikuskizunak animaliekin ikastegietan;
- huelgen eragina eskolaren antolamenduan;
- adingabeen astialdirako eremuak (ad.: beraiantzako diskotekak) eta baldintzak, erabilpena eta kontrola;

- desadostasunak eskola esparruan ezarritako edo ezarri barik utzitako zehapenekin;
- haur eta gazteen buruko gaixotasunen arreta;
- bakarrik dauden adingabe atzerritarrak beren sorterrietara bidaltzea;
- haurren eskubideak urratzen dituzten erakusketak.
- bitak zer baldintzatan egiten diren, edo adingabeen eta gurasoen arteko harremanak zelakoak izaten diren banaketa kasuetan;
- adingabeen zentroetan lan egiten duten profesionalen lan baldintzak, zerbitzuaren jarraitasunean eta kalitatean eragin txarra dutenak;
- tratu polizial bidegabea, indarra neurririk gabe erabiltzea edo, alderantziz, polizia ezertarako ez sartzea;
- adingabeei buruzko informazio polizialak, eta informazio horiek zabaltzeko irizpideak;
- egoera zehatz batzuetan (karabana batean bizi direnean, harrerapean egon arren dokumentaziorik ez dutenean) adingabe atzerritarrak erroldatzeko ukoa;
- bananduta dauden gurasoek adingabe baten gaineko informazio poliziala eskuratzea ;
- eskola plangintzako irizpideak eskola ghettoak sor daitezen arriskua daukaten eremu jakin batzuetan;
- eredu jakin batzuetako eskola eskaintza kendu, itxi edo ez jarraitzea, unitate batzuetan;
- bi urteko hezkuntza eskaintza nahikorik ez toki jakin batzuetan;
- ikastegi mantentze eta lekualdaketa arazoak;
- irisgarritasun arazoak ikastegietan;
- irizpideak eta lehentasunak ikasleak onartzean (udal langileen seme-alabak lehenestea, eskariak onartzea izapidetzen ari diren adopzio kasuetan...);
- eskola garraioaren eta jantokien gaineko arazoak;
- adopzio bat eskatzen duten bikoteen egokitasuna onartu ala ezesteko irizpideak;
- bizikidetzara arauak eta zehapen prozedurak barruratze zentroetan;
- eskolatzeko aukerak eta baldintzak 0-3 urteko tartean;
- eskolatzeko aukerak eta baldintzak gurasoek eskatutako hizkuntz ereduaren arabera;
- eskolatzeko eta osasun arreta jasotzeko baldintzak ikastegietan gaixorik dauden edo botikak hartu zein kontrola behar duten haurrentzat;
- adingabeen atxiloteta polizialak eta harrera zerbitzuen esku uztea zelaz gertatzen diren;
- jarduera irizpidean foru aldundiek egonaldi baimena emateko edo berriztatzeko espedienteak izapidetzean, zentroetan hartutako bakarrik dauden adingabe atzerritarren kasuetan;
- hezkuntza premia bereziak dituzten adingabeak eskolatzeko baldintzak;
- zaugarritasun egoeretan dauden adingabeen kolektibo jakin batzuk eskolatzeko baldintzak, adibidez, sasoikako langileen familietako seme-alabak, bakarrik dauden adingabe atzerritarrak...
- esku hartzearen jarraitasuna eta irizpide berdina babes zerbitzuetan eta gazteen justizia zerbitzuetan;
- osasun gastuetarako dirulaguntzak emateko irizpideak.

Aurreko adibideetan esaten den moduan, eta aurreko urteetan bezala, azkeneko urteko kexa eta jarduketa askok bi arlotara jo dute:

- Hezkuntza: eskolatzeko baldintzak eta irizpideak, bereziki gizartean behartsuen diren kolektiboentzat, hezkuntza premia bereziak dituztenentzat, edo adin jakin batzuetakoentzat (0-3 urte); plangintza irizpideak, zerbitzu jakin batzuetara heltzea...
- Esku hartze judizialak edo adingabeen babesaren alorrekoak: desadostasunak erakundeek harrera, adopzio, banaketa, bisita erregimen, informazioa eskuratze eta halakoetan esku hartzeari buruz...

III. OFIZIOZKO JARDUERAK GERTAKARI EDO EGOERA BEREZIKI LARRIEN AURREAN

Baina aurten oso aipagarriak dira, halaber, polizien jarduerekin eta adingabeen jazarpen, eraso, tratu txar edo gehiegikeriekin zerikusia duten kexak edo esku hartzeak. Kasurik larrienen edo delitu kasuetan, lehenago salatzen direlako, edo agintari judizialek ikertzen dituztelako. Hain larriak ez direnetan, zentroetan bertan ebazten direlako, hezkuntza neurriak aplikatuz.

Azkeneko bi urteetan, ordea, kexak tarteko zein ofizioz, Arartekoak balizko tratu txarren zenbait kasu larritan, heriotzarik ere gertatzeraino, esku hartu du. Hurrengo atalean horietako bat edo beste aipatuko dugu.

2004an Arartekoak esku hartu zuen bereziki larriak izan ziren eta hiru adingabe bortizki hiltzea eragin zuten gertakarietan: J.C. mutil gaztearena, Hondarribian bere buruaz beste egitea berdinen arteko jazarpen edo tratu txarrekin lotu baitzen; A.M.D.S eta S.F. neska gazteak, mutil gazte batek, Santurtziko udal mugartean, gaua ematen ari ziren txabolarari su eman zionean hil zirenak.

Gertakariak argitzeko ikerketa judizialak alboratuta, bi kasuetan erakundeak edo administrazioaren zerbitzuak inplikaturik zeuden, eta horiengana jo genuen guk: ikastegiarengana eta hezkuntzako agintariarengana, lehenengo kasuan; harrera zentroarengana, babes agintariarengana eta poliziarengana bigarrean. Iazko txosteneko I. kapituluaren kasu bakoitzean ordura arte egindakoa laburtu genuen (ikus 2004ko txostena, I. kap., 1.1.5. atala).

Beste gai batzuetara aldatuta, eta ondorioen larritasuna inola ere konparatzerik ez dagoen arren, Arartekoak zentro batean barruratzeko neurri judizialaren pean zegoen gazte baten tratu txarren ustezko kasu bat argitzen lagundu zuen (ikus 2004ko txostena, I. kap. 1.1.6. atala).

Aipatutako kasuek agerian utzi zituzten, edo gehiago argitu zituzten erdi ezkutuko errealitateak, gutxi ezagutzen zirenak, edo erakundeen erantzunean muga handiak zituztenak:

- berdinen arteko jazarpen edo biktimizazio egoerak;
- babes sistemak nerabe jakin batzuek ondo artatzeko dituen mugak;
- barruratzeko zentroek jokabide jakin batzuei bermez aurre egitean dituzten mugak...

Gertakariak eta azpiko arazoak ere larriak zirenez, Arartekoak adi jarraitu die, eta horiei buruzko jarduketak ere burutu ditu. Horrela:

- Jazarpen edo borroka egoerei dagokienez, lehen esan dugun moduan, bigarren hezkuntzako ikastegi lagin adierazgarri batean ikerketa bat bideratzen ari da (ikus IV. kap. ezohiko txostenak).
Bestalde, Hondarribian J.C.ri tratu txarrak emateagatik epaileek zigortutako adingabeen egoera zehatzari dagokionez, Arartekoa adi egon da, beti, idatzien bidez, eta bilerak eginez adingabe horien gurasoekin, hezkuntza sistemako eta ikastegietako arduradunekin, gazteen justizia zerbitzuaren eta barruratzeko zentroko arduradunekin, instantzia judizialekin... Gainera, Arartekoak Ibaiondo ikastegira aldioro egiten dituen bisitetan, hor ari baitira barruratzeko neurriak betetzen, haien egoera zehatzen jarraipena egin du.
- Babes sistemak jokabide jakin batzuei, bereziki arazo larriak dituzten nerabeei, behar bezala erantzuteko dituen zailtasunei dagokienez, gure erakundeak intesez edo kezka aditu die ekimen eta erreakzio zehatz batzuei, bai alternatibean eztabaida teorikoari dagokionez (adibidez, Bilbon azaroan nerabe lege-hausleen gainean egin zen kongresuan), bai balizko aplikazioei dagokienez (Erandion jokabide arazo larriak dituzten nerabeengan espezializatutako zentroa sortzeko ahalegina).
- Eta barruratzeko zentroek jokabide jakin batzuei mota guztietako bermeekin aurre egiteko dituzten mugei edo zailtasunei dagokienez, bereziki indarra erabili behar denean, edo taldetik bereiztea dakarten zehapenak ezarri behar direnean, zer urrats egin diren lehenago ere aipatu dugu kapitulu honetan, (adingabe lege-hausleen atalean).

Sarritan, arazo hauek gizartean oihartzun handia izan dute, eta hedabideetan hizpide izan dituzte. Horrek, ez bairik gabe, gizarteak arazo jakin batzuek kontzientzia har dezan ekar lezake, baina aldi berean alarma edo iritzi egoera bat ere pizten lagun lezake, arazoaren konponbidearentzat lagungarri barik oztopo bihurtu litekeena. Azkeneko urtean herriren bateko biztanleek arazoak dituzten nerabeentzako baliabide berriak sortzearen kontra zelan erantzun duten duzue esaten ari garenaren adibide kezka garria. Horren harira, Arartekoak gogorarazi eta azpimarratu nahi ditu bere garaian “*Erakundeen buruzagitzak, ahultasun handiko taldeentzat zerbitzuak sortu behar direnean*” gomendio orokorrean mahairatu zituen proposamen eta gaiak, halako egoeren aurrean zeharo aplikagarriak eta baliagarriak direla uste baitu (ikus 2001eko txostena, 461. orr. eta hurrengoak).

IV. **LANKIDETZA GIZARTE ERAGILEEKIN ETA GIZARTEA SENTIBERATzea**

Lehenago elkarrean munduarekiko harremani buruzko atalean esan den moduan, Arartekoak, bere jardun ildoan artean, orain eskuartearen dugun gaian, haurren edo nerabeen alorrean lanean ari diren gizarte eragile desberdinekin elkarlanean aritzeko

aukera garbiari eusten dio, bai haien eskubideen berri zabaltzeari, bai defenditzeari, bai sarritan egoera bereziki arazotsuetan dauden adingabeen sektoreengana xedatutako baliabide jakin batzuk kudeatzeari.

Lankidetzaren harreman hori aurten jarduera desberdinen bitartez burutu da, besteak beste, esanguratsuenak direlako, arrisku egoeretan dauden edo berariazko premiak dituzten adingabeen arretan lanean ari diren elkarte edo erakunde desberdinekin izandako harremanen bitartez. Kalé dor Kayikó, Gao Lacho Drom, Kidetza, Landalan, Berriztu, Gaztaroan Ekin, Salesianos, Terciarios capuchinos, Terciarias capuchinas, Enseñantes con gitanos, AGIPASE, Gurutze Gorria, Hezilan... halako elkarte eta erakundeekin. Baita haurren eskubideen defentsan aritzen diren erakundeekin, hala nola, Unicef, Haurrentzako Erakundearen Plataforma edo Save the Children-ekin. Eta plano zabalagoan, edo hezkuntzari lotuta, ikastegiekin, ikastegi desberdinetako gurasoen elkarteekin, edo sektore edo etapa jakin batzuetako hezitzaile taldeekin. Zenbait kasutan, ikastegietara bertara joanez, beste batzuetan, Ararteko erakundera etorri diren eskola taldeei kasu eginez.

Elkarte eta erakundeekiko lankidetzaren honen esparruan, Arartekoak edo bere erakundeko langileek elkarte horiek adingabeen arazoei buruz gure Erkidegoan zein hemendik kanpo antolatutako foro edo topaketetan ere parte hartu duela azpimarratu nahi dugu.

V. HAURREN ETA NERABEEN ESKUBIDEEN KULTURAREN HEDAPENA

Jarduera ildo honetan Arartekoak haurren berariazko eskubideak zabaltzera, hezkuntzako eragileei giza eskubideen gaineko material didaktikoak eskueran jartzera, erakundea adingabeei ezagutaraztera, adingabeen eskubideei ukitzen dieten arazo jakin batzuk eztabaidatzera eta halakoetara begira burutu dituen ekimen desberdinak sartuko genituzke.

Horrela, 2005ean, besteak beste, ondoko ekimen hauek aipatuko ditugu:

- EAEko ikastegietan kartelak eta egutegiak banatu dira, haurren eskubideen Konbentzioaren berri eta ezberdinaren errespetua hedatzeko.
- Arartekoak adingabeen gaietarako duen web orrialdeko atalera elementu berriak sartu dira.
- Gasteizko ikastegietako taldeei kasu egin eta Ararteko erakundea aurkeztu zaie, Udalarekin elkarlanean egindako egitarauaren barruan, bere egoitza ikustera etorri direnean.
- Erakundea eskolako taldeei edo etorkizunean hezitzaile izango diren taldeei aurkezteko bertara gaitzean eskatu diguten ikastegi batzuetan zuzenean parte hartzea, normalean giza eskubideen lan sistematiko baten esparruan.
- Haurren eskubideekin zerikusia duten eskola lanen II Deialdia, eta Arartekoak, haurren eskubideen nazioarteko eguna den azaroaren 20aren bezperan banatutako sariak ...

Giza eskubideen alorrean sistematikoki lan egiteko lau beka deialdi bereziren ondorioz dauzkagun material didaktikoei dagokienez, azkeneko ikasturteetan ikastegi

guztietara Bigarren Hezkuntzarako materialen karpeta bat, Lehen Hezkuntzako ikastegietara haurren eskubideen gaineko beste bat, Bigarren Hezkuntzako eta beste hezkuntza zerbitzu batzuetako ikastegietara giza eskubideak jolastuz jorratzeko karta sorta, gida eta beste baliabide batzuk bidali dira, eta azkenik, emakumearen eskubideen gaineko CD interaktibo bat ere banatu zaie (ikus. 2004ko txosteneko I. kap., 2.3. atala).

Jarduera hauek, beti esan dugun bezala, askoz ere ikuspegi zabalago batean sartu behar dira: Ararteko erakundeak adingabeak giza eskubideen errespetuan eta tolerantziaren eta errespetuaren balioetan oinarritutako kultura batean gizartera daitezten dituen kezka eta konpromisoa. Beharrezkoa baita edozein gizarte demokratikotan, eta are gehiago gurean, urte askotan indarkeria eta hilketak sistematikoki erabiltzearekin bizi izan baita. Horren aurrean, erakunde honek, une oro, pertsonen bizitzaren balio gorena defendatu nahi izan du, eta proposamenak mahairatu ditu bizikidetzaren balioak hezkuntza sisteman sistematikoki jorra daitezten. Eskoletan ikasleekin giza baliabideei buruz erabiltzeko materialak prestatu eta zabaltzea horren lagungarri egiten da.

Gai hauei dagokienez, Arartekoak bi ekimen hartu ditu, 2007an urte osoko lana eskatuko diguna eta, amaitutakoan, dokumentu desberdinetan jasoko duguna:

- Ezohiko txostena, adingabeei transmititzen dizkiegun baloreen gainean.
- Berariazko material didaktikoak, berdintasunean heztearen eta sexu orientazio modu desberdinen errespetuaren gainean.

BETEKIZUN DAUDEN ARAUGINTZAKO GOMENDIOAK

Azkeneko urteotan, gure erakundeak araugintzari buruzko hainbat gomendio egin ditu adingabeen egoerari buruz. Zenbaitek zerikusi zuzena daukate hemen laburbildutako sektore, arazo edo egoerekin. Honakoez ari gara, bereziki:

- Haurren eta nerabeen arretari buruzko lege baten beharraz, irizpide erkideak eta hiru lurraldeetan eskagarriak liratekeen oinarritzko baldintzak ezartzeko, non babes sistemak eta barruratze zentroak sartuko liratekeen.
- Hezkuntza premia bereziei buruzko ezohiko txostenean egin ziren gomendio orokorretako batzuez, arauak aldaraztea eskatzen baitute.
- Zeretik hiru urtera arteko haur hezkuntzaren arreta ondo garatzearen komenigarritasunaz.
- Ikastegietako ikasleen eskubideen eta betebeharren araudia berrikusi beharraz...

Batzuk, esaterako, hezkuntza premia berezien gaineko txostenean proposatutako arau aldaketak, eta ikasleen eskubide eta betebeharren araudia berrikustea, oraindik eginkizun daude.

Azkeneko horiei dagokienez, txosten honetan behin eta berriro esan dugu berri samarrak diren bi arau, oso maila desberdinetakoak izanagatik ere gure erakundearen jarraipenaren pean dauden sektore edo zerbitzuetan oso aplikagarriak direnak aplikatu edota garatu behar direla:

- 2005eko martxoan indarrean jarri zen 5/2000 Lege Organikoa garatzen duen Arautegia.
- Haurrak eta Nerabeak Artatu eta Babesteko Legea, Eusko Legebiltzarrak 2005eko otsailan onetsia, eta araudizko garapen handia eskatzen duena.
- Arau hauen aplikazioak eta garapenak baliabide egokiak eskatzen ditu, baita Haurrak eta Nerabeak Artatu eta Babesteko Legeak berak aurreikusten duen aurrekontuzko lehenetsunaren printzipioa bete dadin ere.

AZKENEKO URTEKO EGOERARIK ARAZOTSUENAK

Adingabeen arazoei buruzko atal luze honi amaiera nolabait emateko, Arartekoaren erakundetik bideratutako lanaren arabera, arazo edo egoerarik zailenak zeintzuk izan diren laburbildu eta azpimarratuko ditugu.

Aurtengo jarduketak (bisitak, kexak, kontsultak, interbentzioak...) aurreko urteetakoekin alderatzen baditugu, bi gai "izarrak" edo egoerarik kezagarrienak ondoko hauek izan dira, inolako ezbairik gabe:

- Eskola jazarpeneko egoerak.
- Bakarrik dauden adingabe atzerritarren problematika.

Biak luze jorratu ditugu txostenean eta, beraz, ez ditugu gure gogoeta edo iritziak berriro hemen jasoko.

Bi gaiok hirugarren bat ere gehi geniezaieke, sarritan planteatzen digutelako, edozein haur sektore lantzen ari garela ere:

- Haur eta gazteen buruko gaixotasunen arreta, sistema sanitarioak ez duela behar besteko erantzunik ematen hondatze metal, droga mendetasun, edo bereziki nerabeen jokabide arazo larriko kasuetarako.

Gai horri ere heldu diogu hemen, partzialki hurbilduz, bakarrik dauden adingabe atzerritarren arretarako erakundeen arteko lankidetzaz jardun dugunean, adibidez, lege urratzaileen problematikaz aritu garenean, La Ola eguneko hezkuntza-terapia zentroaren jarraitasuna planteatu denean, edo beste lurralde batzuetarako antzeko zentroen beharra planteatu denean... Eta legebiltzarreko ekimenen gai ere izan da.

Garrantzi handiko hiru gai dira, adingabe, familia eta profesional askori eragiten dietenak. Hemen gogoratu, azpimarratu eta konponbideak gizarte osoaren eta bere erakundeen konpromisoa, zehazkiago, zuzenean ukitzen dien osasun, hezkuntza eta babes sistemen konpromisoa eskatzen duela jasotzera mugatuko gara.

Gai hauek datorren urtean ere ziurrenik lehenetsunez jorratu beharko ditugu.